

25 LET
ZPRAVODAJE
OBCE
ROUDNICE
1998 - 2023

„Z historie obce”

Marie Doležalová

kronikářka

Obsah:

Úvod

Procházka minulostí

<u>Nejstarší historie Roudnice</u>	01
<u>Roudnice v literatuře</u>	01
<u>Archeologické památky na katastru obce Roudnice 1. část</u>	04
<u>Archeologické památky na katastru obce Roudnice 2. část</u>	06
<u>Archeologické památky na katastru obce Roudnice 3. část</u>	08
<u>Archeologické památky na katastru obce Roudnice 4. část</u>	11
<u>Novodobé archeologické nálezy v okolí Roudnice (2006)</u>	12
<u>Roudnice ve 14. - 17. století</u>	14
<u>Patnáct zastavení</u>	17
<u>Století samostatného státu</u>	34

Historie spolků a tradice

<u>Historie roudnického sokola</u>	39
<u>Historie roudnické knihovny</u>	47
<u>Historie hasičského sboru</u>	49
<u>Historie červeného kříže</u>	52
<u>Historie masopustu</u>	54
<u>Roudnické ženy v běhu času</u>	58

Osobnosti

<u>Rod Veverků</u>	65
<u>Matěj Chvojka</u>	67

Vzdělávání

<u>Jak se v Roudnici učilo před dvěma sty lety</u>	71
<u>Obec a škola ve 20. století</u>	75
<u>Stará dáma vypravuje</u>	77

Nahlédnutí do života našich předků

<u>Poddanský řád</u>	85
<u>Přijímání sousedů</u>	96
<u>Obecní počty</u>	98
<u>Požáry</u>	100
<u>Přípřeže</u>	102
<u>Válka 1866 v okolí Roudnice</u>	103
<u>Horní a Dolní Roudnice</u>	106
<u>Pomník obětem válek</u>	108
<u>Hostince v Roudnici</u>	111
<u>Kronika obce Roudnice</u>	113
<u>Květen 1945 v Roudnici</u>	115
<u>Voda v Roudnici</u>	118
<u>Staré názvy v Roudnici</u>	123

ÚVOD

ROUDNICKÝ ZPRAVODAJ

začal vycházet v roce 1998. Za uplynulých 25 let vyšlo 80 čísel. Jako kronikářka obce jsem byla pověřena, abych zde zveřejňovala zajímavosti z historie naší vesnice. Činila jsem tak na základě informací, které jsem získala ve sbírkách Okresního archivu v Hradci Králové, v Kronice obce Roudnice z r.1924, z literatury, kde je o Roudnici zmínka, dále pak z pamětí místních obyvatel a z doložených historických materiálů. Cenným zdrojem informací je fotografická a filmová kronika obce, dobový tisk, historické fotografie a soukromé zápisky občanů o událostech v obci. Vzácnou památkou jsou archiválie týkající se Roudnice a v neposlední řadě ústní sdělení pamětníků o prožitých událostech.

Všechny doklady o dávných časech mají svoje kouzlo. Pomáhají nám nahlédnout do života lidí, kteří se pohybovali tam, kde jsme my dnes a zároveň můžeme rozvíjet svoji fantazii o tom, jak dokázali změnit svět kolem sebe do dnešní podoby.

PROCHÁZKA MINULOSTÍ I.

Nejstarší historie Roudnice

První zmínky o Roudnici zařazují vznik naší obce do roku 1384. Avšak archeologické nálezy z místa dnešní obce a jejího okolí dokazují, že Roudnice je staré sídlisko, kde lidé žili již před čtyřmi tisíci lety.

Druhá polovina 14. století byla ve znamení vlády českého krále Karla IV. a nastolení vlády jeho syna Václava IV. V té době se osidlovala krajina, probíhala tzv. kolonizace. Na vyvýšeninách byly stavěny tvrze, v jejich okolí se rozšiřovalo nové osídlení. To se postupně rozrůstalo, vznikaly nové vsi a panské dvory. Podobně tomu bylo i v Roudnici.

Roudnice v literatuře

A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého

„Jedna tvrz roudnická stávala směrem k Homyli ve vzdálenosti dva tisíce kroků od vesnice – Na Horkách. Druhé tvrziště bylo dle místního podání u statku Václava Morávka na poli zvaném Na Turyni. Nejstarší osídlení bylo na pahorcích severně od obce a na mírných vyvýšeninách na straně jižní. V místech nynější vsi v oněch dobách bývaly asi bažiny. Jest možno nejstarší osídlení položit do mladší doby kamenné /2500 př.n.l./ a do doby bronzové /2000 – 1500 př.n.l./“

J.V. Šimák: Středověká kolonizace v Čechách

„Osídlování trvalo dlouhou dobu, dokazují to různé povinnosti poddaných a rozdíly v odvádění naturálních dávek pro Dolní Roudnici a Horní Roudnici. Nově

osídlí byli všichni českého původu, k emfyteutickému vyměření došlo 1395. První známá kolonizace Roudnice provedena Anežkou z Třebechovic, zvanou též z Roudnice.“

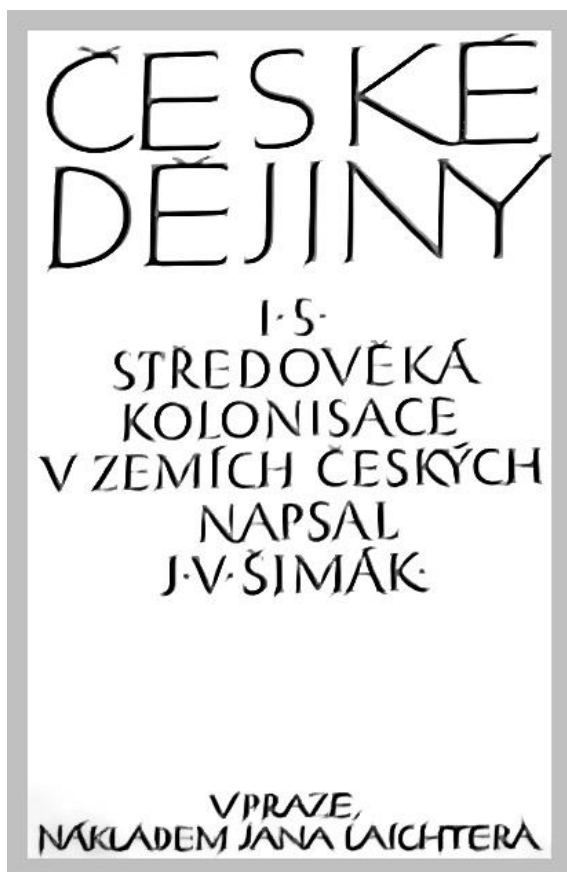
A. Sedláček: Místopisný slovník historický

Roudnici s tvrzí držel roku 1384 Beneš z Ryzemburka, 1395 Anežka z Třebechovic, 1400 Markvart z Jeřic, po něm synové Jan /1421/ a Zdislav Mnich zvaný Sokol z Roudnice /1436/. Tohoto syn Jan Mnich zapsal Roudnici r. 1457 Soběslavovi z Miletínka, ale vedle něho držel zde dvorec Jindřich, druhý syn Zdislavův. Onen statek patřil potom vladykům z Bukůvky, tento Radikovským z Hrádku. V roce 1513 prodán Pernštejnům k panství pardubickému.“ Poznámka k osobě Zdislava Mnicha: Zdislav Mnich byl husitský válečník a pro jeho válečnické umění byl nazýván „Sokol z Roudnice“. V roce 1436 se zásluhou kněze Ambrože stal hejtmanem husitského Hradce Králové. Následující rok ale uzavřel mír s králem Zikmundem a otevřel mu hradecké brány. Nato byl z Hradce Králové svými odpůrci vypuzen. Jeho roudnickou tvrz dobyl a vypálil v r. 1438 Jetřich z Miletínka. Sídlo patrně nebylo již obnoveno a o vesnici vedlo spory více majitelů.

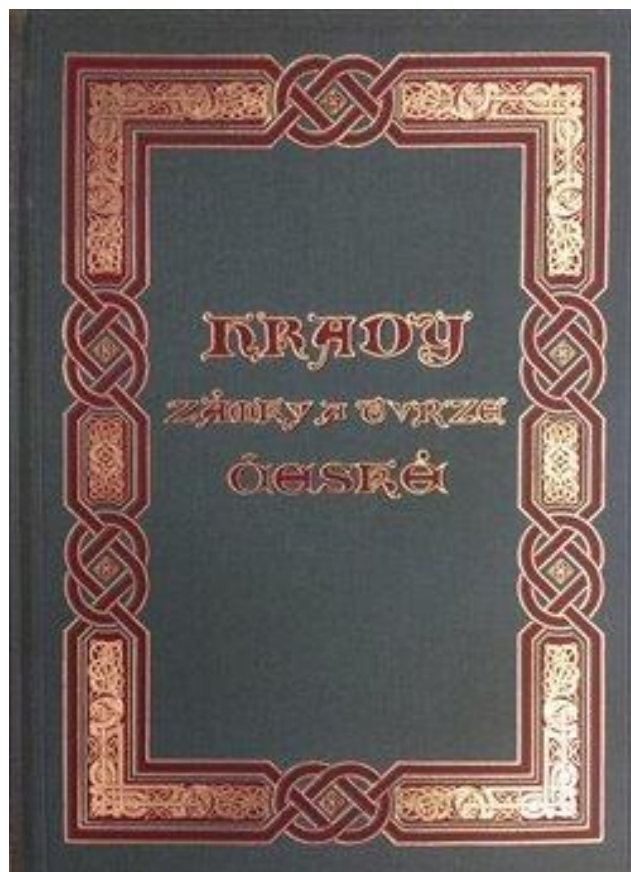
Ke jménu Roudnice uvádí František Pražák: Kdy byla Roudnice založena a kým, není a asi nebude nikdy známo. Pravděpodobně se její zakladatel jmenoval Rudný – Roudný. Jeho potomci se nazývali Růdníci a z toho asi vzniklo jméno Roudnice. Že by jméno vzniklo od slova „rudy“ je nepravděpodobné, neboť není zde, ani v okolí, té nejmenší památky po dobývání nějaké rudy.

Dle švancenberského archiváře Dr. Josefa Salaby jméno vsi Roudnice vzniklo od stojatých vod, které byly označovány za rudé a od toho pojmenování vsi Rudnice – Roudnice.

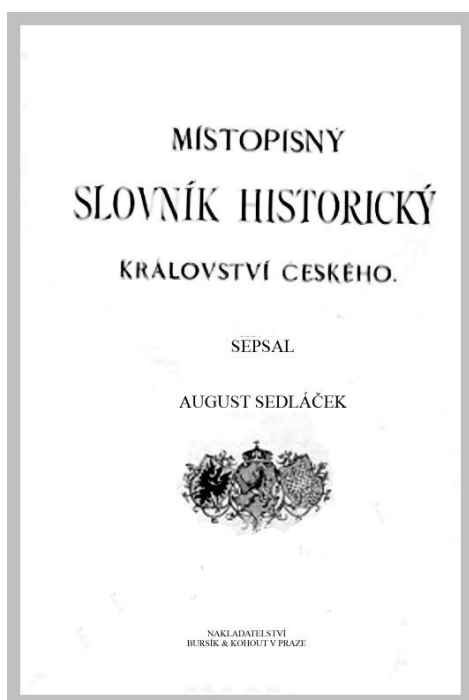
Poznámka k textu: Emfyteuze (čili purkrecht) je stvrzení pevného smluvního poměru mezi pánem a poddaným. Poddaným se zajišťovalo nerušené držení usedlosti i s půdou. Byli však současně zavázáni ke každoročním splátkám stanoveného úroku. Jednalo se o dědičný pacht se zákupním právem.

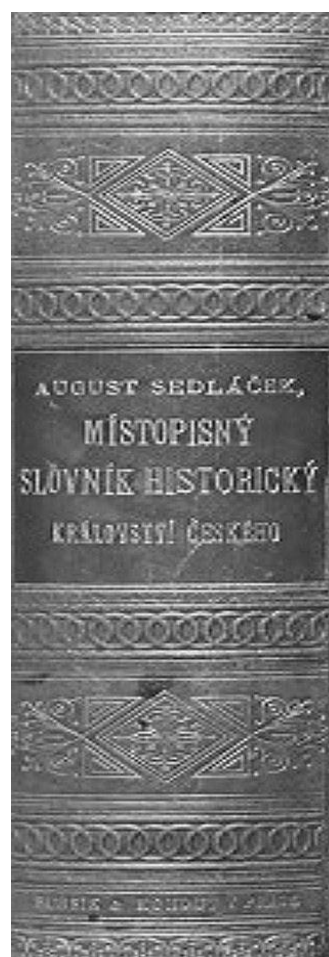
J.V. Šimák: Středověká kolonizace v Čechách

A. Sedláček: Hrad, zámek a tvrz království českého

A. Sedláček: Místopisný slovník

Archeologické památky na katastru obce Roudnice

1. část

V roce 2003 nám poskytl PhDr. Jiří Kalferst z archeologického oddělení hradeckého muzea tyto materiály, které se týkají Roudnice:

Dějiny bádání

Na sledovaném území dosud neproběhl rozsáhlejší archeologický výzkum. Mimo starších náhodných nálezů jsou na katastru obce zaznamenány pouze menší odborné aktivity /záchranný výzkum v intravilánu obce r. 1972 a povrchová prospekce v r. 1983 a 1990/ v obci byly rovněž opakovaně prováděny dohledy při výkopech inženýrských sítí. Jejich negativní výsledky je nutné spojit celkovou změnou a přenesením místních komunikací.

Nejstarší a také nejceněnější známý nález představuje část depotu měděných sekeromlatů s křížovým ostřím, vyoraných v roce 1865 na Horkách. Ze stejného místa pochází i ojedinělé nálezy broušených kamenných nástrojů nalezených na přelomu 80. let 19. století. V roce 1880 byl v příkopu okresní silnice nalezen žárový hrob se zlatým šperkem. Nález pochází s největší pravděpodobností ze západního úbočí Horek, kde byly v roce 1908 nalezeny dva další hroby. Další, pro změnu kostrové pohřebiště, bylo zaznamenáno roku 1896 při těžbě v Hamplově cihelně situované rovněž na úbočí Horek.

V roce 1898 byl na neznámém místě extravilánu vyorán depot novověkých mincí a hned v následném roce taktéž nelokalizovaný poklad zlatých římských mincí. Jiný zlatý poklad, tentokrát středověkých mincí, byl nalezen při západní hranici intravilánu roku 1912. Lze ho s největší pravděpodobností spojit se zánikem tvrze v poloze „Turyň“, jejíž poslední nadzemní pozůstatky byly touto dobou rozváženy v rámci pozemkových změn. Ani z dalších zde učiněných nálezů se však do dnešní doby nedochovalo více než jen povšechný popis.

Z katastru Roudnice byly i nadále získávány ojedinělé nálezy často bez jakýchkoliv nálezových okolností. Výjimku tvoří jen soubor vrcholně středověkých artefaktů, které získalo v roce 1921 hradecké muzeum. Byly objeveny na poli p. Morávka při terénních úpravách. Poslední skupinou předmětů lokalizovatelných do katastru obce, jsou příležitostně zachraňované nálezy ze sídliště v pískovně F. Kalvody, které bylo situováno při jihovýchodní hranici katastru.

Poznámky kronikářky:

Doplnění místopisu

Hamplova cihelna se nacházela v blízkosti usedlosti na Horkách a to východním směrem od obytných budov, které zde stály. Ve druhé polovině 19. století byly z této cihelny brány cihly na stavbu roudnické školy.

Turz „Turyň“ měla být na malé vyvýšenině u bývalého Morávka statku směrem na sever. Dodnes je zde malé vyvýšení patrné.

Písník Františka Kalvody se nacházel v úpadě při silnici Roudnice – Sirovátka, která vede z křižovatky u Kalousků.

Vysvětlení výrazů používaných v textu

intravilán - zastavěná část území obce včetně pozemků určených k zástavbě

extravilán - část území obce za hranicemi zastavěné části

prospekce - bádání

depot - hromadný nález podobných předmětů

artefakty - uměle vyrobené předměty zpracované k určitému účelu

Sekeromlaty s křížovým ostrším

Archeologické památky na katastru obce Roudnice

2.část

Vývoj osídlení

Nejstaršími doklady osídlení jsou ojedinělé nálezy kamenných broušených nástrojů dokládajících přítomnost zemědělců mladší doby kamenné. Artefakty se koncentrují do jižního úbočí Horek a k severní hranici intravilánu. Část kamenných nástrojů lze přiřadit do epochy eneolitu. Do stejné doby patří i hromadný nález měděných sekeromlatů z Horek. Představuje zároveň i jediný dosud známý doklad tohoto období z celých východních Čech.

Starší doba bronzová je zastoupena únětickými hroby skrčenců v Hamplově cihelně. Mladší pravěké období je doloženo žárovými hroby nalezenými pod lesíkem Habřinou a také sídlištěm doloženým povrchovým průzkumem na temeni Horek a při západním okraji vsi. Pravěká sídlištní aktivita je doložena též z pískovny p. Kalvody a snad i z prostoru pod lesíkem Habřina, kde byl nalezen pravěký mlýnek na obilí (tzv. drtidlo). Proto historické nálezy jsou zastoupeny nelokalizovaným pokladem zlatých římských mincí.

Aktivita v rámci historického období je doložena nálezy keramiky z temena Horek a především z pole p. Morávka, kde byly zachyceny i sídlištní objekty. V neposlední řadě sem náleží dnes zcela novelizovaný areál tvrze rozkládající se v poloze „Turyň“ v nivě Bystřice. Tvrz, uváděná historickými prameny roku 1384 společně se vsí, je již v r.1457 uváděna jako pustá. O jejím násilném zániku svědčí mimo již zmiňovaný poklad zlatých mincí i zprávy o nálezech militárií a šperků učiněných při rozvážení pahorku tvrziště.

Zprávu o tvrzi situované do okolí samoty Horka nutno chápat jako zmatečnou. Rozložení plužiny a tvar původního jádra vsi pak odpovídá vrcholně

středověkému typu tzv. údolní lánové vsi charakteristické spíše pro okrajové oblasti středověké sídelní oikumeny a pro německou kolonizaci.

Poznámky kronikářky:

Doplnění místopisu

Lesík Habřina je prostor, kde se dnes říká „U Habru“ nebo „V Habru“, je to část lesa mezi Roudnicí a Homylí.

Vysvětlení výrazů používaných v textu

eneolit - starší doba kamenná

protohistorie - označení dějin, pro které se dochovalo jen malé množství písemných pramenů

militárie - předměty a literatura vztahující se k vojenství

oikumena - souhrn oblastí trvale lidmi obývaných

kolonizace - osídlování neobydlených nebo necivilizovaných území

Hrob únětické kulury (starší doba bronzová)

Archeologické památky na katastru obce Roudnice 3.část

Soupis archeologických nálezů a jejich uložení:

Pole vedle lesa „Na Horkách“ západně od osady Želí

V roce 1865 zde našel F. Kuchynka eneolitický depot měděných předmětů.
Uloženo M HK.

Poloha „Na Horkách“

V roce 1878, 1881 a 1893 zde byly nalezeny kamenné neolitické sekerky, dále pak lužická a středověká keramika. Uloženo M HK.

Poloha „Na Turyni“ (areál tvrze u statku p. Morávka)

Při rozvážení hlíny a písku na počátku 20. století zde byly nalezeny mince a šperky.

Pozemky Václava Morávka

a/ V roce 1908 zde bylo objeveno hradištní sídliště, keramika a zvířecí kosti.
Datováno spíše do vrcholného středověku. Uloženo M Pardubice.

b/ V roce 1912 nalezeny zlaté mince z doby Ladislava Pohrobka (1453 – 1457) a lužická keramika. Uloženo M HK.

c/ Při prohlubování polí v roce 1921 bylo objeveno pozdně hradištní sídliště, kde se nacházely jámy, keramika, hliněný přeslen, zvířecí kosti a zuby.

Uloženo M HK.

Pole p. Formánka pod lesíkem „Habr“

Zde bylo nalezeno popelnicové pohřebiště, keramika, zlomky bronzového náramku, mlýnský kámen a drtidlo. Uloženo M HK.

Silnice směr Nechanice

Při rozšiřování komunikace v roce 1880 našel cestář zlatý spirálový drát a objevil žárový hrob.

Pole Františka Kalvody při silnici z Roudnice do Syrovátky

a/ V roce 1938 zde byl nalezen zlomek nálevkovitého sekeromlatu.

Uloženo M HK.

b/ V roce 1939 zde byla objevena sídlištní jáma, drtidlo a zlomek broušeného nástroje.

c/ Při těžbě písku zde byl objeven nedatovaný sídlištní objekt s ohništěm z kamenů.

Intravilán (zastavěná část obce)

a/ Při kopání jámy na vápno na stavební parcele p. Levinského byla narušena středověká zásobní jáma. Bylo zde nalezeno šest celých nádob, zlomky keramiky a zvířecích kostí. Uloženo M HK.

b/ U statku čp. 38 (F.Žák) se našla neolitická kamenná sekera. Rok a uložení neuvedeno.

c/ U Hamplovy cihelny „Na Horkách“ bylo kolem r. 1896 objeveno únětické pohřebiště, dva kostrové hroby a keramika.

d/ Před r. 1969 byla u stodoly p. Probošta nalezena kamenná sekera.

(V bodu c/ a d /uložení neuvedeno).

Extravilán (nezastavěná část obce)

Nálezy byly uskutečněny na různých místech, která nejsou blíže popsána.

a/ Před r. 1898 byly nalezeny ojedinělé neolitické kamenné nástroje.

Uloženo M Pardubice.

b/ V roce 1898 byla při orbě nalezena nádobka s mincemi. Jednalo se o krejcary a dukáty.

Uloženo M HK.

c/ V roce 1899 byly nalezeny zlaté římské mince. Uloženo NM Praha.

d/ V roce 1909 byl nalezen břit eneolitické kamenné sekery. Uloženo M HK.

e/ V neuvedeném roce byla nalezena bronzová sekera. Uloženo Naturhistorische museum Vídeň.

Poznámky k textu:

neolit – mladší doba kamenná 5.000 – 4.000 let př. n.l.

eneolit – pozdní doba kamenná 4.000 – 2.000 let př. n.l.

lužická kultura – 1.200 let př. n. l. – byla vytvořena lidem popelnicových polí

únětická kultura – vznikla v době bronzové 2.000 – 700 let př. n. l.

M HK – Muzeum Hradec Králové

NM Praha – Národní muzeum v Praze

Naturhistorische muzeum Vídeň – součást Dvorského muzea Vídeň.

Ukázka Lužické keramiky

Archeologické památky na katastru obce Roudnice

4. část

Vyhodnocení území z hlediska Archeologické památkové péče

Sledované území lze charakterizovat jako území osídlené minimálně již od období mladší doby kamenné. Osou pravěkého osídlení byly hrany teras potoků a temeno Horek. Středověké osídlení využilo levobřežní terasy Bystřice a při okraji její nivy vybudovalo tvrz jako přirozené centrum (Turyň – za mléčnou farmou).

Méně obvyklý tvar vsi a poměrně pozdní první historická zmínka by mohly naznačovat demografický zlom. Ten patrně převýšil starší sídelní struktury, což bylo osídlení U Habru a Na Horkách. Došlo ke změně komunikačního schématu, kdy bylo využito nivy kolem roudnického potoka. Hlavní komunikační osa se přenesla ze severního okraje intravilánu do střední části obce. To znamená, že původní osídlení, které se nacházelo severně od současné vesnice, se přemístilo do míst nynější zástavby.

Celý katastr Roudnice je možné chápat jako „území s archeologickými nálezy“ ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. v platném znění. Na celý katastr se vztahují i další ustanovení o ochraně archeologického dědictví Evropy, tzv. Maltská konvence. Výjimku tvoří severní zápolí vsi, jež je spojeno s budováním letiště za druhé světové války. Zde nelze stanovit míru poškození terénu ve spojitosti se stavebními úpravami, které zde při stavbě letiště probíhaly.

Touto závěrečnou zprávou opouštíme téma dávné minulosti, kterou nám přibližují archeologové svým bádáním a studiem nalezených artefaktů.

Poznámky k textu:

demografie – věda o obyvatelstvu, která zkoumá zákonitosti jeho rozvoje

demografický zlom – jev, který se vymyká zákonitostem rozvoje obyvatelstva

Novodobé archeologické nálezy v okolí Roudnice

V souvislosti s otevřením pískovny v roce 2006 na roudnických kopcích zde před započatím těžby probíhal archeologický průzkum.

V průběhu prací souvisejících s těžbou písku se na tamějších pozemcích objevily další archeologické nálezy. Při skrývání zeminy byly nalezeny pozůstatky z doby bronzové. Stáří je odhadováno na 3 tisíce let. Odkrývání těchto nálezů prováděli pracovníci archeologického oddělení Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou pod vedením pana Bohumíra Dragouna. Ten nám sdělil, že bylo odkryto 50 hrobů včetně sídlištních objektů. Sídlištní objekty se nacházely v horní části. Působením eroze z nich nezbylo nic, našla se zde pouze kamenná sekera.

V dolní části bylo pohřebiště, kde se našly pozůstatky pohřbívání - popelnice, bronzové jehly a bronzové kuličky, dále pak velké množství polorozpadlých pohřebních nádob a značné množství keramických zlomků. Cenná část nálezu byla odvezena k odbornému posouzení. Nález má velkou archeologickou hodnotu a podává nám další důkaz o osídlení naší krajiny v mladší době bronzové.

Obyvatelstvo této doby je označováno jako „lid popelnicových polí“. Název vznikl podle toho, že spalovali své mrtvé a ukládali jejich pozůstatky v popelnicích na rozsáhlých trvalých pohřebištích.

Tento, převahou zemědělský, ale i pastevecký a lovecký lid žil ve stálých osadách s dřevěnými chatami a hospodářskými staveními a měl již smysl pro rodinný život a víru v život posmrtný. Tento lid se usazoval v otevřených krajích v blízkosti vodních toků. Jeho životní úroveň se zdokonalovala užíváním nových kovů - mědi, bronzu a později železa. Bronzová doba je u nás časově zařazena do r. 1900 až 700 př. n. l. Pronikal sem lid keltského původu, na naše území zejména Bójové, od nichž je odvozen název Boiohemum - Bohemia - Čechy.

Archeologické nálezy v roudnickém katastru mohou rozvíjet naši fantazii do nekonečna. Jak žili tito lidé? Co se v naší krajině odehrávalo? Archeologové usuzují, že byla osídlena výšina severně od nynější vesnice. Podle rozvrstvení odkrytého povrchu vzniká domněnka, že v těchto místech byl vodní tok, u něhož se lidé usadili. Osídlení je situováno směrem k Horkám. Pohřebiště se nachází v blízkosti cesty, která vede východním směrem mezi poli.

Teprve v pozdější době se osídlení přemístilo do nižší polohy, kde je vesnice dnes. Připomeňme si, že je zde časový úsek dvou až tří tisíců let.

Dva naši spoluobčané - pan Miloslav Klapka a pan Zdeněk Košťál - měli to štěstí, že zde byli přítomni, když byly tyto vzácné předměty nalezeny neporušené.

Nález jednoho hrobu nám popsal pan Miloslav Klapka: Jednalo se o tři velké kulaté nádoby o průměru asi 35 cm, kolem každé bylo umístěno šest malých miskovitých nádob, dále pak malé nádoby rozmístěné samostatně. V jedné z nádob byla nalezena bronzová jehlice asi 20 cm dlouhá.

Bronzová jehlice (odhad cca 1900 před n.l.)

Nákres a ukázka popelnicového hrobu z doby bronzové (kultura popelnicových polí)

Roudnice ve 14. - 17. století

Kolonizace naší vesnice proběhla za Anežky z Třebechovic, zvané též z Roudnice. Podle pamětních knih byli noví osídlenci českého původu. Dokazují to jejich jména: Valeš, Jiřík, Paulík, Zbyněk, Šimák, později pak Štěpán, Ješek, vdova Kateřina a Hašek. Příjmení vznikla později, často podle profese (Kovář, Pekař) nebo jako přezdívky (Dlouhý, Čechetka, Strašpytel).

Počet osedlých poddaných (jak byli nazýváni v pamětních knihách) v r. 1395 byl deset. Osidlování pokračovalo, kolem roku 1515 bylo v Roudnici 33 osedlých gruntů. Různou dobu osazení a odlišné podmínky dokazují nestejné povinnosti poddaných na jednotlivých gruntech, kde bylo zaznamenáno různé odvádění naturálních dávek.

V Pernštýnském archivu se zachovaly tzv. „urbáře“, které obsahují zápis o lidech zde žijících a o jejich povinnostech.

Dokládá to ukázka z urbáře z let 1515 - 1536:

„Ves Roudnice - je zde 32 osedlých, odtud platí se úrok Svatojiřský a Svatohavelský a to na groše české, robotu ženní a hrabnou, konopí trhati a slepice dávati. Jednou za rok platiti při sv. Jiřím ze řeky.“ Pak jsou zde uvedeny jednotlivé sumy k placení. Protože v okolí Roudnice se nenacházel žádný pernstýnský dvůr, nevykonávali roudničtí poddaní osobně robotu, ale platili za ni podle stanovených norem, a to v groších českých, později míšeňských.

Na přelomu 16. a 17. století byl život poddaných těžký, ale snesitelný. Na tehdejší dobu bylo již pokročilé zemědělství a sadařství, vzkvétal obchod a rozvíjela se řemesla.

V rámci ochrany proti nepříteli měla každá vesnice předepsanou svoji zbroj k tzv. „zemské hotovosti“. Obec Roudnice měla předepsanou tuto vojenskou výzbroj: 33 předních plechů, 32 piklhauben , 20 šavlí, 17 oštěpů, 16 ručnic, 18 sekerek, 13 mečů, 12 oboječků, 17 sedel, 4 půlháky, 1 sudlici, 2 tesáky, 1 myšky (Piklhaubna je helmice, oboječek je chránítka na krk, půlhák je lehčí puška - mušketa, myšky jsou chrániče na lokty.)

Držení zbraní bylo povinností každé zemědělské usedlosti. Bylo rozepsáno k jednotlivým gruntům, jaké zbraně se kde nacházely. V případě potřeby byla zemědělská usedlost povinna postavit jednoho muže buď jízdného s vlastním koněm, nebo pěšího, vždy s vlastní výzbrojí a zaopatřeného zásobami potravin a píce na několik dní. Počet mužů povinných touto miliční službou vojenskou byl 36 - což je také počet zdejších usedlostí.

Pohromu, jako obvykle, přinesla válka a to válka třicetiletá (1618 – 1648). Tam, kde před touto válkou vládl poměrně klid a jistý právní řád, tam všude zůstaly jen sutiny, mnohde zmizely celé vesnice s obyvatelstvem. Neustálé drancování a týrání bezbranných obyvatel zanechalo zpustošený i zdejší kraj. Pro Roudnici a okolí byla kritická léta 1637 - 1640.

Soudobé gruntovní zápisy nám podávají svědectví, jak třicetiletá válka postihla Roudnici. Tehdejší tragický stav naší vesnice dokládají úryvky z těchto zápisů:

.....v roce 1638 prodává se statek čp. 35 se mlýnem, vše od 4 let pusté,
.....v roce 1640 prodán statek čp. 3 od gruntu i s podvaly shořelý, neosetý
..... v roce 1646 prodávají se selský grunt čp. 7 od 6 let pustý, statek čp. 22 na stavení rozbořený, na rolích z poloviny dřívím zarostlý, neosetý,

..... jinde prodává se místo, kde předešlé stavení stávalo, nebo statek dočista spálený od vojenského lidu. Další obdobné zápisy svědčí o bídnych poměrech, které nastaly. (Některá popisná čísla neodpovídají dnešním, ta byla zavedena až v r. 1770.)

O povinnostech poddaných se dozvídáme z Berní roly* z r. 1660. Ze záznamů je patrné, že se hospodařilo trojhonným systémem. Sklizně byly velice nízké a přestože tehdejší osídlení bylo minimální, nastával po každé neúrodě hlad. Důsledkem bylo mnohonásobné zvyšování robotních povinností, které vedlo ke vzpourám proti vrchnostem, později k povstáním v různých krajích. Vše bylo umocněno náboženskou nesvobodou a pronásledováním všeho nekatolického. Opravdová doba TEMNA, jak je popisována v dílech českých klasiků.

Berní rula* nebo také berní rola (staročeské berně znamená daň, odtud též lidové označení pro finanční úřad „berňák“) je první úplný soupis daňových povinností v Českém království z roku 1654. Je to významný historický pramen pro hospodářské dějiny Čech v době krátce po skončení třicetileté války.

Urbáře

Piklhaubna

Chrániče na lokty tzv. Myšky

PATNÁCT ROUDNICKÝCH ZASTAVENÍ

Trasa: 1. Křižovatka u Kalouskových

2. Zastávka autobusu

3. U Žilkových

4. U křížku

5. U Sedláka

6. Střed obce

7. Kopeček

8. Havelkovi

9. Hřbitov

10. Sportovní areál

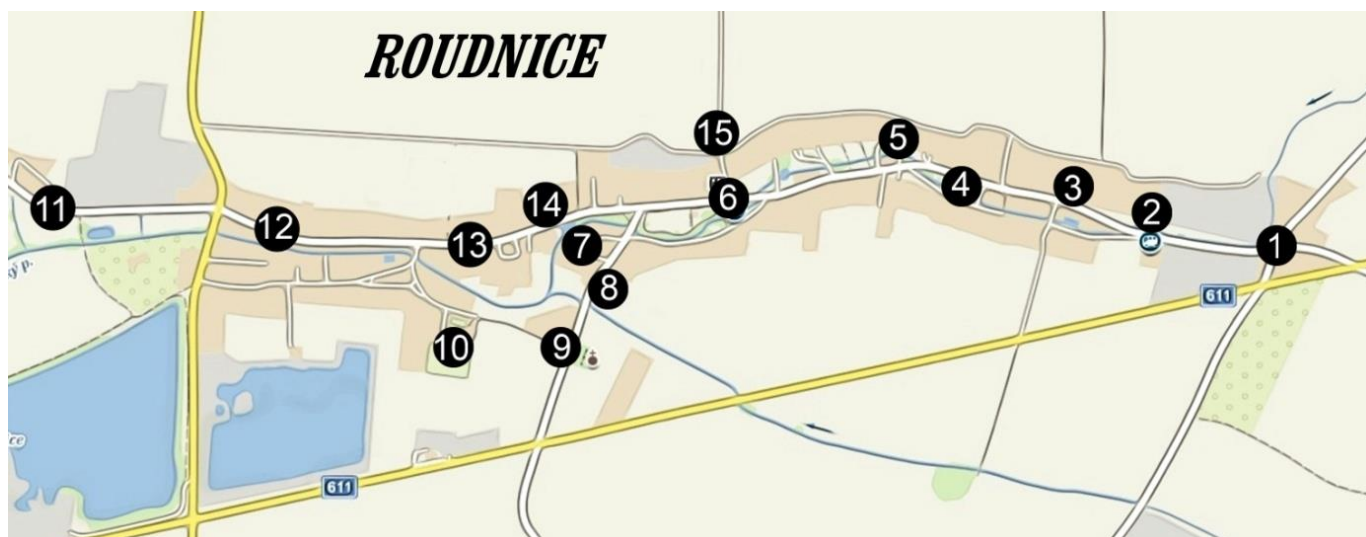
11. Turyň

12. Sklípek

13. Křížek na dolním konci

14. Markovi

15. Humna

I když se v naší obci nenachází významná kulturní památka jako je kostel, hrad nebo zámek, přesto jsou i zde zajímavá místa. Každý účastník vyjíždky obdržel minipublikaci s nejdůležitějšími informacemi. Na úvodní stránce bylo porovnání vybavenosti obce před sto a před padesáti lety. Dále zde byly výrazy, které se zachovaly dodnes.

ROUDNICE

před 100 lety

3 hostince

4 obchody

2 kovárny

1 řeznictví

3 ševci

2 truhláři

1 krejčí

1 kolář

1 hokynář

1 pekař

1 trafika

1 vodní mlýn

škola

před 50 lety

3 hostince

3 obchody

1 kovárna

1 řeznictví

1 obuvnictví

2 truhláři

1 krejčová

1 holičství

2 strojní dílny

3 opravy kol

„Kampelička“

škola

Výrazy: Horní Roudnice, Dolní Roudnice, Na Pražce, V Hranicích, Za Humny, Na Kopcích, Na Horkách, U Cihelny, U Habru, U Tří dubů.

Dva roudnické zvony zvonily poledne a navečer „klekání,“ třetí „umíráček“ zvonil při pohřbech. Obecní policajt vyhlašoval zprávy s bubnem, později s trumpetou (předchůdce rozhlasu).

Na dobu svého vzniku má Roudnice neobvyklý tvar. Je to typ ulicové vesnice na rozdíl od vesnic, které vznikaly v kruhu kolem nějakého centra. Tvar „ulicovky“ byl ovlivněn osídlením na vyvýšeninách jižně a zejména severně od dnešní vesnice, na jejímž místě byly původně bažiny. Později se osídlení přeneslo do okolí roudnického potoka. Zřejmě to byl důsledek nedostatku vody na výše položených místech.

První písemné zmínky o Roudnici se datují do roku 1384. Popisná čísla se zaváděla roku 1770, silnice se budovala v roce 1880. Správním okresem byly Nechanice. Roku 1890 měla Roudnice 959 obyvatel.

Zastavení 1. – křižovatka u Kalouskových

Obecní váha na křižovtce u Kalouskových (foto cca 1944)

Východní část katastrální hranice obce tvoří pěšina u čp. 89 (Šlechtovi). Domy za pěšinou patří do Lhoty pod Libčany. Rovněž dva poslední domy severním směrem (p.Srpek, p.Šmíd) patří do Libčan.

Na hranicích Roudnice a Lhoty pod Libčany vítaly davy lidí v říjnu 1919 prezidenta T.G.Masaryka. Pan prezident se zde zastavil při cestě z Prahy do Hradce Králové. Vystoupil z auta a s lidmi hovořil. Přítomni byli zástupci okolních obcí a žáci ze všech škol v okolí se svými učiteli. K této příležitosti byla postavena slavobrána vyzdobená chvojím, květinami a prapory. Za nadšeného jásotu přítomných odjely tři automobily s prezidentskou družinou do Hradce

Králové. Na křižovatce u Kalouskových stávala obecní váha na vážení povozů a byla zde zastávka autobusu.

Zastavení 2. – u Klapkových

V čp.93 u Klapků býval obchod (krupařství), později tu byl Konzum. Na návsi byla louž, která zasahovala ke Kalvodovým. Mezi čp.95 (F.Zimák) a čp.93 (J.Kuric) bylo volejbalové hřiště, které bylo každý večer plné mládeže.

Zastavení 3. – u Žilkových (dříve Součkových)

Kaštany u vrat v čp.74 patří k nejstarším stromům v obci. Podle sdělení paní Jaroslavy Žilkové jsou staré přes 100 let.

Rybník před čp. 90 (Štěpánkovi) byl budován v roce 1933. Říkalo se mu „Součák.“ Stavbou rybníka řešila obec nouzové práce pro nezaměstnané v době hospodářské krize.

To se týkalo i roudnického potoka, který byl v roce 1928 zregulován a v horní polovině vesnice obložen betonovými deskami.

V obecní kronice je tento zápis z roku 1933:

Za dozoru a dle projektu Františka Holínky proveden výkop 1940 metrů krychlových země, jež byla zčásti použita k vyrovnaní okolního terénu . Ze spodních částí písek použit k výrobě cementových desek obkládacích. Zaměstnání byli nejpotřebnější dělníci zdejší.

Hostinec „Na Sále“ - u Svatošů

Před 50 lety tu byl velký sál, kde se odbývaly plesy, čaje a různé taneční zábavy. Na přenosném jevišti se tady hrávalo ochotnické divadlo. Náves před hostincem v okolí rybníka bývala o pouti zaplněna houpačkami, střelnicemi a kolotočem.V neděli zde bývalo plno lidí, tancovalo se odpoledne i večer. Nechyběl ani zmrzlinář, který přitáhl svůj „krámek“ za jízdním kolem až z Kuklen.

Staré kaštanypřed čp. 74

Rybník Součák po úpravě břehů v r. 2020

Zastavení 4. – křížek na horním konci

Tato památka je z roku 1831. Zvonice byla dřevěná, původně bylo kolem i dřevěné oplocení.

Při otvírání školy v roce 1875 zde byla sloužena mše. Jeden z roudnických zvonů odtud ohlašoval poledne, navečer pak „klekání“. Byla to také časová orientace pro lidi, kteří pracovali na poli. Zvon také vyzváněl, když se oznamovalo, že někdo na tomto konci vesnice zemřel. Na místě čp.66 (Kudrnovi) stávala „pastouška“ pro chudé z Horní Roudnice. Roudničtí sedláci vozili na její stavbu kámen z Kunětické hůry.

Čp.9 – bývalý grunt u Vozábů

Od r.1622 do r.1758 v něm byl usazen rod Veverků, ze kterého vyšli vynálezci ruchadla. Byli to bratřenci Veverkové, kteří zhotovili kolem r.1825 ruchadlo, jemuž se říkalo „veverče“. Sloužilo k orání půdy, kterou nejen rozrývalo, ale i obracelo. V době vzniku ruchadla žili Veverkové v Rybití u Pardubic, kde byl postaven na jejich památku pomník.

Čp. 64 – dům p.Boh. Novotného.

Za druhé světové války to byla neobydlená chalupa. Obsadili ji Němci a měli zde sklad různých material. V době povstání v r.1945 zastřelili Němci v blízkosti této chalupy ruského vojáka, který je pochován na roudnickém hřbitově.

Křížek na horním konci a nová zvonice z r. 2010.

Zastavení 5. – „U Sedláka“

Čp.12 je bývalý statek z roku 1852. Je pozoruhodný tím, že tvořil architektonický celek, jehož zbytky jsou dodnes patrné. Na obytném stavení i na stodole byla stejná fasáda. Zachoval se vzácný zdobený štít a zbytky fasády na východní zdi. Na příjezdové cestě ke statku se dochoval klenutý kamenný most přes potok.

V čp.105 (Žilkovi) bývalo holičství s vchodem od cesty mezi Bitvarovými a Žilkovými. Později zde byl obchod s potravinami (Konzum), kde byla v 60. letech dvacátého století první samoobsluha v okolí.

V čp.104 bývalo řeznictví „U Šupů“. Zahrádkou od silnice se přicházelo po schodech přímo do krámu.

Zastavení 6. – střed obce

Na tomto místě se soustřeďoval kulturní život obce. Rybníček v blízkosti hasičské zbrojnice pojmenovaly děti „Buřčák“. (Podle Buřčových - dnes Vlasákovi.) Hasičská zbrojnice byla postavena před 2. sv. válkou. Na tehdejší dobu byla pokrokově řešena, neboť již měla věž na sušení hadic.

Čp.88 – dům p. Miloše Novotného je bývalá kovárna. Před tímto číslem popisným se nacházela studánka, kde bývala voda i v době největší nouze. Dokládá to zápis ve školní kronice z roku 1865:

„O vodu zvláště nouze byla, struha i rybníky byly vyschlé. Ve studnách nejhlubších nebylo vody. Toho roku byly studně na sáh hlouběji vybírané, ale nic nepomohlo, až „mocný“ napojil proudy. Ze školy pro potřebu svoji i žáků chodili jsme pro vodu do čp.57, 20, 19, 18 a když tam jsme byli vypovězeni, brali jsme vodu ze studánky proti kovárně čp.88.“

Čp. 18 – dům p. Františka Bitvara - vedle OÚ

V roce 1772 zde hospodařili Josef a Marie Matějkovi. Jejich syn František (narozen 1793) působil v polském Krakově jako učitel hudby. Zde se oženil a v roce 1838 se narodil jeho syn Jan. Ten byl obdařen výjimečným výtvarným

talentem. Patří mezi nejslavnější polské malíře 19. století. Jeho historická plátna jsou známa po celé Evropě. Ján Matiejka věnoval obraz i moravskému Velehradu. Zemřel r.1893. V roce 1992 navštívili Roudnici polští novináři. V souvislosti s přípravami oslav 100. výročí úmrtí Jána Matiejky pátrali v naší obci po jeho rodových kořenech.

Nejvýznamnější ve středu obce je budova bývalé školy, dnes Obecní úřad Roudnice.

Historická budova se stavěla od 5.června do 12.listopadu 1875. Byla postavena za neuvěřitelně krátkou dobu pěti měsíců. V roce 1890 v ní bylo zapsáno 186 žáků. Roudnická škola sloužila ke vzdělávání mládeže plných 100 let. Ke dni 1.září 1976 byla v Roudnici škola zrušena a žáci začali od 1. třídy dojíždět do školy v Libčanech.

V 70.letech minulého století byla k historické budově přistavěna mateřská škola a stará školní budova byla využita pro potřeby obce.

Pomník obětem 1. světové války proti bývalé škole byl postaven v r.1921. Odhalení bylo spojeno s velkou slavností. Po 2. světové válce sem byla umístěna deska se jmény obětí německé okupace. Původně byly v zahrádce u pomníku vysazeny čtyři lípy, které nesly jména: T.G.Masaryka, J.A.Komenského, Československých legií a Lípa svobody.

V sousedství pomníku a školy bylo hřiště, dnes „STARÉ HŘIŠTĚ“. Sloužilo nejen škole, ale byly zde pořádány různé slavnosti většího rázu. Před padesáti lety zde bylo fotbalové a volejbalové hřiště, atletická dráha, doskočiště a na jižní straně byly lavičky. Probíhalo zde cvičení Sokola a to žactva, dorostu, mužů i žen. V letních měsících zde bylo díky všeobecným sportovním aktivitám velmi živo. Při slavnostech se zde scházelo mnoho lidí z okolních vesnic.

Pokud se v Roudnici slavily dvě pouti, zvláště na horním a na dolním konci, stávaly při pouti na dolním konci na hřišti houpačky, střelnice a kolotoče. Bylo to proto, že se o dolní pouti tancovalo v blízkém hostinci „Na Kopečku“, o kterém se dočtete v našem sedmém zastavení.

Zastavení 7. – „Na Kopci“

Shluk domů na této vyvýšenině svědčí o tom, že toto místo bylo jedním z prvních osídlených míst v blízkosti roudnického potoka.

Č.p.56 - dům Novákových stojí na místě, kde byl v r.1800 vystavěn obecní barák určený k vyučování dětí. V roce 1884 zde byl zřízen hostinec, kde se v pozdější době říkalo „Na Kopečku“. V tomto hostinci se konaly zábavy, na zahradě byl kuželník, hrávalo se tady ochotnické divadlo a probíhalo zde cvičení Sokola.

Č.p.98 - pekařství a obchod „U Barešů“*(rozbořeno v r. 2017)*

Tento dům, v jehož průčelí byly dveře do „krámu“, patřil k nejstarším v obci. Prodával se zde chléb, potraviny a drobné zboží pro domácnost. V roce 1874, kdy nemohla stará školní budova v č.p. 56 žáky pojmout, byla u Barešů v místnosti nad obchodem umístěna dočasně jedna „žákovna“ (školní třída).

V blízkosti mostu přes potok stávala od roku 1933 obecní váha, která sloužila ještě v době, kdy zde hospodařilo zemědělské družstvo.

Zastavení 8. – dům Havelkových

Č.p.50 je památné tím, že se zde počalo vyučování roudnických dětí.Školní kronika uvádí: „Tento barák postavila obec roudnická před r.1770 pro svého učitele. Učitel - buďto tkadlec nebo zedník - zde vyučoval po dobu zimy. V létě pak se svým řemeslem živiti musil“

Původní barák zanikl a vyučování se přesunulo do výše zmíněného č. p.56

Zastavení 9. – roudnický hřbitov

Místo posledního odpočinku většiny roudnických obyvatel bylo založeno r.1897. Zde jsme se zastavili u hrobu ruského vojáka, kterého Němci zastřelili v Roudnici v době povstání v roce1945. Dále jsme vzpomněli na další oběti druhé světové války z řad roudnických občanů: Jaroslava Doležala, Václava Hrubého a Františka Půlpána.

Zastavení 10. – sportovní areál

Původně zde bylo pole a písniček pana Zemana. V roce 1966 bylo v bývalém písničku dobudováno a slavnostně otevřeno „Chvojkovovo divadlo“. Celá akce byla oslavou 40.výročí založení hasičského sboru v Roudnici.

Č.p. 44 - MOTEL U SEDLÁKA CHVOJKY

V 16.století zde byla krčma a statek. Od r.1866 byli držiteli statku Zemanovi a zmíněná hospoda byla v roce 1880 zrušena.

Zastavení 11. – západní hranice katastru obce

Silnice z Roudnice do Puchlovic se budovala v roce 1948. Do té doby se do Puchlovic chodilo přes luka. Bystřice zde tekla klikatým korytem směrem ke mlýnu. Při jarním tání docházelo k zatopení luk.V roce 1942 zde byla na dřevěných kůlech postavena v délce asi 300 metrů lávka.Využívali ji chodci a často i cyklisté, kteří jezdili na kolách z Puchlovic do Dobřenic k vlaku.

Mléčná farma je v areálu bývalého Morávčova statku. Rybník naproti nazvaly děti „Morávčák“.

Č.p. 37 - obydlí Vancových - je bývalý mlýn. Stál na řece Bystřici.Nejstarší záznam o tomto mlýnu je z roku 1589. Při úpravách vodních toků bylo koryto Bystřice svedeno mimo mlýn a „narovnáno“, aby nedocházelo k záplavám luk. Nové koryto dnes tvoří většinu západní hranice roudnického katastru.

V blízkosti mléčné farmy stávala ve středověku tvrz. V díle Augustýna Sedláčka „Hrady, zámky a tvrze království českého“ je uvedeno:

Na Horkách se nalézala jedna z roudnických tvrzí. Druhé tvrziště bylo dle místního podání u statku Václava Morávka na poli zvaném „Na Turyni“. Název vznikl podle pověsti o rytířích Turyňkových, kterým měla tvrz patřit.(Není historicky doloženo).

Podle historických pramenů je tvrz doložena v roce 1384. Její majitelé se často měnili. Nejvýznamnějším byl v roce 1436 Zdislav Mnich, zvaný Sokol

z Roudnice. Byl dobrý válečník, nejprve byl odpůrcem krále Zikmunda. Po bojích o Hradec Králové odjel tajně do Prahy se Zikmundem vyjednávat. Svým obojetným jednáním ztratil důvěru a vešel v nepřátelství s celým krajem. V roce 1438 pan Jetřich z Miletínka spolu s hradeckými oblehli tvrz, dobyli ji a ohněm zničili. Na tomto zboží se nadále měnili majitelé, až bylo v roce 1513 prodáno Pernštejnům. Roudnice, jakož i Lhota a Hvozdnice, sdílela nadále osudy pardubického panství. Proto jsou historické materiály o Roudnici součástí Pernštýnského archivu v Pardubicích.

Zastavení 12. – Sklípek

Při pohledu na nově zastavěnou část obce v pozadí za sklípkem se mnohým pamětníkům vybaví názvy dvou rybníků: „Páclák“ před Ulrichovými (zde bydleli Pacltovi), dále pak „Hadinčák“ podle Hadincových, (dnes Truhlářovi). Tato náves byla hustě osázena topoly. V roce 1988 přišla vichřice a většinu topolů zničila. V celé obci padlo 103 stromů.

Na konci vesnice byl známý hostinec „U Matějovských“, nyní „U Formana“. V této útulné hospůdce se hrávalo ochotnické divadlo, konaly se tu taneční zábavy, čepovalo se zde dobré pivo a venku se hrály kuželky. Majiteli byli manželé Formánkovi z Hradce Králové, hostinskou zde byla dlouhá léta slečna Emilie Matějovská. Název „U Formana“ dostal hostinec po opravách a novém otevření v roce 1965. Podle pověsti zahynul forman pod koly svého vozu nedaleko za touto hospodou.

Hostinec "U Formana" při svém znovuootevření – prosinec 1965

Na návsi proti bývalému Půlpánovu statku je sklípek.

Sloužil k chlazení mléka v době, kdy se denně sváželo mléko v kovových konvích do hradecké mlékárny. Sklípek zbudovali Půlpánovi pro potřebu statku. Proč je na obecním pozemku mně sdělil pan Tomáš Müller. Podle Tereziánských katastrů patřil ke statku pozemek až k potoku. Při různých výměnách a úpravách pozemků přešla část za silnicí do majetku obce. Sklípek, který byl původně na Půlpánově pozemku, zůstal rodině k užívání, ale nebyl již jejich majetkem. Dnes patří k roudnickým památkám. Bohužel, není známa doba jeho vzniku

Zastavení 13. – křížek na dolním konci

Č.p.26 – u Novotných

V tomto domě byl obchod pana Františka Novotného. Vcházelo se sem přímo od silnice. Na rozdíl od tehdejších roudnických obchodů měl malou výkladní skříň a prodával se zde širší sortiment zboží.

Na místě obydlí pana Koutníka bývalo další volejbalové hřiště. Denně se náves hemžila kluky, kteří zde hráli kopanou a mládež se scházela na volejbal.

Č.p.45 - Dům služeb

Historické materiály uvádějí:

„Tento domek postavila obec roudnická před rokem 1770. Začátkem tohoto století - je myšleno století dvacáté - byl starý původní domek rozbořen a postaven nový. Bydlívali v něm chudí lidé z Roudnice Dolní.“

Byl zde byt pro roudnického policajta – strážníka, který vykonával službu pro obec. Vyhlašoval zprávy obecního úřadu tak, že je četl na určitých místech v obci. Lidi svolával nejprve bubnem (p. Skřivan) a později trubením na hornu (p. Pleskot).

Na návsi se zde nachází památný křížek z roku 1843 a zvonice, která je nyní v opravě. Kolem křížku bylo původně dřevěné oplocení. Zvonice zde byla kovová. Ani nejstarší pamětníci nepamatují její předchůdkyni, která byla pravděpodobně ze dřeva.

Zastavení 14. – č. p. 21 – Markovi

V tomto č. p. se narodil a žil Matěj Chvojka. Byl účastníkem selských rebelií v roce 1775. Studoval na latinských školách a pro dobrou výřečnost byl postaven do čela rebelů táhnoucích z Podkrkonoší na chlumecký zámek. Po nezdaru u Chlumce nad Cidlinou byl Chvojka vězněn a nakonec propuštěn. Připisuje se mu autorství „Lamentace o selské rebelii“ (má 72 slok). V matrice libčanského kostela je zápis o jeho narození i úmrtí. Zemřel na souchotiny v roce 1791 ve věku 36 let jako svobodný mládenec. Je pochován v Libčanech u kostela, kde byl hřbitov. Přesné místo není známo.

Rybník proti tomuto č. p. nazvaly děti „Zachariášák“ (podle Zachariášových, dnes Melicharovi).

Zastavení 15. – „Za Humny“

Stojíme za bývalou školou. Přehlížíme lány roudnických polí. Na severním obzoru se zvedá mírná vyvýšenina „Na Kopcích“. Ta byla osídlena již v pravěku.

V okolí Horek svědčí o pravěkém osídlení nálezy kamenných broušených nástrojů z mladší doby kamenné. V místě bývalé Hamplovy cihelny v sousedství Horek byly nalezeny únětické hroby skrčenců ze starší doby bronzové. Tady někde stávala ve středověku tvrz. Podle A. Sedláčka se nalézala ve vzdálenosti dva tisíce kroků od nynější vesnice .

V lokalitě „U Habru“ byly nalezeny žárové hroby kultury lužické (mladší pravěk). Poslední nálezy z roku 2006 svědčí o osídlení z doby bronzové. Při těžbě písku zde bylo odkryto padesát hrobů lidu popelnicových polí.

Z dávné minulosti se přesouváme do období druhé světové války. Rozlehlou rovinu od silnice k Libčanům po silnici na Nechanice si němečtí okupanti vytypovali jako vhodnou pro stavbu letiště. S budováním bylo započato v únoru 1945. Do Roudnice přišlo mnoho lidí, kteří zde byli nuceni pracovat jako totálně nasazení na práce pro Říši. Dále sem denně byli přiváděni ruští a italští zajatci, kteří zde pracovali za velmi těžkých podmínek. Ve stodolách roudnických hospodářů bylo uskladněno přes 200 vagónů cementu. Místní sedláci byli povinni pracovat s koňskými potahy na úpravě a vyrovnavání terénu. Z Morávky vedla úzkokolejná dráha na dopravu písku. Terén byl vyrovnan a budovala se betonová startovací a přistávací dráha. V případě dokončení letiště by byla Roudnice zlikvidována. Konec války se však nezadržitelně blížil.

Pan Josef Charbuský (nar. 1900) ve svém projevu k 25. výročí konce války vzpomínal :

„Plně se pracovalo na letišti až do 30. dubna 1945, kdy v odpoledních hodinách projel na stavbě letiště neznámý muž v uniformě německého důstojníka. Byl to přestrojený partyzán a zvoláním: Je konec války, nepracujte! – způsobil takový poplach a chaos, že české dělnictvo se ihned rozprchlo a druhý den ráno ani jeden český dělník v Roudnici nebyl. Od 1. do 5. května 1945 pracovali na letišti jen zajatci pod hrozbou kulometů.“

Hned po skončení války byla betonová plocha zlikvidována, pole bylo znovu upraveno a využíváno jako orná půda.

Závěrem ještě několik slov o naší vesnici:

Roudnice je obec ryze zemědělská. Nejstarší záznam o počtu roudnických zemědělských usedlostí je z let 1515 až 1536. V té době zde žilo 36 zemědělských rodin. Tento stav se po 250 let příliš nezměnil. Vedle selských gruntů a chalup zde byly řemeslnické dílny, takže obec byla soběstačným celkem.

Podle vzpomínek roudnických seniorů uvádím :

Tesařské a truhlářské práce obstarával p. František Kalousek, auta opravoval p. Josef Šlechta. Tolik potřebná jízdní kola opravil p. Pištora, p. Bludský a p. F. Šlechta. Dámskou krejčovskou dílnu, kde se učila roudnická děvčata šít, provozovala p. Rejlová. V č. p. 168 u Širokých byla obuvnická dílna. Lidé sem nosili nejen boty k opravě, ale p. Široký zhotovil i nové boty na míru. Měl zde několik zaměstnanců a mimo to zde bylo i holičství. Provozovna byla přístupná přímo od silnice.

Kovárna byla kromě v č. p.88 (u Novotných) také v č. p. 39 (obydlí p. Vackové). V č.p. 126 působila firma F. Holinky. V tomto domě se vyráběly betonové střešní tašky. Z truhlářské dílny p. F. Machače (č.p. 142 – Mršítkovi) mělo nábytek mnoho roudnických domácností. Vyučila se zde řada výborných truhlářů. V č.p. 28 u Šimůnků byla strojnická dílna. Vyráběly a opravovaly se zde hospodářské stroje.

V místní kronice je v roce 1920 zápis o činnosti sušárny čekanky Místního rolnického družstva v Roudnici. Pro zlepšení chovu dobytka bylo v naší obci v roce 1930 založeno Místní sdružení chovatelů hospodářských zvířat.

Dále pak již dříve zmiňované obchody, řeznictví, hostince, peněžní zastupitelství Kampelička a stoletá tradice roudnické školy svědčí o tom, že Roudnice patřila k významným obcím tehdejšího správního okresu Nechanice. V roce 1881 měla 1 014 obyvatel a byla považována za bohatou vesnici.

Století samostatného státu Československá republika

První kronikář pan Vincenc Charbuský, učitel na zdejší škole, byl přímým účastníkem světové války jako příslušník legií v Itálii. Do obecní kroniky zapsal kapitolu, která má název:

Stav obce po válce

Vrátiv se z Itálie, byl jsem překvapen změnami, které se v uplynulém období světové války v obci staly. Teprve vypravování občanů zdejších o poměrech za války mi mnohé vysvětlilo. Válka přikvačila náhle. Hned z počátku rukovalo všechno mladší mužské obyvatelstvo. Rád nešel nikdo, ale musilo se. Všude však těšili se nadějí, že válka nebude dlouhá. Naděje tato však ukázala se býti lichou, neboť válka se protáhla až skoro do konce roku 1918. Nastal nedostatek a stále nové odvody udržovaly obyvatelstvo v horečném rozčilení. Pro trochu bramborů, mouky, mléka, másla neb vajec až z Prahy jezdili k nám lidé a na výměnu přinášeli různé věci, neboť ke konci války nikdo neměl důvěru, že peníze podrží svou hodnotu. Lidé rádi prodávali z toho, co v zásobách měli a nežádali více, než byla stanovená cena maximální. Rolníci sice zapírali a schovávali obilí před rekvizicemi, avšak to proto, aby nasýtili lid dělný, jež na jejich statcích pracoval a vypomohli svým příbuzným a známým ve městech. O tom jsem se přesvědčil sám doptáváním se v rodinách dělnických. V obci také není válečných zbohatlíků a na ušetřených penězích zdejších občanů nelpí krev a bída bezzemků.

Mnoho smutku za války bylo též v obci. Na pomníku obětí války, který v roce 1921 naproti škole nákladem obce byl postaven, čteme jména 33 padlých a zemřelých následkem válečných útrap. Jména těch, kteří odešli v plném květu mládí i jména pečlivých otců rodin, kteří přinuceni byli obětovati životy své za nenáviděné Rakousko. Utrpení obyvatelstva již bylo nesnesitelné a jen naděje, že bude zase lépe a že i našemu národu nadejde okamžik osvobození, usnadňovala lidem snášeti válečné strasti.

Zajímavé je, jak kronikář pan Vincenc Charbuský popsal oslavu 10. výročí naší samostatnosti v roce 1928:

Dne 28. října uspořádána byla krásná oslava desetiletého výročí založení našeho státu u pomníku padlých. Když četný průvod za zvuků hudby zastavil před pomníkem, zahájena byla slavnost. Školní děti přednesly vhodné básně a recitace. Slavnostním řečníkem byl pisatel této knihy. Po proslovu, v němž vyličil všechny fáze našeho boje za osvobození a připomněl povinnosti každého občana, dvě děvčata přinesla krásný věnec s červenobílými stuhami a položila jej na schody bohatě vyzdobeného pomníku. Před slavností večer byl pomník osvětlen.

Pan Josef Probošt (nar.1898) vlastnoručně zapsal, co mu vyprávěla jeho babička o době, kdy ještě chodila na robotu. Mezi jinými pan Probošt zaznamenal svoje osobní vzpomínky na počátek války v roce 1914:

„Bylo to na svatou Annu, byly žně, v Roudnici byla pouť. Dopoledne jsme sekali žito, odpoledne jsem se šel podívat do hostince k Matějovským, byl jsem již šestnáctiletý. Bylo asi mezi 2. a 3. hodinou, vletí do hostince, kde se tančilo a zpívalo, člověk mně neznámý a volá: Je mobilizace, nechte toho! Hudba přestala hrát a na různé dotazy příchozímu jsme se dověděli skutečnost, že všude jsou vyhlášky všeobecné mobilizace všech branných sil do 36 let. Vyhlášky byly v obci na několika místech a již za malou chvíli též i obecní strážník mobilizaci vyhlašuje, bubnuje na buben.“

Pan Josef Charbuský (nar.1900) vzpomínal:

„Odchodem všech schopných mužů nastal veliký nedostatek pracovníků v zemědělství. Sklizeň byly malé, přiděl potravin na lístky byl nedostatečný. Hlad a bída po celou válku zužovaly obyvatelstvo. Teprve 28.říjen 1918 byl toužebně očekávaným dnem. Zavládla veliká radost, mladí i staří se zdobili trikolorami v národních barvách. Pořádány oslavy na počest vyhlášení samostatného československého státu.“

Po autentických vzpomínkách dvou roudnických občanů otvíráme obecní kroniku. Jsou zde záznamy pořizené panem Vincencem Charbuským, který se vrátil jako legionář z Itálie :

Převrat 28. října 1918

Dne toho vyplnilo se proroctví Komenského a národ náš dosáhl samostatnosti. Nejasné zprávy o tom již dříve rozšířeny byly v obci, potvrzeny byly však teprve dne druhého, když došly noviny. Radost všech byla veliká. Z místních trafik odstraněny byly znaky bývalé monarchie. Obcí procházela hudba a velebné zvuky národní hymny, veselé písně národní a pochody tlumočily radost nad vymaněním národa z třistaleté poroby. Všichni, mládež i dospělí, zdobili se odznaky v barvách národních a slovanských. Kéž toto nadšení, jež jevílo se v prvních dnech naší samostatnosti nikdy neutuchne, nechť zůstane zdrojem stálé snahy pro zvelebení a rozkvět naší drahé republiky a svobodného nyní národa.

Rok 1919

I v tomto roce dosud nepřestaly obtíže zásobovací. U slabších povah pohaslo chvilkové nadšení. Přirovnávajíc předválečné poměry za Rakouska k době nynější, reptali a tu i tam ozvala se dokonce slova: „Za Rakouska to bylo lepší.“ Případy takové naštěstí byly ojedinělé a krátkozrací obdivovatelé rakouského blahobytu skoro vždy zakřiknutí byli uvědomělými a prozíravějšími spoluobčany.

Do vsi vraceli se starší příslušníci armády. Mladší dosud konali vojenskou službu hlavně v německých krajích republiky, aby na uzdě drželi odbojné choutky německých našich příslušníků a potom na Slovensku, kdež čeliti musili náporu Maďarů, kteří znovu získati chtěli odtržená území. Vraceli se i zajatci a tu i tam některý příslušník čsl. legií. Návrat jejich byl v mnohých rodinách toužebně očekáván, neboť vrátiti se měl drahý živitel neb jiný člen rodiny.

Rok 1920

I v tomto roce nepřestaly ještě obtíže zásobovací, drahota stoupala. Bouře válečné se uklidnily a domů se vraceli, kdož dosud byli ve zbrani a v zajetí. Navrátili se konečně i ruští legionáři naší obce: František Kalvoda, Bohumil Sůra, Josef Oustecký a Bedřich Bekera.

Rok 1921

Dne 11.září 1921 odhalen byl pomník před školou, věnovaný obcí památce vojáků padlých ve světové válce aneb zahynulých následkem válečných útrap. Pořízen byl nákladem 20 tisíc korun. Odhalení bylo přítomno obecní zastupitelstvo, zástupci místních spolků, dva důstojníci jako delegáti posádky královéhradecké a značné množství lidí domácích i přespolních.

OSLAVY 100. VÝROČÍ V ROCE 2018

Součástí oslav významného výročí našeho státu bylo setkání nejstarších občanů Roudnice pod názvem „80 plus“. Byli zváni osmdesátiletí občané a starší z Roudnice a také ti, kteří zde část života prožili a dnes bydlí jinde. Setkání se uskutečnilo v neděli 24. června 2018 v hostinci U Formana.

Stručná statistika:

V Roudnici žije 24 občanů starších 80 let. Mimo Roudnici žije 31 osmdesátníků a starších, kteří zde část života prožili. Setkání se zúčastnilo 11 místních a 17 přespolních občanů. Všichni si společně zavzpomínali na léta prožitá v Roudnici. Místní škola, cvičení v Sokole, taneční zábavy, ochotnické divadlo, roudnické spolky a mnoho dalšího bylo tématem společné besedy.

Pomyslně jsme se prošli Roudnicí před 70 lety a uvědomili jsme si velké změny, které naše obec zaznamenala. Rozsáhlá výstavba rodinných domků, zcela jiný charakter veřejných prostranství bez topolů, parkové úpravy na místní návsi, dětské koutky a mnoho dalších změn, které zde nastaly a přispěly ke zpříjemnění života v naší obci. Zazněly i staré písničky, došlo i na sokolské písně při harmonice pana Josefa Mádlu.

Ze zápisů v obecní kronice vyplývá, jak si naši předkové vážili nově nabyté svobody po roce 1918. Významná výročí byla důvodem ke společnému setkání. Místem oslav se stalo prostranství před školou u pomníku obětí světové války. Sem byly při významných výročích pokládány věnce, byly tu pronášeny slavnostní projevy připomínající naši národní hrdost. Probíhaly zde upomínkové pořady a často tady zazníval společný zpěv národní hymny. Při oslavách 100. výročí položili místní hasiči věnec k pomníku padlých a stáli zde čestnou stráž po celou dobu vzpomínkového aktu. Slavnostní akt vyvrcholil zasazením lípy a umístěním pamětního kamene v bezprostřední blízkosti pomníku. To vše za hojné účasti mládeže i dospělých.

Při příležitosti oslav 28. října byla vystavena obecní kronika, dále kroniky spolků a fotoalba dokladující život v obci. Byla zde k dispozici i kniha návštěv naší obce, do které se podepisovali přítomní na paměť zasazení lípy.

HISTORIE SPOLKŮ A TRADICE

II.

Historie roudnického Sokola

V roce 2009 uplynulo 90 let od založení Tělovýchovné jednoty Sokol Roudnice. V naší obci se dochovaly kroniky, zápisy ze schůzí a jiné cenné archiválie, které svědčí o tom, jaké měla tato organizace poslání a jak bohatá byla její činnost.

Nejprve o Sokolu všeobecně:

První sokolská jednota byla založena roku 1862 v Praze. Největší zásluhy o vznik Sokola měl Dr. Miroslav Tyrš, který se stal jeho prvním náčelníkem. Mimo jiné vytvořil odbornou terminologii, která se používá dodnes. Nejbližším Tyršovým spolupracovníkem a prvním starostou Sokola byl Jindřich Fügner. Od počátku byl zaváděn do dění spolku pevný řád. Základním principem programu Sokola bylo zdokonalování tělesné zdatnosti, rozvoj síly, vytrvalosti, obratnosti a zdokonalování ducha.

Po první světové válce byli Sokolové oporou politiky T.G. Masaryka. Tisíce sokolských osobností se podílely na politicko-společenském vývoji nově vzniklého státu.

Ve druhé světové válce byli Sokolové zatýkáni hned v prvních dnech německé okupace. V několika vlnách bylo pozatýkáno 12 tisíc členů Sokola, z nichž se 3.388 nedožilo svobody. V roce 1941 byla Československá obec sokolská fašisty rozpuštěna. Přesto Sokolové bojovali na všech frontách zahraničního odboje. Touto svojí činností získal Sokol morální a společenskou autoritu, která způsobila největší rozmach sokolstva v celé jeho historii.

První slet sokolstva se konal r. 1882, poslední pak v r.1948. Náplní tělovýchovné části bylo základní všestranné cvičení mladšího a staršího žactva, dorostenců, dorostenek, mužů a žen. Vedle tělovýchovné části plnil Sokol i funkci vzdělávací a společenskou. Jednoty vlastnily svoje knihovny, pořádaly oslavy různých výročí, nacvičování divadelních her, pořádání akademií, výletů apod.

Zprávy o úspěších a rozvoji Sokola se brzy po jeho vzniku rozšířily i do zahraničí. Všude, kde se nacházely kolonie vystěhovalců, zakládali emigranti v cizině sokolské jednoty. Najdeme je dnes v Americe, Kanadě, Austrálii, Rakousku a dalších zemích.

První sokolská jednotka, která u nás vznikla v roce 1862, měla 75 členů. Za tři roky bylo již 20 sokolských jednot a měly téměř 2000 členů. Růst pokračoval závratnou rychlostí. V roce 1947 bylo 3.414 sokolských jednot a počet členů přesáhl jeden milion.

Se změnami ve společnosti se měnila i struktura a náplň sokolské činnosti. Všeestranné cvičení, které bylo základem zdravého tělesného rozvoje zejména u dětí a mládeže, ustupovalo do pozadí až zmizelo úplně. (Jaká škoda pro dnešní mládež, která tráví velkou část volného času zcela jinak.)

Sokolové – řízeni heslem „V zdravém těle zdravý duch!“ - se zasloužili o cvičení širokých vrstev obyvatelstva a tím i o zdraví celého národa.

Sokolská čepice (součást stejnokroje)

Jak to bylo v Roudnici

Počátky roudnického Sokola přiblížím zápisem pana Josefa Charbuského nar. r. 1900:

V lednu 1919 uvažováno o založení Tělocvičné jednoty Sokol. Myšlenku propagoval na žádost Josefa Dvořáčka – strojníka z Puchlovic – pan Josef Zeman, rolník v Roudnici čp. 44. Agitací Josefa Charbuského a Jaroslava Syručka bylo získáno 40 členů. Občané Roudnice a Puchlovic sezváni na schůzi 10. května 1919. Přijeli i zástupci jednoty z Nechanic. Byli zvoleni první činovníci Sokola.

Starosta: Půlpán František čp. 30

Místostarosta: Zeman Josef čp. 44

Cvičitel: Dvořáček Josef, strojník z Puchlovic

Dále pak výbor, náhradníci a revizoři.

Jednota nesla název:

ODBOR TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY SOKOL V NECHANICÍCH

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL ROUDNICE

První cvičení se konalo 13. května 1919 ve spolkové místnosti v hostinci „Na Kopečku“.

K osamostatnění roudnické jednoty došlo 28. března 1920. Od tohoto dne nesla název:

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL ROUDNICE

V čele každé tělovýchovné jednoty Sokol stál starosta. Za cvičení mužů, dorostenců a žáků nesl odpovědnost náčelník, za ženskou část zodpovídala náčelnice. Jim podléhali jednotliví cvičitelé a cvičitelky. Oslovovalo se „bratře“, „sestro“. Vedle tělovýchovné části bylo posláním Sokola rozvíjet i vzdělávací činnost, za kterou zodpovídal bratr vzdělavatel.

Cvičilo se zdarma od útlého věku. Členství však začínalo od osmnácti let, kdy se platily členské příspěvky.

Po vzniku roudnické tělovýchovné jednoty Sokol v letech 1919 – 1920 se cvičilo v sále hostince „Na Kopečku”, jehož majitelem byl pan Stránský. Ten byl členem Sokola a propůjčoval sál ke cvičení pouze za úhradu elektřiny. Cvičení zde pokračovalo i za dalšího majitele pana Antonína Novotného.

Ke cvičení bylo pořízeno nářadí – hrazda, bradla, stůl, kůň, pérový i pevný můstek a žíněnka. Cvičení v Sokole bylo součástí života mnoha roudnických rodin, kde se sokolský duch přenášel z rodičů na děti.

Sokol plnil i poslání vzdělávací. Roudnická jednota měla svoji knihovnu, kde se půjčovaly knihy převážně českých autorů. O půjčování byl velký zájem. Vznikl zde i divadelní spolek. Nacvičoval jak hry historické, tak i veselohry. Pořádání divadelních představení přinášela jednotě finanční zisk a obohacovala jednotlivce i celou společnost o kulturní zážitky.

V Roudnici se dodnes dochovala zápisní kniha zábavního výboru z let 1920 – 1926. Zde se dočteme o založení divadelního odboru, jeho stanovy a rozdělení práce mezi jednotlivé členy. Kniha obsahuje vyúčtování divadelních představení, přidělení rolí ve hrách, zprávu o pořízení vlastního jeviště v r. 1922 a názvy nacvičovaných her. Jako příklad uvádím: Kostnické plameny (k výročí Jana Husa), Na rodné hroudě, Lucerna (1922), Ona něco ví (1923), Maryša (1924), Otec (1925), Babička a mnoho dalších.

Kromě toho připravoval roudnický zábavní výbor besídky, veselice, plesy, výlety, dětské dny, veřejné cvičební hodiny a tělocvičné akademie.

Léta od založení Sokola v Roudnici do počátku 2. světové války probíhala ve znamení bohaté činnosti jednoty po všech stránkách. Dokladem jsou zápisy v kronice:

V roce 1929 byla pořádána „Benátská noc”. Přinesla velmi působivou podívanou.

V roce 1934 proběhlo v Roudnici okrskové cvičení. V průvodu bylo krojovaných účastníků: 75 mužů, 22 žen, 45 dorostenců, 57 dorostenek, 325 žákyň a 185 žáků.

Cvičilo 237 žáků, 324 žákyň, 66 dorostenců, 68 dorostenek, 95 mužů mladších, 23 mužů starších a 76 žen. Při slavnostní scéně účinkovalo 80 osob. Šatny byly ve škole, u bratra Nováka a sestry Mrštíkové. (Pozn.: Novákovi – dnes Papíkoví na křižovatce, Mrštíkovi – dnes obydlí p. Müllera.) Celá akce probíhala v prostoru dnešního Starého hřiště.

Další zajímavý zápis je z r. 1936. Roudnická jednota připravila akademii, kterou úspěšně opakovala ve Lhotě p. Libčany. Program této akademie přinášel obraz ze života jednoty. Skládal se z devíti vystoupení:

Prostná cvičení žactva.

Cvičení dorostenců s krychlemi.

Skladba žen „Rokoko”.

Muži – skladba „Svorností vpřed”.

Cvičení žákyň – „Čtvero ročních dob”.

Skladba „Jinoši republiky”.

Rytmické čtyřky dorostenek

Skladba „Za svobodu” – všechny složky.

„Odbojem k vítězství” – 5 obrazů – muži a dorost.

Připravit takto rozsáhlý program si mohla dovolit vyspělá sokolská jednota, kde se soustavně cvičilo.

Vyvrcholením činnosti Sokola byly všesokolské slety. Účast na sletu byla ctí každého člena. Ne však každý si mohl cestu do Prahy dovolit. Byly proto pořádány sbírky, aby cesta a pobyt byly umožněny i nemajetným cvičencům.

V obecní kronice je tento zápis z r. 1932:

IX. všesokolského sletu v Praze se z naší obce zúčastnilo kromě mnoha diváků 6 mužů, 4 ženy, 9 dorostenců a 4 dorostenky cvičící.

V roce 1937 zasáhla sokolstvo smutná zpráva o úmrtí prezidenta T. G. Masaryka. Jednoty volily zástupce, kteří se pohřbu prezidenta zúčastnili. Za roudnický Sokol byli vysláni:

František Posadovský, František Kalous, František Víšek, Kamila Mršítková, Františka Víšková a Zdena Papíková.

V roce 1938 se konal v Praze X. všesokolský slet. To už byla na obzoru druhá světová válka. Znamenala zákaz činnosti a posléze i rozpuštění celé organizace Sokol.

Poslední schůze se v Roudnici konala 6. dubna 1941. Pak následovala čtyřletá přestávka. V té době měla roudnická TJ Sokol 70 členů (56 mužů a 14 žen).

I když byla za druhé světové války činnost Sokola německými okupanty zakázána, nepodařilo se sokolskou myšlenku zničit. Volily se náhradní možnosti, aby se zákaz obešel.

V roce 1943 vznikla v Roudnici snaha založit Sportovní klub. Dochovala se svolávací listina se 36 jmény a pozváním pro další dobrovolníky. Ze schůze vyšel impulz začít hrát fotbal. V roce 1944 bylo založeno Sdružení neregistrovaných klubů, jehož členy se staly sportovní kluby z Kratonoh, Syrovátky, Barchova, Nechanic, Roudnice, Babic, Suché, Kunčic a Kotic. Byla založena cena pro nejukázněnější mužstvo. Měl ji obdržet klub, který měl po celý rok nejslušnější vystupování nejen hráčů, ale i obecnstva.

Po skončení války svolali členové Sokola v Roudnici valnou hromadu. Sešla se 9. června 1945. Cílem bylo obnovení cvičení po válkou vynucené přestávce.

Dochovala se prezenční listina s podpisy 37 účastníků. První snahou bylo obnovit pravidelné cvičení všech složek, to je žactva, dorostu, mužů a žen. Cvičební místností byl sál hostince „Na Kopečku“. Sokol převzal po válce zpět svůj majetek, což bylo cvičební nářadí a jeviště.

Podmínky pro obnovení činnosti Sokola byly velice těžké. Všeobecně nastaly starosti s odstraňováním škod napáchaných válkou, rozjížděla se průmyslová výroba a zemědělství, budovalo se poválečné Československo. Nastal i pohyb obyvatelstva v souvislosti s osidlováním pohraničí. Jen z Roudnice odešlo 36 rodin.

Podle zápisů ze schůzí Sokola účast ve cvičení kolísala. Zejména polní práce často zabraňovaly v docházce do cvičení. Přes všechny potíže se ale činnost Sokola obnovila a již v červnu 1946 roudnické ženy a dorostenky cvičily na přehlídce prostných cvičení v Praskačce. Muži, dorostenci a žáci byli účastníky veřejného sokolského cvičení na Pražském Předměstí.

Začala se rozvíjet i činnost kulturní. Prvním počinem bylo pořádání Matějské pouti v hostinci „Na Sále“ dne 24. února 1946. Přípravu na sebe vzaly ženy a dorostenky.

V létě 1946 následovaly výlety do Železných hor a na Seč, v září pak do Orlických hor a Babiččina údolí. Roudnický Sokol navštívil také Lidice a Lány, častý cíl poválečných výletů.

Rok 1947 znamenal přípravu na XI. všesokolský slet. Členstvo bylo vedeno k tomu, aby se účast na sletu stala ctí každého člena. I z Roudnice cvičil na sletu dorost, muži a ženy.

Činnost v dalších letech lze doložit pouze vzpomínkami roudnických seniorů, kteří své mládí spojili s činností v Sokole. Uvádím např. velkolepé pořádání slavnosti máje v roce 1950. Byly nacvičeny tance a připraven příjezd krojované „vrchnosti“. V prostoru Starého hřiště létalo přes potok letadlo. Bylo zavěšené na laně a na tuto atrakci čekala neustále řada zájemců. Kácela se obrovská májka, kterou roudničtí v noci bedlivě hlídali, aby nestržili ostudu, že si ji nechali ukrást.

Na ples s názvem „V růžové zahradě“ (asi 1953) dodnes pamětníci vzpomínají. Další rok se konal „Ples národů“, na který se vypůjčovaly kroje z kolínského divadla a byl přizván malíř, který namaloval velké obrazy znázorňující různé země.

Pořádaly se oslavy významných událostí (upálení Jana Husa, výročí osvobození...), dále různé akademie v sále nebo v prostoru Starého hřiště.

Členové Sokola chodili v sokolských krojích a předváděná cvičení se konala v klasickém sokolském cvičebním úboru: muži bílé nátělníky a modré šponovky, ženy bílé halenky a červené nebo modré sukně, dorost a žactvo trička a trenýrky. Vycházkový kroj byl světle hnědý s odstínem zelené a byl doplněn baretem.

V padesátých letech se cvičení přemístilo do hostince „Na Sále“. Bylo sem přestěhováno nářadí a pokračovalo zde cvičení. Účast však byla stále menší, až cvičení zaniklo úplně.

Celá sokolská činnost je zachycena v zápisech ze schůzí do roku 1947. Další léta se jistě zápisy pořizovaly, ale dnes nejsou k dispozici.

Připomeňme si některá sokolská hesla. Nebyly to pouhé fráze, ale hesla obsahovala vše, co bylo náplní sokolské činnosti:

V zdravém těle zdravý duch!

Co Čech, to Sokol!

Paže tuž, vlasti služ!

Ni zisk, ni slávu!

Přelom, přeskoč, nepodlez!

Jedinec nic, celek vše!

Vzpomeňme také na sokolské písně, při kterých se tak krásně pochodovalo:

Lví silou, vzletem sokolím kupředu krácejme.....

Spějme dál, statně dál, za sokolským praporem.....

Měla jsem milého sokolíka.....

Již vzhůru, pestrý Sokole, již vzhůru na svou stráž.....

Šestého července na Strahovských hradbách stáli Sokolici v hustých dlouhých řadách.....

Nejvíce se do dnešních dnů dochoval spolkový sokolský pozdrav „Nazdar!“ I když je jeho vznik datován na samý konec 19. století, přežil do dnešních dnů.

A na závěr: Proč byl tělovýchovné jednotě dán název SOKOL ?

Název byl odvozen ze slovanských hrdinských zpěvů, v nichž ti, kdo bojují za svobodu národa, jsou často nazýváni „sivými sokoly“.

Historie roudnické knihovny

Po roce 1900 byly v Roudnici zakládány různé spolky. Patřila mezi ně Hospodářsko - čtenářská beseda a tělovýchovná jednota Sokol. Při obou těchto spolecích vyvíjely činnost divadelní odbory a oba tyto spolky půjčovaly zájemcům knihy.

O počátcích obecní knihovny je v roudnické kronice tento zápis z roku 1930:

Zřízení obecní knihovny

Zákonem o obecních knihovnách zřízena též v naší obci knihovna a to sloučením dosavadní knihovny Hospodářsko-čtenářské besedy a sokolské knihovny. Umístěna je ve vlastní skříni v hostinci „Na Kopečku“. Do knihovnické rady zvoleni Josef Charbuský a Čapková Helena.

Další zápis je z roku 1931. Zde se píše, že knihovnická rada zavedla pravidelné půjčování knih z obecní knihovny, doplnila tuto novými svazky, což má vliv na počet výpůjček, který se úctyhodně množí. Omezené finanční prostředky nedovolují potřebné rozmnožení v té míře, jak by bylo přáním čtenářů.

Později byla knihovna přemístěna do hostince Na Sále. Do místnosti, která sloužila při zábavách jako šatna, byly přestěhovány dvě velké skříně s knihami. Postupem času byla knihovna přemístěna do budovy obecné školy, kde se konečně dočkala samostatné místnosti, která sloužila jen k vypůjčování knih.

Z osmdesátých let je v kronice tento zápis:

Místní lidová knihovna pracuje v obci jako pobočka Státní knihovny v Hradci Králové. Knihy se půjčují pravidelně jednou týdně. Je zde přibližně 2 500 svazků, je evidováno 55 dospělých a 50 dětských čtenářů.

Zápisy v obecní kronice z dalších let dokumentují vzrůstající zájem o knihovnu ze strany veřejnosti. V roce 1982 bylo roudnické knihovně uděleno čestné uznání za 1. místo v soutěži o vzornou lidovou knihovnu v rámci okresu, v roce 1984 byla naše knihovna vyhodnocena radou Východočeského krajského národního výboru.

V roce 1989 se knihovnice paní Jaroslava Žilková zúčastnila celostátního hodnocení nejlepších knihoven, které proběhlo v Banské Bystrici. Na základě tohoto úspěchu poskytl Místní národní výbor v Roudnici knihovně větší prostor a umístil ji do bývalé třídy v budově tehdy již zrušené školy.

Počet zájemců o knihy stoupal. Velkému zájmu se těšily i časopisy, které zde byly k dispozici. V roce 1996 stoupl počet čtenářů na 130, knihovna měla již 4 250 svazků.

Velkým mezníkem pro práci knihovny se stal rok 2001. Knihovnictví v celém státě zaznamenalo velké změny. Tyto změny souvisely s vybudováním počítačové sítě, na kterou byly ze zákona napojeny všechny knihovny. Dále pak přešly místní lidové knihovny ze správy okresních poboček na obecní úřady. Do zdejší knihovny byl pořízen počítač, který slouží k evidenci výpůjček a k veškerému provozu knihovny. Zároveň zde byla zřízena veřejně přístupná internetová stanice.

V roce 2002 končila po 25 letech svoji úspěšnou práci v knihovně paní Jaroslava Žilková, která zde pracovala jako knihovnice nejdéle.

Dnem 1. ledna 2003 převzala vedení roudnické knihovny paní Ivana Novotná.

Historie hasičského sboru v Roudnici

V obecní kronice je záznam o založení hasičského sboru v Roudnici 18. dubna 1926. Podle nového výkladu považují místní hasiči za den založení 27. březen 1894. Tohoto dne byly císařským nařízením ustanoveny hasičské sbory v obcích, které měly více než 50 domovních čísel. Vzhledem k tomu, že sbory založené na základě nařízení „shora“ nepracovaly, došlo v Roudnici v roce 1926 k založení hasičského sboru na základě dobrovolnosti.

V č.p. 14 se zachovaly protokoly o jednání obecního úřadu z roku 1875, kdy byl starostou pan Josef Klapka. V zápise z 19. srpna téhož roku je jediná zmínka týkající se hasičů: „Kůlna pro stříkačku má se vystavěti, místo prohlídne a ustanoví konečně obecní výbor.“ Tento zápis napovídá, že zde hasiči byli již v druhé polovině 19. století.

Oficiální založení hasičského sboru v Roudnici je doloženo zápisem v obecní kronice a to z roku 1926. Tehdejší kronikář, řídící učitel p.VincencCharbuský zaznamenal tuto událost takto: „Ustavující schůze hasičského sboru v Roudnici se konala 18. května 1926. Přihlásilo se napoprvé 69 členů. Starostou sboru zvolen pan František Morávek, prvním velitelem sboru zvolen pan František Kulek.“

Další zmínka je v kronice z roku 1930. Píše se zde o požáru stodoly, při kterém shořely hospodářské stroje a část sklizně. Kronikář pan Josef Václavík uvádí: „Po tomto požáru vynořuje se otázka výměny ruční stříkačky za motorovou, poněvadž nenalézá se dostatek ochotných lidí potřebných k čerpání vody k hašení.“

Již v roce 1931 je v kronice uvedeno, že při slavnosti hasičské předal starosta obce pan Hynek Souček hasičskému sboru novou motorovou stříkačku. V následujícím roce byl zvolen starostou hasičského sboru pan František Žabža, velitelem pan Josef Probošt.

V roce 1966 slavili roudničtí hasiči 40. výročí založení hasičského sboru. Při této příležitosti bylo otevřeno nově zbudované přírodní divadlo. O budování

divadla se zasloužili převážně roudničtí hasiči. Při slavnostním otevření divadla byla předána čestná uznání dlouholetým členům hasičského sboru. Byli to pan František Žabža, pan Jaroslav Skřivan a pan Josef Probošt.

Dále je v obecní kronice obšírný zápis o činnosti hasičů z roku 1981. Mimo výčet činností sboru se dočteme, že za 50 let práce byli vyznamenáni pánové Vincenc Březina, Josef Machač a Vincenc Matějka. Za více než třicetiletou činnost byli oceněni pánové Josef Matějček, Karel Kudrna, Jaroslav Sladomel a Bohumil Žák, za vzornou práci pan Josef Kudrna.

K činnosti roudnických hasičů neoddělitelně patří jména dalších obětavých členů. Byl to pan František Machač, který byl velitelem sboru a ve své truhlářské dílně zajišťoval potřebné řemeslnické práce. Dále pan Josef Mrštík, který se věnoval práci s mládeží. Dnešní sedmdesátníci a další generace vzpomínají na hezké chvíle s ním prožité.

Zápisy z roku 1985 a 1986 podávají informace o přestavbě požární zbrojnice. Členové hasičského sboru odpracovali 3.127 hodin na přebudování zbrojnice do dnešní podoby.

V zápise z roku 1999 je uvedeno, že roudnický hasičský sbor rozšiřuje své řady o mladé členy.

I nadále se hasiči zapojují do práce pro obec podle potřeb obecního úřadu.

Ze zmíněných zápisů, které zdaleka neobsahují celou rozsáhlou činnost roudnických hasičů, je patrné, že hasiči v Roudnici vyvíjejí nepřetržitě svou činnost od doby založení až po dnešní dny.

Dobrá umístění v různých okrskových a okresních soutěžích svědčí o tom, že se roudničtí hasiči svědomitě věnují výcviku. V poslední době nelze opomenout i družstvo žen, které je též velmi úspěšné.

Při příležitosti 80. výročí založení hasičského sboru v Roudnici patří dík a uznání všem, kteří svůj volný čas obětovali práci v hasičském sboru a přičinili se o to, že činnost hasičů v Roudnici přetrvává celé století.

Hasičská zbrojnice

Hasičské hřiště

Historie Červeného kříže v Roudnici

Úvodem několik slov o Červeném kříži (ČK) všeobecně:

Jedná se o humanitární hnutí v podobě mezinárodní neziskové organizace, která působí ve 185 státech světa s hlavním sídlem ve švýcarské Ženevě.

Tuto organizaci založilo pět mužů, z nichž dva byli váleční lékaři a jeden velitelem švýcarských jednotek. Inspirací jim byly obrovské počty zraněných na obou stranách v bitvě u Solferina v roce 1859. Symbolem ČK je bílá vlajka s červeným křížem uprostřed. Vychází z vlajky Švýcarska s tím rozdílem, že má přehozenou barevnou kombinaci.

Počátky činnosti ČK na našem území sahají do roku 1868. Avšak organizace Československý červený kříž (ČSČK) byla založena až v roce 1919. První předsedkyní se stala Alice Masaryková. Současně vznikla organizace dorostu ČSČK, která se stala jednou z nejpočetnějších na světě.

Činnost ČK byla velmi rozsáhlá zejména v poválečných letech. Hned po svém založení se zaměřila na pomoc postiženým první světovou válkou. Po skončení druhé světové války to byla především pomoc při likvidaci skvrnitého tyfu a hygienický dohled nad transporty osvobozených vězňů z koncentračních táborů.

U nás působí v současné době Český červený kříž (ČČK). Má přes 70 000 členů sdružených v 1712 skupinách.

V kronice obce Roudnice je první zmínka o ČK až v roce 1950. Toho roku zde byla založena odbočka ČSČK. Měla 50 členů, v roce 1951 stoupl počet členů na osmdesát. Byly pořádány přednášky se zdravotní tematikou doplněné promítáním názorných filmů. Práci s mládeží se věnovala paní Helena Košťálová (1923). Učila děti obvazové technice a poskytování první pomoci při poranění. Součástí této činnosti byly i návštěvy dětí v Domově důchodců v Hradci Králové.

Místní odbočka byla úspěšná v získávání dobrovolných dárců krve. V roce 1988 jich bylo v Roudnici 31. Získali 6 bronzových a 3 stříbrné plakety Dr. Jana Janského, které se udělovaly za 10 a 20 odběrů krve. Poslední předsedkyní ČK

v Roudnici byla paní Zdena Novotná (1930), zapisovatelkou byla paní Marie Považanová (1945).

Dochované zápisy dokládají bohatou činnost ČK v Roudnici. Uvádím některé z nich:

čištění studánky (paní Košťálová s dětmi)

osázení a údržba hrobu ruského vojáka

sběr léčivých bylin

proškolení členek v první pomoci

finanční dary na různé sbírky, prodej losů na dobročinné účely

patronát nad pomníkem obětí z první a druhé světové války

péče o staré a nemocné spoluobčany

zajišťování provozu poradny pro matky a děti

brigády v JZD na okopávku a sklizeň řepy

úklid zastávek ČSAD

vybavování a kontrola pohotovostních lékáren v obci

zajišťování bezpříspěvkového dárcovství krve

zdravotní dozor při veřejných akcích

Podle posledního zápisu z roku 1989 měla místní skupina ČK v Roudnici 65 členů.

V následujících letech její činnost zanikla. K obnovení dochází až v roce 2007.

Historie masopustu

O starých zvycích

V tomto článku si přiblížíme historii jednoho starého zvyku, jehož dodržování má v Roudnici dlouholetou tradici. Je to průvod maškar v období masopustu.

Pod názvem masopust se skrývá celé období od Tří králů do začátku postní doby, která začíná čtyřicet dní před Velikonocemi. Na Moravě se masopust označuje jako fašank nebo ostatek, též ostatek.

O masopustních rejích v Čechách máme písemné zprávy již ze 13. století. Masopust slavili všichni, od nejchudších až po panovníka. Konec masopustu se slavil tři dny. Hlavní zábava začala o masopustní neděli. Pivo teklo proudem, tanec se protáhl až do rána. V zábavě se pokračovalo i v pondělí. Vyvrcholení masopustu nastalo v úterý. Toho dne procházely venkovem průvody maškar. Obchůzky masek neměly závazná pravidla, záleželo na vtipu a pohotovosti „maškarádů“, jaké taškařice budou provádět. Hlavním smyslem bylo pobavit sousedy i sebe.

Při návštěvách domů se zpívalo, tancovalo, přednášely se vinše, žertovalo se na úkor hospodáře a hospodyně. Masky byly všude pohoštěny něčím k zakousnutí a také pálenkou a pivem. „Maškarádi“ dostávali výslužku a peníze, za které večer chasa v hospodě pila. Masky byly rozmanité a závisely na vynalézavosti a šikovnosti mládežníků a děvčat. Bývalo však několik masek tradičních, které se objevovaly každoročně. Pravidelně chodil medvědář s medvědem, častý byl Žid s pytle, bába s nůsí, kominík, mlynář, dráteník, cikáni, ras, kobylka a další. Na Domažlicku stavěli „babský mlýn“, v němž v úterý přemílali staré báby na hezká děvčata. Na Nymbursku se konal „šplochan“ - to se ženy sešly u jedné z nich na hostině. Na Boleslavsku se slavila zábava „šedívek“ s žertovnou svatbou, kterou uzavíral „pan Šedivý a paní Šedivá“.

Všude však zábava končila o masopustním úterý. Když ponocný odtroubil půlnoc, vyzval rychtář všechny přítomné, aby se v klidu rozešli domů, protože nastala Popeleční středa a s ní čtyřicetidenní půst. Tolik z historie podle knihy Vl. Vondrušky „Církevní rok a lidové obyčeje“. Z ilustrací K. Svolinského k „Českému roku“ vyplývá, že naši předkové používali k přípravě masek slámu, chvojí, vyfouklá vejce, zvířecí kůže, peří, papírové škrabošky, různé šminky a všechno možné, co se doma našlo.

S postupem času se ráz průvodu mění. Objevují se masky odpovídající současnosti od Pipi Dlouhé punčochy přes významné osobnosti, pohádkové postavy až po Harryho Pottera. Jsou však místa, kde dodržují složení masek stejné jako bylo před lety. Na Hlinecku se v průvodu stále objevuje Barevný, Černý, Bílý a Slaměný. Ve staveních, kde jsou očekávány, dodržují maškary pravidelný rituál.

Jak vypadaly masopustní průvody v Roudnici

Tak jako všude jinde, chodily původně maškary v úterý. Ten den voněly po celé vesnici koblihy. Jako děti jsme při cestě ze školy rády sledovaly, co maškary vyvádějí. Byla to záležitost dospělých, děti jen přihlížely. S postupem času se toto slavení přesunulo na sobotu a průvodu se zúčastňovala dospívající mládež a děti. V naší fotokronice jsou uloženy snímky z let 1965-1976. Později nastala dlouhá odmlka a průvody se nekonaly. K obnovení tradice došlo až v roce 1991. Od té doby prochází průvod vesnicí každý rok.

Prohlížíme snímky z roudnické fotokroniky

V roce 1965 jel v průvodu kočár s koňským potahem. Kolik rozjásaných tváří je na snímcích zachyceno! O úspěšný průběh se postarali roudničtí hasiči. Nechyběl ani cikánský vůz s plachtou, potah kočíroval p. Josef Machač a vůz byl plný dětí. V roce 1966 připravil p. František Machač s p. Josefem Mrštíkem mlýn, se kterým se jelo přes celou vesnici. Dnes se mu nevyrovná žádný kosmetický salon. Strčila se do něj stará babka a za chvíli se objevila mladá svěží dívka.

Do medvědí kůže se „zašil“ p. Jaroslav Sladomel a na pevném řetězu ho vodil p. František Matějka. Nezapomenutelná dvojice! A opět vůz s plachtou pro radost dětem. A těch kominíků a malých kominíčků, krajánků a c.k. policajtů, kterým velel p. Karel Kudrna.

V roce 1973 upoutala pozornost skupina cikánek, paní Františka Macháčová a p. Bohumila Chvojková roztančily celou vesnici s nemluvnětem v náručí. Výběřčími daní byli pánové František Mrštík, Vlastimil Mrštík a Jaroslav Syrůček, který měl zároveň zázračný fotoaparát. Snímky ihned - a jaké? Průvod zajížděl i do Puchlovic, kde byl místními obyvateli očekáván a srdečně vítán. Maškary zde vždycky způsobily pravé pozdvižení.

A další léta - krásná stará cikánka paní Hadincová, bujného medvěda p. Milana Macháčka krotil p. Ladislav Říčař. Ze všech fotografií číší veselí a radost.

Velkým překvapením byl rok 1991. Po dlouhé odmlce se opět chystal masopustní průvod. Začínalo se na hořením konci. Těch masek, co se sešlo, to nikdo nečekal! Hasiči vedli organizovaně průvod po celé vesnici. Masky všeho druhu, na voze se kupily koblihy, koláče, různé pečivo, pití – všeho velké množství. Děti si užily, viděly takovou událost poprvé. Tradiční medvěd s medvěďárem, roztančená nevěsta se ženichem, žebráci, nad kterými by se každý slitoval, bába s košem na zádech – v něm seděl dědek, ženské masky od urozených dam až po babku s otýpkou roští, vtipné masky zvířat a vrata nám drátoval DRÁTOSPOL. A pak už každý rok něco jiného, stále nové nápady. Staří odpadli, nastoupili mladší a zapojily se ve velké míře děti. Pan František Novotný a pan Jaroslav Syrůček, jedni z organizátorů v roce 1991 se už dívají z nadpozemských výšek jak to naše masopustní veselí pokračovalo v dalších letech. To máme v živé paměti, nikdy nebyla nouze o nějaké nové překvapení.

Všemi těmi průvody nás provází dechovka. Původně „Česenkovci“ a jejich pokračování. Někteří hudebníci zde hrají od mládí do dnešních dnů. Za každého počasí absolvují pochůzku přes celou vesnici. Radostné pochody a k tanci polky a valčíky dají průvodu ten pravý ráz. V posledních letech se v televizi objevují reportáže, jak v mnoha českých vesnicích procházejí masopustní průvody. Podle

oblasti a místních zvyklostí je každý průvod jiný. K obnově tohoto zvyku dochází i ve městech. Venkovské průvody maškar mají však zcela jiné kouzlo. Tradice se mají udržovat, obzvlášť ty, při kterých se lidé sejdou a je důvod k dobré náladě.

Kromě snímků ve fotokronice máme natočené masopusty na 8 mm film a to rok 1966 a 1973.

Oba tyto filmy jsou přetočeny na videokazetu KRONIKA ROUDNICE.

Masopust 1966

Roudnické ženy v běhu času

Činnost a tradice dobrovolných spolků v Roudnici byla ve Zpravodajích popsána. Málo se však psalo o činnosti roudnických žen, která byla nedílnou součástí společenského života v obci.

Jaká je historie ženského hnutí v Roudnici:

Přesné založení místní organizace tehdejšího Československého svazu žen v Roudnici není dnes známo. Počátky můžeme klást do 50. let minulého století. První předsedkyní byla paní Anežka Najmanová. Dále se ve vedení organizace vystřídal několik roudnických žen, které v naší obci žijí a jsou pamětnicemi ženského hnutí v Roudnici. Organizace pracovala nepřetržitě od doby svého vzniku až po současnost.

Činnost je zdokumentována soubory fotografií a amatérskými filmy formátu 8 mm. Obojí bylo pořízeno fotografickým a filmovým kroužkem, který pracoval pod tehdeším místním národním výborem. (MNV)

Při prohlížení těchto materiálů se nám vybavují vzpomínky na činnosti, jaké tehdejší politická a společenská situace dovoľovala. Fotografie a filmy dokládají některé akce, které zde ženy zorganizovaly.

Tradiční akcí bylo „Vítání dětí do života“. Poprvé se konalo v roce 1965 v hostinci „Na sále“ a bylo spojeno s oslavou Mezinárodního dne dětí. Vítali se dnešní šedesátníci. (Ročníky 1963 – 1965). Poté se vítání konalo pravidelně a tato tradice se v Roudnici udržela do dnešních dnů.

Od roku 1967 připravovaly roudnické ženy dětské karnevaly spojené s pásmem soutěží a různých vystoupení za doprovodu živé hudby. V roce 1968 se podílely na přípravě dětského divadelního představení pohádkové hry Krakonoš. Ve hře účinkovalo 60 dětí z Roudnice a ze Lhoty pod Libčany. Od roku 1969 začala pro roudnické děti „Škola lyžování“, kterou zajišťovaly ženy ve spolupráci s lyžařským oddílem z Chlumce n. Cidl. Později převzalo organizaci rodičovské sdružení zdejší školy. Pravidelně se každý rok konaly Mikulášské besídky, v létě pak táboráky na Starém hřišti. Společná setkání a přátelská posezení se

uskutečňovala při příležitostech oslav Mezinárodního dne žen, na kterých se podílel MNV a místní JZD.

„Ženské bály“ – plesy Svazu žen v Roudnici – se konaly v hostinci Na Sále. Slavnostně vyzdobený sál, bohatá tombola, příjemná hudba a dobré nápoje vytvořily slavnostní atmosféru. Tyto plesy byly hojně navštěvovány a byly zdrojem financí pro další činnost.

V 60.letech minulého století byly vzácností různé odborné informace, které nám dnes poskytuje televize nebo internet. Proto byl uspořádán v hostinci „Na Kopečku“ první kurz vaření, o který byl velký zájem. Následoval kurz studené kuchyně, ten se uskutečnil v hasičské zbrojnici. V roce 1970 proběhl několikadílný kurz vaření v hostinci „U Formana“. Byl zakončen společenským večerem s přehlídkou kuchařského umění účastnic kurzu. Reportáž z této akce vysílala i Československá televize, která zde natočila dokument o činnosti žen v Roudnici.

Později pak probíhal v hostinci „U Formana“ kurz šití. Lektorkou byla odborná švadlena, která v několika lekcích seznámila účastnice se základy domácího šití. Zhotovily si zde střih na svoji postavu a ušily si zde sukně, halenky i šaty. Kurz byl zakončen slavnostním večerem i pro veřejnost, při němž proběhla přehlídka módy. Jako manekýnky zde vystoupily účastnice kurzu a předvedly vlastnoručně zhotovené modely.

V roce 1971, kdy se u nás nabízelo méně cestovatelských možností, zorganizovaly roudnické ženy poznávací zájezd do Prahy. Pro velký zájem o pražské památky byly naplněny dva autobusy. V té době se jezdilo do divadla v Hradci Králové a v Pardubicích. Velký zájem a pak i obdiv vzbudilo nově zbudované planetárium v hradecké hvězdárně, kam byl uspořádán zájezd.

I když ženy stále vyvíjely činnost pro obec, byl vždy velký problém sehnat na pořádané akce dostatek financí na ocenění v soutěžích a na různé dárky pro děti. Nejstarší pamětnice si jistě vzpomenou na brigády na pomoc JZD při jednocení a sklizni řepy. Odměnou pak bylo, že JZD přispělo na pořádané akce pro děti. Tehdejší MNV ocenil činnost žen pro obec při úpravách veřejného prostranství,

pěči o pomník padlých, úklid autobusových zastávek a finančně pak podpořil akce pořádané ženami.

Potřebné finance jsme také získávaly sběrem starého papíru a textilu. Dnes neuvěřitelné! Po několik let jsme vyzývaly roudnické obyvatele, aby nám připravili, co jim doma překáží. Traktor a valník nám poskytlo JZD a pak už jsme svázely sběr do jedné stodoly, odkud si jej Sběrné suroviny Hradec Králové odvezly. V letech 1969 – 1973 to byl přínos do pokladny. V dalších letech se tato akce mýjela účinkem. Zdroje sběru byly vyčerpány a finanční zisk neodpovídal vynaloženému úsilí.

Roudnické ženy provozovaly mandl, který pořídil MNV. Byla zde možnost samoobslužného mandlování. I tato činnost přinášela do pokladny nepatrný zisk. Později se ukázala být prodělečná až zanikla.

Po roce 1989 začal nový druh činnosti. Bylo to vánoční a velikonoční tvoření. Připomínaly a obnovovaly se staré zvyky a tradice. Díky aktivitě místních žen se v Roudnici „tvoření“ stalo dobrou tradicí. Ženy přicházejí stále s novými nápady a tvořivá činnost se obměňuje. Rozšiřuje se o zhotovování dárků pro maminky ke Dni matek apod.

V roce 1991 uspořádaly ženy v hostinci „U Formana“ Matějskou pouť, při které se započala tradice roudnických perníčků. K Matějské pouti vždycky patřila perníková srdce. Tak i z této akce si děti odnášely perníkové srdíčko.

Když se v roce 2005 konal Sjezd roudnických rodáků a přátel, byli hosté uctěni domácími koláčky všeho druhu. Roudnické ženy jich ve svých domácnostech napekly přes dva tisíce. Hosté je patřičně ocenili ve svých pochvalných zápisech do Pamětní knihy. Při tomto sjezdu rodáků se roudnické ženy zapojily při úklidu a úpravách veřejného prostranství a také jako organizátorky stánků s pohostěním.

Několikrát se uskutečnily akce pro ženy samotné. Byly to „tajné výlety“ s překvapením pro zúčastněné, např. ukázkou společenských tanců, drobnými komickými scénkami, soutěžemi a společnou večeří.

Rokem 2004 se započala serie tradičních roudnických výstav. Konaly se v budově obecního úřadu, kde byla možnost ponechat celou expozici delší dobu a navíc byla zajištěna bezpečnost exponátů.

První velmi úspěšná výstava měla název „Domácí štěstí našich předků“. Tady se roudnické ženy zapojily ve velké míře. Přinášely pravé poklady po svých rodičích, prarodičích a příbuzných. Od starých kuchařek, památečných předmětů, krásných upomínek všeho druhu, které připomínaly staré obyčeje a život v domácnostech před 100 lety. K této výstavě poslala pochvalný dopis malířka a spisovatelka Iva Hütnerová, kterou jsme požádaly o souhlas s použitím názvu jejího televizního pořadu.

Ve spolupráci s Klubem důchodců v Roudnici vznikla nová tradice – a to pečení perníčků. Společně se pekly a pak zdobily k různým příležitostem – Vánoce, Velikonoce, ale i Masopust, různé medaile apod. Roudnické ženy se jimi prezentují i v ZŠ Libčany, kde je s dětmi zdobí.

Ze zmiňovaných akcí a z popisu činnosti vyplývá, jak se změnami ve společnosti některé aktivity zanikají a přicházejí nové činnosti, které odpovídají novým současným požadavkům. V souvislosti s tím se nám nabízí otázka: „Proč činnost roudnických žen tak dlouho přetrvává?“ Odpověď je jednoznačná: Protože hnací silou byla snaha pořádat akce zejména pro děti a tím aby k sobě měli blíže i dospělí. Všechna tato činnost je spojena s překonáváním různých obtíží, často i s nepochopením ze strany části veřejnosti. Vždycky se ale našlo dost obětavých členek, které se nenechaly od činnosti odradit a svoji snahu nevzdaly.

Velkým kladem je, že nové členky pokračují v činnosti, přicházejí s novými nápady a obohacují tak společenský život v obci. Věříme, že i současná organizace ROUDNICKÉ ŽENY bude stále patřit k nejaktivnějším v obci.

První „Vítání občánků“ 1965

Dětský karneval 1967

Kurz vaření 1970

Škola lyžování 1971

Vážená paní Dolěžalová,
mohu Vám děkovat za kprávu
o Vaš' m'šarě, škoda že jsem
ji neviděla. Jsem ráda, že se
Vám můj pořad líbí.
Přeji Vám krásné léto
a mohu Vás zdravím
Iva Hüttnerová

Pozdrav od Ivy Hüttnerové k výstavě „Domácí štěstí“

OSOBNOSTI III.

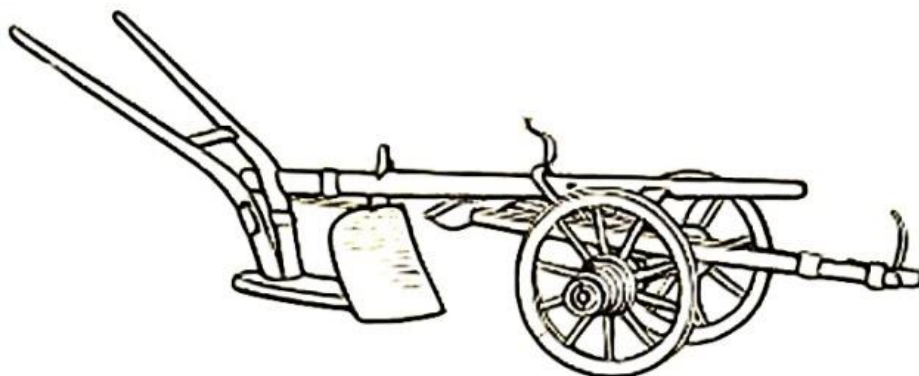
Rod Veverků v Roudnici

Veverkové se usadili v Roudnici v roce 1630. Jejich jméno se vyskytuje v číslech popisných 38, 31 a 9. V roce 1713 koupil Jan Veverka grunt čp. 9. Zde jeho potomci hospodařili s různým úspěchem do roku 1758. Toho roku grunt prodal tehdejší majitel Jiřík Veverka a odešel do Rybitví u Pardubich. Jiřík Veverka byl děd bratranců Václava a Františka Veverkových, vynálezců ruchadla. Oba bratraci žili v Rybitví, Václav do roku 1837, František do roku 1844, než se odtud odstěhovali. V Rybitví František Veverka sedlačil, Václav měl kovárnu a pomáhal svému bratranci v hospodářství. V této době obdělávali sedláci svá pole se starodávnými háky, které půdu neobracely, ale jen rozrývaly. Oba bratraci – sedlák a kovář – přemýšleli, jak by obdělávání půdy zlepšili. V roce 1827 jako první sestrojili ruchadlo, jehož radlice půdu nejen orala, ale i obracela. Říkalo se mu „veverče“. Prvenství Veverků však bylo záhy ohroženo. Jak k tomu došlo: Nedaleko Prahy byl majitelem velkého statku Němec Hanz Kainz. Ten jezdil často zas svým otcem do Choltic na Pardubicku. Při jedné návštěvě uviděl ruchadlo a dal si je zde zhotovit. Když se v roce 1832 konala v Praze hospodářská výstava, tento zmíněný Kainz zde vystavoval jakosvůj vynález ruchadlo, jakým Veverkové orali již od roku 1827. Došlo k podvodu, Kainz zůstal před světem na léta autorem vynálezu a dokázal ho náležitě zpeněžit. Na své si přišli i výrobci ruchadla, kteří na jeho výrobě zbohatli. Rybitevští rodáci naopak zemřeli v chudobě a zapomnění. Teprve v roce 1865 rozvinul „Hospodářský spolek pro okres pardubický“ rozsáhlou akci za morální rehabilitaci bratranců Veverkových a za přiznání prvenství ve vynalezení ruchadla jedině jim. Byla ustanovena vyšetřovací komise, která přešetřila mnoho svědectví pamětníků. Po složitém vyšetřování a dokazování dospěla komise k závěru, že skutečnými vynálezci ruchadla byli Veverkové a že jim Kainz myšlenku ukradl. Bratrancům Veverkovým se dostalo satisfakce čtyřicet let po

jejich smrti. Při velké zemědělské manifestaci v Pardubicích r. 1883 jim byl odhalen pomník a byli definitivně uznáni za skutečné vynálezce rouchadla.

Rouchadlo a pomník bratranců Veverkových

v Pardubicích

Roudnický rodák Matěj Chvojka

Jak dopadli, když ...

DOPADLI JAK SEDLÁCI U CHLUMCE

Zápis z matriky libčanské fary:

„Křest z Roudnice 1755 – 1.3. pokřtěn jest Matěj Chvojka, vlastní syn Jana Chvojky a manželky Doroty. Na rukou držel pan Maxmilián Ottenfeld z Ottenfeldu a Opatovic. Svědkové byli: Matěj Krejčovský a Kateřina, vdova po nebožtíku Veverkovi z Roudnice. Křtil Ferdinand Obelesko.“

Tak začal svou životní pouť jeden mužský potomek rodu Chvojků. Osobnost, kolem níž se rozpředlo mnoho diskusí mezi historiky.

Chvojkové se objevili v Roudnici kolem r. 1733. Jejich jméno je zaznamenáno v několika popisných číslech, neboť v Roudnici vznikly tři větve Chvojkova rodu.

Matěj Chvojka žil na statku svého otce čp. 20/21. Studoval na latinských školách v Hradci Králové. Studia však z neznámých důvodů opustil. Byl chatrného zdraví, ženatý nebyl. Na gruntu, kde hospodařil jeho bratr, mu otec zajistil výměnek.

V 18. století byly zvyšovány roboty i jiná poddanská břemena. Nesnesitelný útlak ze strany vrchností, dále pak neúroda a následný hlad byly příčinou častého selského odporu proti vrchnostem. Jedna z největších selských rebelií propukla v roce 1775 v severovýchodních Čechách v podkrkonošské vesnici Rtyni, odkud táhli vzbouření sedláci do kraje směrem ku Praze. Tisíce nespokojenců se hrnuly jak lavina a strhávaly s sebou i násilím obyvatelstvo krajů, jimiž procházely. Cestou demonstranti pustošili panská sídla, fary, nešetřili ani panské úředníky.

Dne 22. března 1775 přitáhl houf vzbouřenců z Hradecka přes Neděliště do Libčan a Roudnice, kde se k nim přidal mladý selský synek Matěj Chvojka. Díky svému pobytu na studiích dovedl se lépe strojit a vystupovat než průměrní

sedláci. Byl dobrým řečníkem, navíc mluvil německy a latinsky. Proto byl postaven do čela vzbouřenců, aby za ně vyjednával s vrchností. Chvojka se snažil zavést do neuspořádaných houfů sedláků určitou kázeň. Chtěl tak zamezit živelnému ničení panských sídel. Přesto ale byly v okolí zničeny zámky Dobřenice, Kratonohy, Barchov a zčásti i Libčany.

Z Kratonoh táhli sedláci na Chlumec nad Cidlinou ve třech proudech. První proud šel přes Trnavu, Babice a Barchov, druhý přes Třesice a třetí přes Obědovice. Před Chlumcem se vzbouřenci spojili v jediný zástup a tábořili na mírném návrší zvaném Opuka, později Skalka. Dodnes se tam pamatuje tento název. Na paměť selských rebelií je zde postaven památník se sochou sedláka ozbrojeného kosou.

25. března obsadili sedláci pivovar a budovu panských úřadů v Chlumu, kde si na tamějším správci chlumeckého panství Pietschovi vynutili úpis o úlevách v robotě. Mezi tím dorazilo vojsko povoláné z Kolína. Na hrázi Velkochlumeckého rybníka (dnes již neexistuje) došlo ke srážce vojska se sedláky, ve které byli tito poraženi a rozehnáni. Někteří sedláci padli na místě mrtvi, mnozí utonuli v rybníku, na 300 jich bylo pochyťáno a ostatní se rozprchli. Odtud tedy známé rčení pro nezdařenou věc „Dopadli jak sedláci u Chlumu.“

Chvojka sám uprchl a byl zatčen v Roudnici. Byl vyšetřován a často převážen z jednoho vězení do druhého. Poděbrady, Praha, Chrudim, Pardubice, Nový Bydžov, Městec Králové i Chlumec – to byla místa, kde se Chvojka snažili dokázat účast na přípravě vzpoury, ale bez výsledku.

Z doby věznění se mu připisuje autorství na básni „Lamentace o té selské rebelii“. Měla přes sedmdesát slok a Chvojka v ní poukazuje na svou nepatrnou účast na selském povstání. Že byl nápadně podobný císaři Josefu II., dostalo se mu přezdívky „selský císař“.

Přestože je Matěj Chvojka skutečně doloženou osobností, vzniklo kolem něho, díky bádání historiků, mnoho otazníků. Do nám známých faktů vnesly pochybnosti paměti milčického písmáka Vaváka a kniha „Rebelie“ od prof. doc. Josefa Petráně, který navštívil v roce 1954 Roudnici. Pátral zde po věrohodných pramenech a mimo jiné hovořil s panem Františkem Kalvodou. Získal od něho

pouze sborníček s „Lamentací“ a dále pak informace, které se šířily jen ústním podáním.

Rozporuplná fakta přináší kniha „Selské bouře na Hradecku“ od Karla Michla. Autor v ní poukazuje na nedostatek důvěryhodných důkazů o Chvojkovi. Další nepravděpodobná tvrzení najdeme v díle „Sedláci u Chlumce“ od Josefa Svátka.

Nemalý vliv na podobu pověstí měl kratonožský farář Kerner. Sepsal vyprávění žijících pamětníků v Chlumci, kteří mu líčili někdejší svá hrdinství.

Do jaké míry odpovídalo všechno pravdě, když v té době byl Chvojka již třicet let mrtvý? Že zde Matěj Chvojka žil, dokládají zápisy z matriky a úřední zatykač, který byl na něho vydán. Dodnes je však Chvojka považován za osobnost historicky neprobádanou.

Dnešní nahlédnutí do roudnické historie doplňuje opět zápis z matriky libčanské fary:

„29.1.1791 zemřel Matěj, syn po nebožtíku Janu Chvojkovi, chalupníku z Roudnice čp. 21 na souhotiny, mládenec 43 let starý.“ (Uvedený věk je chybný, má být 36 let.)

Matěj Chvojka byl pochován na hřbitově u libčanského kostela. Přesné místo není známo.

V obecní kronice je v zápise z roku 1928 uveden odstavec pod titulem „ Ustavení přípravného výboru pro postavení Chvojkova domu.“

Úkol: Vybudovat společenské středisko pro kulturní a hospodářskou činnost s cílem zvýšit mravní, fyzickou a hospodářskou zdatnost obce a okolí. Byl zvolen výbor a vypracovány stanovy.

V roce 1929 zapsal místní kronikář, že v Roudnici proběhla velkolepá Chvojkova oslava s průvodem šestnácti alegorických vozů. Zúčastnilo se jí několik set hostů v národních krojích z celých severovýchodních Čech. O této události v Roudnici psaly nejen krajské listy, ale i denní listy pražské. K této příležitosti

byla vydána pohlednice. Bohužel, stavba Chvojkova domu se nikdy neuskutečnila.

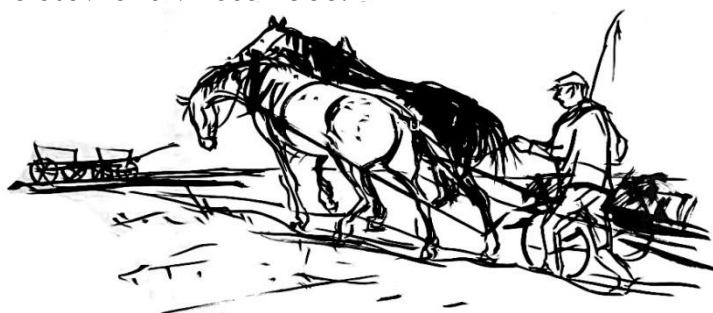
Přestože byl svážen stavební materiál, protáhly se přípravy do období před druhou světovou válkou, která učinila konec všem vlasteneckým snahám. Po Matěji Chvojkovi bylo později pojmenováno přírodní divadlo, které bylo v Roudnici vybudováno a slavnostně otevřeno v roce 1966.

Poznámky k textu:

grunt = hospodářství, statek

souchotiny = tuberkulóza

výměnek = pravidelné vyplácení sjednané dávky nebo naturálií od majitele gruntu pro zajištění určité osoby

Památník selského povstání u Chlumce nad Cidlinou

VZDĚLÁVÁNÍ IV.

Jak se v Roudnici učilo před dvěma sty lety

Jak se v Roudnici učilo, než byla postavena škola, se nezmiňují žádné historické prameny. Jediným zdrojem informací bylo ústní podání, které zapsal učitel Vincenc Charbuský: K vyučování dětí byl určen barák čp. 50 (dnešní Havelkovi). Učitel – buďto tkadlec, krejčí nebo zedník vyučoval zde po dobu zimy, kdy neměl svou řemeslnou práci. Teprve v roce 1800 byl postaven barák čp. 56. Stál na místě pozdějšího hostince „Na Kopečku“. V tomto obecním baráku se vyučovalo v jedné třídě. Postupem času stavení chátralo a bylo nevyhovující. V roce 1869 bylo již naprosto sešlé. „Učitel musel sám lišty umazovat, okna sklíti a podlahu přištipkovati.“

Na úhradu školního vydání a na zaplacení učitele vybíral se od rodičů školních dětí poplatek t. zv. „sobotáles“, který byl vybírán vždy v sobotu. V Roudnici činil 2 zl. na žáka na jeden rok. Učitel byl pak vyplácen z obecní pokladny. Jeho plat činil kolem 30 zl. ročně. Mimo to dostával od obce 2zl. ročně za zvonění na obecní zvonec. Obec, ve snaze, aby učiteli umožnila lépe žít rodinu, pronajímala mu několik dílů obecních polí.

Roku 1873 dosáhl počet zapsaných žáků ve zdejší škole čísla 156. Doposud jednotřídní škola byla rozšířena na dvojtřídní. Místní školní radě bylo uloženo, aby se postarala o místnost pro druhou třídu a byt pro podučitele. Vyjednáváno bylo s panem Janem Barešem čp.98, aby svou velkou světnici pro třídu přenechal, za což má dostávat ročně 60 zl. nájem a podlaha se mu zadarmo spraví.

2. ledna 1874 byla u Barešů nová „žákovna“ otevřena a jedna třída zůstala „Na Kopci“ v dosavadní škole.(Dnešní dům Novákových.)

V témže roce byla však obec nadřízenými c.k. úřady vyzvána ke stavbě nové školy.

Listování v roudnických

pamětních knihách

Otvíráme knihu nadepsanou **ŠKOLNÍ KRONIKA**. Nápis je vyveden ozdobným písmem. Začal ji psát řídící učitel Josef Kumštát. Část textu je psána německy a je téměř nečitelná. Kronika zachycuje časové období let 1800 – 1906. Pro dokreslení charakteristiky doby budou uváděny úryvky textu tak, jak byly napsány.

Pisatel zaznamenal, že v roce 1855 přišla cholera. Na Kopci dohromady deset dětí zemřelo, pak i lidé ve vesnici umírali. V dalším roce zuřila v Roudnici „horká nemoc“ (tyfus), až deset lidí najednou kněz zaopatřoval a na čtyři sta lidí v postelích horečkou sklácených leželo. (Počet obyvatel Roudnice se v té době pohyboval kolem 900.)

Dále učitel Kumštát uvádí, že rok 1860 byl pro Roudnici požehnaný. Úroda byla hojná, na semínku jetelovém hospodáři vydělali, anžto se semínko za zboží do ciziny odesílalo.

V roce 1863 je zápis o tom, že škola dostala od Okresní školní rady darem knihy a pomůcky učebné k názornému vyučování školnímu. Byly to váhy s miskami, míry délky – sáhovka, loket vídeňský a český, střevíc, či stopa. Dále pak míry duté – máz, žejdlík a čtvrtka.

Školní třída v 19. století

Kromě základního učiva – trivia, což je výuka čtení, psaní a počítání, byl brán zřetel na výuku praktických znalostí a dovedností. Učilo se např. štěpařství a chovatelství. Řešené úlohy byly voleny nejvíce z oboru domácího a rolníkov. Zejména, když nastoupil na zdejší školu učitel Václav Falt, který působil doposud ve Stěžerách v tamější rolnické škole. V Roudnici pak předával budoucím rolníkům znalosti o vlastním hospodaření a hospodářství národním.

Zápisy v jednotlivých letech uvádějí podtitulek OHNĚ. Zde se dočítáme o četných požárech, které přiváděly lidi na mizinu. Ohni často padly za obět stodoly s celou svezanou úrodou, někdy i domovní stavení a špýchary s obilím. 1.března 1866 vyhořela hospoda „stará“ číslo 42 jsouc z dříví od bývalé vrchnosti velkostatku pardubického postavena a požár strávil vše do podvaly. Pisatel však poznamenává, že o příčinách požárů těchto nelze nic hodnověrného a spravedlivého udati. Přesto však velké množství ničivých ohňů vedlo k podezření, že původa jich je mstivý člověk J.K., stár 65 roků, který v domě kázně (asi šatlava) vyslýchán jest a jeho odsouzení se očekává.

Vzácností nebyly ani výkyvy počasí. Např. 20.ledna 1863 v noci byla bouřka a blýskání náramné. Do téhož dne mohli lidé v polích orati a takřka ukazovaly se jarní dny. Nadešel pak suchý rok, jaký pamětníci dosud nepamatovali.

V roce 1865 přišla krutá zima, napadlo mnoho sněhu, který ležel až do 4.dubna. Přesto následoval opět velmi suchý rok. Vody nebylo ani v nejhlubších studních. Toho roku byly studny na sáh hlouběji vybírané a takové kádě dospodu dávané, ale nic nespomohlo. Že málo na poli narostlo a práce nečetná se ukazovala, nastala nouze mezi chudým lidem, pro který výdělku ani potravy nebylo.

Ve školní kronice, která víc než školu popisuje události v obci, se dostáváme k roku 1866. Václav Falt zapsal: „K jaru docházely zprávy jak v novinách, tak mezi lidem o jakémsi zbrojení Pruska a Itálie proti Rakousku. Zprávy docházely hustěji a počaly se potvrzovati, když i pevnosti Josefov u Hradce Králové v největší rychlosti opevňované byly.“

Válka „šestašedesátá“ se přesunula do našeho kraje. Jak se dotkla Roudnice popsal učitel V. Falt velmi podrobně.

Závěrem několik údajů získaných z různých pramenů:

Roudnice byla rozdělena na Horní Roudnici a Dolní Roudnici v roce 1770. Téhož roku byla zavedena popisná čísla. Obě osady byly spojeny v roce 1853 pod názvem Roudnice. Svědectví o dvou osadách nám podávají křížky na obou koncích vesnice, které jsou z r.1831 na horním konci a z r.1843 na dolním konci. Původní nápisy na nich jsou zčásti nečitelné, ale přesto dokazují, že je postavili „nábožní sousedi Dolní Roudnice“ (psáno Raudnice) a občané Obce ??? (nečitelné). Na obou je shodně vytesáno, že byly obnoveny r.1863. O tomto roce se dočítáme, že „toho roku měli v Roudnici významnou událost. Světila se tam boží muka a při té příležitosti konala se velká církevní slavnost, muzikantům se při tom zaplatilo 3,80 zlatých“

Zajímavý je tento zápis o roce 1855:

„Stavěl se nový sloup „jeřábek“ pro zvon na horním konci. Lípy u božích muk byly vysazeny o rok dříve.“

Lípy i „jeřábek“ shlížely na roudnickou návěs 155 let. O zvonici na dolním konci se zápisy nedochovaly.

Dalším svědkem minulosti jsou roudnické zvony. Co všechno ohlašovaly! Poledne a klekání, kdy vyzývaly k bázni boží, často se rozhoupaly na poplach v případě ohně, přežily světové války, loučily se s našimi zemřelými předky. Zvony byly součástí života obce. Pak se ale na dlouhou dobu odmlčely. K oživení jejich hlasů došlo v roce 2010.

Stará zvonice na dolním konci

Obec a škola ve 20. století

Dnešní žáci i rodiče těžko uvěří, co všechno se po školních dětech vyžadovalo ještě v polovině 20. století.

V poválečných letech musela i škola pomáhat národnímu hospodářství. Když bylo třeba, nastoupili žáci s učiteli v době vyučování na různé práce. Tak např. v roce 1946 sázelo žactvo žaludy nebo vypomáhalo na polích při ničení bodláčí. V červnu 1949 na žádost MNV žáci pleli ohnící na polích soukromého zemědělce.

V roce 1948 se škola zúčastnila sbírky sociální pomoci. Akce spočívala v tom, že na hřbitově o svátcích 1. a 2. listopadu byla umístěna pokladna, u které stály dětské hlídky. Hřbitov byl v těchto dnech hojně navštěvován, tudíž byl předpoklad, že sbírka bude úspěšná.

V záznamu z r. 1950 se dočteme o brigádách žáků a učitelů na pletí plevelů v okopaninách, dále o pomoci při sklizni hrachu na Státním statku v Dobřenicích nebo o hledání mandelinky bramborové na roudnických polích.

Prováděly se různé sběry. Sbíral se nejen papír a textil jako cenné suroviny pro národní hospodářství, ale v době vyučování se chodilo na sběr léčivých bylin, zejména na heřmánek, černý bez a šípek. Přes prázdniny měly děti za úkol nasbírat a usušit předepsané byliny a v září je odevzdat ve škole.

Sbíraly se i různé láhve, které se odvážely do výkupu. Sbíraly se dokonce i lahvičky od francovky Alpa, těch v roce 1950 sebraly roudnické děti 275.

Neuvěřitelná akce probíhala v roce 1952, kdy se uskutečnila sbírka kostek cukru pro bulharské děti. Každý žák měl přinést dvě kostky, takže z roudnické školy bylo odesláno 2,5 kg cukru. Celou akci organizovala divize Čs. červeného kříže Brno.

Peněz získaných brigádami, sběrem a dalšími činnostmi, bylo použito na zakoupení školních potřeb a část byla věnována jako příspěvek pro děti se zesláblým organismem na pobyt v ozdravovně.

Sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ) se snažilo škole pomáhat při zajištění financí na úhradu potřeb školy. V roce 1949 uspořádalo SRPŠ masopustní průvod. Výtěžek byl věnován škole. Taktéž při školních besídkách se vybíralo dobrovolné vstupné, kterého bylo použito na úhradu mléka a chleba s marmeládou, což bylo žákům podáváno o velké přestávce. Finančním přínosem pro SRPŠ a tím i pro školu bylo i pořádání plesů. Další pomocí SRPŠ byl velký úklid školy o Vánocích, Velikonocích a letních prázdninách. Brigádně jej bezplatně prováděly matky roudnických žáků.

Školní výlety byly událostí nejen pro děti, ale i pro rodiče, kteří se s dětmi výletů zúčastnili. V roce 1950 jelo na výlet do Moravského krasu 30 dětí a 35 dospělých! Téhož roku byla na roudnické škole založena organizace PIONÝR a byly zavedeny žákovské knížky.

Vyučovací týden byl šestidenní, do školy se chodilo i v sobotu. Následovala úprava, každou druhou sobotu bylo volno. Až od školního roku 1966/67 byly zavedeny volné soboty. V 70. letech pak probíhaly „pracovní soboty“, o kterých se chodilo na pochodová cvičení nebo se prováděl úklid zahrady a jiné činnosti. Délka vyučovací hodiny byla krácena z původních 55 minut na nynějších 45 minut.

Po roce 1945 zde působili jako řídící učitelé, později ředitelé:

Bohumil Šup (1939 – 1948)

Jan Lakmayer (1948 – 1949)

Stanislav Ondráček (1949 – 1951)

Stanislav Stránský (1951 – 1952)

Břetislav Rousek (1952 – 1970)

Marie Zachariášová (1970 – 1971)

Jaroslava Janouchová (1971 – 1976)

V roce 1976 byla roudnická škola zrušena a roudnické děti začaly již od první třídy navštěvovat ZŠ Libčany.

Stará dáma vypravuje

Narodila jsem se za Rakouska-Uherska a to potom, co c.k. nařízením byla obec Roudnice vyzvána ke stavbě nové školy. Však tomu předcházelo nemálo debat, kdy „odpůrcové stavby školy“ projevili obavy, že bude ochuzena obecní kasa a nedejbože, kdyby museli snad i něčím přispět. Tak vypráví o mém počátku školní kronika, kterou založil zdejší učitel Josef Kumštát v roce 1861 – tedy ještě před mým počátkem.

Po dlouhém dohadování, kde vlastně budu stát, bylo vybráno místo mezi čp.17 a 18. A tak přišel rok 1875 – rok mého zrození. Však se na mne moc lidí těšilo, především žáci, kteří se tísnil v baráku čp.56 a v jednéžákovně u Barešů.

Když se začalo rozhodnutí o mé stavbě uvádět v život, šlo všechno ráz na ráz. Sedláci s koňskými potahy vozili lámaný kámen z Hořic, cihly ze Svobodných Dvorů a z Hamplovy cihelny Na Horkách.

5.června 1875 byly vytyčeny základy a 23.června se konalo položení základního kamene, který byl usazen pod jihozápadním rohem. Pod tímto kamenem leží památeční schránka, v níž je uložena zakládací listina s podpisy a sepsané projevy, které zde zazněly. 14. listopadu téhož roku nastal den, kdy jsem byla s velkou slávou otevřena. Dnes mně to nechce nikdo věřit, že stačilo 162 dní na to, abych tady stála v plné parádě. Arciť, že jsem byla zcela jiná než dnes, ale v tehdejší době jsem na sebe byla pyšná. Samozřejmě, že jsem neměla ani tušení, že budou za 140 let existovat technické vymoženosti, díky nimž se úplně změním.

Původně byly v mých třídách dřevěné podlahy, dlouhé lavice pro čtyři žáky, vpředu tabule – později se stupínkem, vzadu věšáky na kabáty. O přezouvání nebyla vůbec řeč. Ve třídě taky visela rákoska, kterou měl pan učitel vždycky po ruce. Jen si vzpomínám, jak jsem byla ráda, když tato „pomůcka“ ze školy zmizela se zákazem tělesných trestů.

Pan učitel bydlel ve škole, kde byla postavena i pec na pečení chleba. Ta později překážela, tak ji kvůli prostoru vybourali. Dnes už vůbec nechápu, jak se

tady učilo tolik žáků ve dvou třídách. Bylo jich zapsáno 189! Až teprve v roce 1885 jsem se stala školou trojtřídní. Ono to ale bylo se školní docházkou všelijaké. Když byla práce na poli, žádali rodiče o „úlevy od školní docházky“. To nebyly prázdniny, ale udělené volno, aby děti mohly doma vykonávat polní práce, chudé děti pak za účelem výdělků. Tak např. v roce 1892 udělila c.k. školní rada úlevu od 1.května do 31. října celkem 33 žákům. A mnoho dalších nechodilo pravidelně do školy i bez udělení úlevy. Nejhorší docházka bývala v květnu a červnu.

Povinná školní docházka byla od 6 do 14 let věku dětí. Císař pán vydal 2. května 1883 zákon o tom, že žáci mohou předčasně ze školy vystoupiti, mají-li potřebné znalosti školám předepsané. To se týkalo čtení, psaní, počítání a náboženství.

Součástí výuky byla i péče o školní zahradu, která byla za mnou směrem severním. Byla rozdělena na stromovku, zelnici, květnici a včelnici. Když děti pracovaly na zahradě, bylo radostné pozorovat pracovní ruch. Větší žáci se zde dokonce učili roubovat stromy.

Byly ale doby, kdy mně bylo moc smutno. To když přišly nemoci a hodně dětí ulehlo nebo dokonce zemřely. Někdy se ani neučilo. V roce 1887 zemřely 3 děti na mázdrivku, to byl záškrť. Nejhorší obavy byly z cholery asiatské, která se šířila z „říše Ruské“ a úřadové říšští a zemští vyvíjeli všemožnou péči, aby do Rakouska zavlečena nebyla. V Roudnici měli všichni v paměti rok 1885, kdy zde zemřelo „Na Kopci“ deset dětí na cholera a v roce 1856 řádila v celé vesnici horká nemoc (tyfus), při které horečky sklátily 400 lidí.

Ve všech obcích byla činěna opatření, aby se nemoci, zejména cholera, nešířily. Na návsi byly zaváženy louže, upravena hnojiska, nařízeno časté vyvážení hnoje na pole a komise kontrolovaly větrání domů. Obce zřizovaly „nemocnice“, což byly ošetrovny. V Roudnici v obecním domku byly připraveny pro izolaci dvě postele a obstarány zásoby desinfekčních prostředků pro případ vypuknutí cholery.

Díky různým nařízením jsem i já zaznamenala změny k lepšímu. Na rozkaz c.k. školní rady byly zbudovány v přízemí dva záchody pro chlapce a dva

pro dívky, nahoře pak po jednom. Tím skončilo dosavadní používání suchých záchodů na školním dvoře. Ty nové uvnitř se dnešním nepodobaly ani trochu, ale pokrokem bylo, že děti nechodily v mrazech za potřebou ven. Byla také vystavena nová studna, ta dřívější byla zasypána, protože voda v ní byla závadná.

V roce 1896 opět zemřely 4 děti na mázdřivku, v pozdějších letech pak hrozily černé neštovice, byvše zavlečeny do Čech z Vídně.

Protože jsem stále byla přeplněna žáky, bylo již za 5 let po otevření nutno provést větší opravy uvnitř. Již v roce 1880 se dávaly nové podlahy, opravovaly se otlučené zdi, veřeje a okna.

Ve školní kronice mimo jiné stojí: „... k výstavné budově školní úpravná zahrada sluší.“ A tak jsem dostala darem obecní pozemek až k silnici, aby zde vznikla okrasná zahrada. Učitelé s žáky zde vysázeli révu vinnou, jabloně, růže a okrasné dřeviny. Pozemek, jenž mně připadl, byl oplocen železným plotem, vchod do zahrady byl od silnice uzavřen vrátky. Děti se s učiteli staraly i o tuto okrasnou zahradu, pilně zalévaly, plevel vytrhávaly a seznamovaly se tak se vším, co s péčí o zahradu souvisí.

Také se musím zmínit, že jsem vlastnila dobře vybavenou učitelskou knihovnu o 78 svazcích a žakovská knihovna čítala 300 svazků. A ne ledajakých! Např. Palackého dějepis, Říše vědy a práce a jiná díla trvalé hodnoty.

I počasí si se mnou zahrálo. V červenci 1891 přišlo krupobití, po kterém jsem měla téměř všechna okna vytlučena. Po opravě mne během prázdnin rodiče uvnitř celou vybílili vápnem, vydrhli podlahy a zase jsem dychtivě čekala na malé i velké žáčky.

Na chod školy dohlížela místní školní rada a dozíral zvolený „školdozorce“. Ten řešil nejvíce nedbalou docházku žáků na vyučování a taktéž neúčast žáků na službách božích v kostele, kam měli chodit se svými učiteli.

Když se přehouplo 19. a 20. století, bylo mně již 25 let. Mezi žáky bylo mnoho chudých dětí. Pro ty se v zimních měsících vařila ve škole polévka, ke které dostávaly kousek chleba. Vše bylo hrazeno z darů škole, např. od

divadelních ochotníků, ze vstupného na zábavu od zdejších mládenců a dívek nebo od různých dobrodinců školy.

Nastávalo také oživování vyučování naučnými vycházkami za poznáváním přírody. Dokonce i školní výlet z 12. 7. 1891 je v kronice popsán: „...uspořádán byl výlet mládeže školní na obecní pozemek pod topoly na dolejší konci obce. Na podělení žáků pokrmů a nápojů sešlo se dohromady sbírkou 51 zl. a tak dostalo se všem žákům hojně, čehož k nasycení potřebovali. Sešlo se zde i obyvatelstvo zdejší a žáci přednášeli zpaměti, zpívali písně a předváděli výkony tělocvičné ke všeobecné spokojenosti rodičů.“ (K uvedenému datu podotýkám, že školní rok trval do poloviny července.)

Všechno, co vám tady vyprávím, je jen zlomek toho, co učitelé zapsali do školní kroniky od roku 1800 do roku 1906. Jak se zde střídali učitelé, měnil se i obsah zápisů. Vedle zpráv o škole se v kronice dočteme o různých sporech ve vesnici, o požárech, o úrodě i neúrodě nebo o událostech ve společnosti. Najdeme zde i tehdejší statistiku. V roce 1890 stojí zapsáno:

Celkem obyvatel 959:

mužů 438 - 243 svobodných, 180 ženatých, 15 vdovců

žen 521 - 290 svobodných, 180 vdaných, 51 vdov

zvířata: 104 koní (64 klisen, 31 valachů, 9 hříbat)

477 krav (171 jalovic, 237 krav, 20 býků, 49 volů)

170 prasat, 99 koz, 13 včelích úlů

Na všechno dění ve škole shlížel z portrétu na zdi vousatý císař pán, za jehož zdraví se dětimodlily. Když slavila Jeho Výsost jmeniny, narozeniny nebo 50. výročí usednutí na trůn, neobešlo se to bez povinné návštěvy služeb božích v kostele. A dodnes se dobře pamatuji, jak jsem každěráno poslouchala společnou modlitbu dětí: „Zachovej nám, Hospodine, císaře a jeho zem!“

Nyní vám budu vyprávět, jak jsem se s postupujícím časem měnila a jaké přicházely nové události.

Druhá školní kronika začíná tímto zajímavým zápisem z roku 1906: „Správou školy bylo žádáno, aby místní školní rada uvedla hostinským na paměť zákaz návštěvy hostinců školním dětem a o dostatečný dozor se postarala.“ To už zřejmě překračovaly návštěvy hostinců školní mládeží únosnou míru. Také jsem byla svědkem násilí, které vzrušilo celou vesnici. I tento čin se dostal do školní kroniky: „Dne 22. dubna 1907 přišel na řídícího učitele při vyučování do třídy zdejší baráčník Josek Vejdělek a udeřil jej vší silou do hlavy tak, že týž nemohl do konce školního roku učit. Za to byl viník odsouzen krajským soudem na měsíc do vězení.“ Na rozdíl od tohoto zápisu jsou v kronice příjemnější sdělení:

„8. června 1908 pořádalo žactvo dětské divadlo Kouzelné střevíce. Za vybrané vstupné (123 korun) byl pořízen na školu hromosvod za cenu 100 korun.“

A v témže roce další potěšující zápis: „Pan Stanislav Klapka, syn zdejšího rolníka a absolvent Hospodářské školy v Písku, daroval škole model lokomobily.“ Ten sloužil jako názorná pomůcka k učivu o parním stroji. V roce 1909 jsem se dočkala další velké opravy – tentokrát zvenku. V průčelí byla zasazena nová okna, starý nátěr zdí byl oškrábán a omítka nově natřena. S postupujícím časem docházelo ke změnám ve výuce. Součástí vyučování se staly vlastivědné a přírodopisné vycházky s naučným cílem. I školní výlety zaznamenaly změnu. Už se nechodilo jen po blízkém okolí, ale např. v roce 1911 je zapsán „Výlet na Litice a Potštejn.“ Ráno jelo se drahou do Litic, po prohlídce hradu pochod údolím Orlice do Potštejna, zde poobědváno a odpoledne návrat vlakem k domovu. Okruh výletů se postupně rozšiřoval. Novými cíli se staly Prachovské skály a Praha. Začalo se dbát i na tělesnou zdatnost žáků. V roce 1912 bylo proto na školním dvoře postaveno nové tělocvičné nářadí - a to žebřík kolmý i šikmý, šplhadlo, hrazda i bradla. Jak se kolo dějin otáčelo, přišla zase smutná léta. Koncem měsíce června 1914 dorazily zprávy o atentátu na následníka trůnu v Sarajevu. Posléze se roztočila válečná mašinerie. Zase jsem prožívala léta plná strachu o osud rodin mých žáků. Vyhlášení mobilizace uposlechli ochotně i moji učitelé a odebrali se každý ke svému pluku. Tváře dětí posmutněly. Do války odcházeli nejen známí a sousedé, ale mnohým i příslušníci jejich rodin. Školní rok 1915-16 se stal rokem válečným. Ze tří tříd byly utvořeny dvě. Učil učitel – invalida. Okresní školní rada vydala nařízení, aby učitelstvo setrvalo na

místě. Důvodem bylo, aby učitelé dozírali na chování žactva a na práce dětí na poli. Když válečný požár zachvátil celou Evropu, konaly se často různé dobrovolné sbírky ve prospěch České zemské komise pro ochranu mládeže a ve prospěch Červeného kříže. Byly to těžké roky. Chyběli muži na práci na poli a v hospodářství, v rodinách panoval všeobecný nedostatek. Nebylo jídlo, otop, šatstvo. Úřad pro válečnou péči posílal příděly chudým dětem. Tak se mým žákům dostalo „podpory“. Obdrželi 18 párů obuvi z látky s dřevěnou podešví. Byly to boty – dřeváky, které měly k pohodlné a teplé obuvi hodně daleko. Po čtyřech těžkých válečných letech přišel 28. říjen 1918. Den, kdy náš národ dosáhl samostatnosti. Když druhý den v poledne došly noviny, řídící učitel přečetl žactvu příslušné zprávy a ze své moci jim udělil „prázdnou“. Mne ozdobili národními prapory a z mých tříd a chodeb odstranili vše, co připomínalo nenáviděné Rakousko. Konečně samostatnost a svoboda! Radost všech byla veliká. Další den procházela obcí hudba, zněly veselé pochody a národní písně. Všichni, mládež i dospělí, zdobili se odznaky v barvách národních a slovanských. Zavládlo všeobecné nadšení a očekávání lepších časů. Po zvolení prvního československého prezidenta v listopadu 1918 mé žáky vítala ve třídách tvář T. G. Masaryka.

Po vzniku samostatného státu v roce 1918 jsem byla svědkem velkého nadšení a pamatuji si mnohé radostné události. K těm bezesporu patří 11. říjen 1919. Tohoto dne projížděl na své cestě z Prahy do Hradce Králové po státní silnici prezident T. G. Masaryk. Všichni žáci očekávali tuto událost s velkým napětím. Na rozhraní Lhoty pod Libčany a Roudnice se shromáždilo žactvo z okolních škol a zástupy lidí ze sousedních vesnic. Když přijel ve třech autech pan prezident se svou družinou, byl uvítán hlasitým „Nazdar!“ Poté vystoupil z auta a promlouval zde hodnou chvíli se zástupci korporací z Hradce Králové a z okolních vesnic. V prvních letech samostatného státu přetrvávaly potíže způsobené válkou. Stále panoval nedostatek běžných potřeb. Dotklo se to i vyučování, které bývalo přerušováno, protože nebylo čím topit. Situaci zachraňovaly dary místních majitelů lesa, kteří škole poskytlí dřevo na otop. Ve výuce byly dětem připomínány velké osobnosti našeho národa. Každoročně probíhaly oslavy Mistra Jana Husa, J. A. Komenského, Jana Žižky z Trocnova,

oslav jubileí T. G. Masaryka, později Dr. E. Beneše. Byla připomínána historie Roudnice, a to v návaznosti na oslavy roudnického rodáka Matěje Chvojky. Každoročně se okázale slavil Svátek matek. Za silnicí naproti mně zbudovala obec pomník na počest obětí 1. světové války. Byl odhalen v roce 1921. Vzniklo zde důstojné místo pro pořádání různých oslav. Při těchto příležitostech se zde scházeli v hojném počtu roudničtí obyvatelé a oslavy končily společným zpěvem písně Kde domov můj. I školní výlety měly vlasteneckou náplň. Zejména první výlet do Prahy v roce 1922, kdy žáci poznávali místa spjatá z naší historií. V letech 1928-29 zaznamenala školní kronika nepotěšující zprávy. Uhodily tuhé mrazy, které komplikovaly chod školy. O mně zapsal kronikář, že jsem byla v tak ubohém stavu, že komise okresního školského výboru, školní inspektor i hejtman zdůrazňovali nutnost postavit školu novou. Školní rada v obci tuto otázku odkládala, až přišla léta hospodářské krize a vše bylo vyřešeno nejnutnějšími opravami. V té době začali mnozí žáci navštěvovat měštanské školy (tzv. „měšťanky“) v Hradci Králové a v Chlumci nad Cidlinou. Nastal pokles počtu žáků, až zde od roku 1932 byla pouze dvojtřídní škola. Nad Evropou se začala stahovat mračna. Přišla předválečná léta a s nimi to, co jsem před tím nezažila: poplachová cvičení s nácvikem protiletecké obrany. Celý kraj býval zahalen v temnotu. Obyvatelstvo bylo informováno, jak se chovat při hrozícím nebezpečí. Březen 1939 a léta Protektorátu Čechy a Morava přinesla i pro mne velké změny. Učitel, který bydlel ve školním naturálním bytě, jej musel opustit a byl sem nastěhován obecní úřad. Všechny předcházející oslavy byly zakázány a slavila se jubilea říšského kancléře Hitlera, jehož podobizny visely ve třídách i na úřadech. I děti byly postiženy stávající situací. Žactvo i učitelstvo muselo býti nápomocno obecnímu úřadu při oznamovacích povinnostech. Děti doručovaly vzkazy, pozvánky a různé zprávy obecního úřadu. Když se žactvo zúčastnilo filmového představení v Nechanicích, bylo dopraveno na žebřinových vozech (tzv. „žebřinačky“). Učilo se do 13. července. Období Protektorátu bylo dobou plnou napětí a strachu. Zvláště když 23. října 1944 byl přímo při vyučování zatčen zdejší učitel Vladimír Kozel. Do konce války byl vězněn v Terezíně.

O dalších událostech zapsal do mé kroniky Rudolf Špicar, který zde krátce učil: „Nastává soumrak školy. Dvě třídy musely být vyklizeny pro německé

vojáky. Vyučovalo se střídavě v jedné učebně a v hostinci „Na Kopečku“. Práce pro učitele hrozná a úmorná...“ Protože byl v mých prostorách obecní úřad, stala jsem se středem všeho dění v květnových dnech 1945 a ve dnech následujících. Po pobytu německých vojáků jsem byla značně poničena. Zdi byly otlučeny, dveře bez zámků, školní nábytek a lavice byly rozstrkány po všech mých prostorách včetně půdy a sklepa. Uvést zde vyučování do provozu byl úkol velice obtížný. Několik obětavých roudnických žen a italští vojáci - bývalí zajatci - uklidili mé prostory natolik, že mohlo být 12. května 1945 opět zahájeno vyučování. Přestála jsem jedno z nejčernějších období v našich dějinách - druhou světovou válku. V té době nikoho nenapadlo, že uplyne pouhých třicet let a já už tady nebudu figurovat jako škola. Pro neustále klesající počet žáků a tendenci likvidovat „jednotřídky“ jsem byla jako škola zrušena. Stalo se tak ke dni 1. září 1976. Plných sto let jsem vždy po prázdninách očekávala roudnické děti k zahájení školního roku. Přestože zde školní výuka skončila, život se v mých prostorách nezastavil. Zahrada, dvůr a část mé budovy ožívá hlasy dětí z mateřské školy. Ráda vítám děti i dospělé, kteří sem přicházejí za různými tvořivými aktivitami, na výstavy, přednášky, cvičení, do knihovny nebo na obecní úřad.

Svou historii vyprávěla ROUDNICKÁ ŠKOLA

NAHLÉDNUTÍ DO ŽIVOTA NAŠICH PŘEDKŮ

Poddanský řád na panství pardubickém z roku 1790

Společenské poměry v komorním panství pardubickém nám přibližuje poddanský řád, jenž pocházel z různých dob. Zachycuje období od 1. poloviny 17. století. Byl však často doplňován dle potřeb vrchnosti. Některé jeho články a paragrafy jsou i z konce století osmnáctého. Celek nám podává obraz života v patrimoniální době.

Pro přiblížení doby, v níž byl řád sepisován, nahlédneme do úvodního odstavce v původním znění: „Lidé JMti císařské a královské věrní poddaní, který tomuto panství příslušíte, o tom vězte, že toto a takové zřízení z vůle JMti čísti a oznamovati se bude, nejmilostivěji ustanoveno jest, abyste nejen s pilností poslouchali, noprž to taky sobě bedlivě v paměť uvozovali. Poněvadž s tím JMtic.k. vůle naplněna jest.“

Po tomto úvodu následují články I. až XXVIII. Každý článek obsahuje různý počet paragrafů, které zahrnují předpisy a požadavky k plnění obsahu jednotlivých článků. Podle názvu článků, jejich seřazení a podle počtu paragrafů v nich obsažených snadno usoudíme, co bylo pro udržení pořádku a poslušnosti v panství důležité.

Článek I. – O prikázání božském, křesťanském a katolickém

Zde jsou poddaní nabádáni, aby v neděli zanechali jiných věcí a v kostelích mše svaté s horlivostí slyšeli. Rychtářové a konšelé podle svých přísah bedlivý pozor mějte a žádných rozpustilostí a neřádův netrpte.

Článek II. – O vůdcích neb rychtářích a konšelích

Obsah tohoto článku je rozdělen do 5 paragrafů, v nichž se rychtářům a konšelům poroučí, aby na poddané nekřičeli, vyslyšeli je a též žádného nebili. Pokud jsou rychtář a konšelé vrchností vyzváni, že mají přijít na zámek, musí se poslušně dostavit.

Článek III. – O poslušnosti sousedů a obyvatelů

Tento článek je rozpracován do 9 paragrafů, což svědčí o tom, jak bylo pro vrchnost důležité udržovat poddané v bázni a úctě k rychtáři a konšelům. Pokud si někdo z poddaných půjde svévolně bez potřeby stěžovat na zámek, bude „citedlně ztrestán“. Vy všichni z obce, co je potřebného jednejte a rovnajte, zanechávající užírání, vády a handrkování, jak mnozí z vás v obyčeji máte.

Článek IV. – O ohni

§1.....Pokud by se oheň jakkoli zjevil, o tom rychtáři a všem v jeho obci, aby všichni věděti dali. Všichni pak stříkačkami s vodou, háky, žebříky, konvemi a sekerami následovně značně hasili a ohni bránili.

§2.....Kdož by z kteréhokoliv gruntu, statku neb chalupy nepřiběh, o tom přikázáno, aby konšelé takového ihned bez průtahu na zámek před vrchního postavili.

§3.....Pakli by kdo k ohni přiběh a neměl s sebou co náleží, ten by dal pokuty k ohnivý kase jeden zlatý a deset krejcarů. Kdyby pak k ohni nešel a doma zůstal, propadl by pokutě 2zl.20kr. Rychtáři a konšelé kdyby nedohlídli nápodobně 1zl.10kr.

§4.....Při ohni v domácnosti, abyste všichni byli bedliví a šetrní. Do světnice s otevřeným světlem, zvláště do maštale, chlívků, do stodol bez lucerny, aby chozeno nebylo. Pakli by kdo šel s otevřeným ohněm, platí pokutu ohnivý kase 1zl.10kr. Jestliže by se skrz takový nezpůsob přihodilo něco zlého, bude hledáno i k trestům tělesným.

§5.....Jestli od koho oheň jakýmkoli způsobem vyšel, takový každý má hned na sousedy křiknouti, aby to zlé mohlo odvráceno býti. Rychtář má vyslat serbusy a poselače k sousedním rychtářům a oni zase dále, aby všichni k hašení odevzdáni byli. Pak by kdo sám takovou věc tutlal i k tělesnému trestu hledáno bude.

§6.....Přediva všelijaká, ať nejsou sušena jinde, než v sušárnách, které jsou v každé vsi nařízené. Pakli by kdo v peci neb světnici jakékoli předivo sušil, zaplatí ohnivé kase 1zl.10kr. a k tomu ještě trestán bude. Protož na to rychtáři a konšelé dohlízejte!

§7.....K těm všem ohňům posílači dohlídejte, rychtáři a konšelé v každém místě k tomu je napomínejte, ať dohlídají, kterak se u koho topí, jak šetrně při prsku se jeho čeládka má. Též taky kamna při stěně jak jsou opatřena. Sláma a jiné píce na hůrách a podlahách u komínů ať chována není. A u kohožkoliv by ten nepořádek našli, to hned na zámek oznámit mají a on trestán bude, též pokuty podle zásluhy dá.

§8.....Též v jednom každém místě pro potřeby ohňův stříkačky, žebříky, háky zdělati dejte a je vždy pohotově mějte, tak aby v čase potřeby se našly a vzíti mohly.

§9.....Uhlí dětem a pastevcům, zvlášť jarním a letním časem do lesův ani do polí bráti nedopouštějte, aby odtud na lesích škoda se nestala.

§10...Pakli by kdekoliv požár byl a lesové hořeli, tu každý při tom ohni dejte se najíti a s pilností haste. Jestliže by kdo moha nehasil a od milíře nebo jinak odešel, zvlášť kdyby kdo oheň neohlásil, takový dle Práv městských trestán bude.

Z obsahu článku č. IV. je patrné, co znamenal oheň, který snadno zachvátil nejen jednotlivá stavení, ale stávalo se, že vyhořely celé vesnice. Postupem času se opatření proti ohni zdokonalovala, neboť odjakživa platilo rčení: „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“.

Článek V. - O hranicích

Tato část je rozdělena do čtyř podrobně rozpracovaných paragrafů, jejichž zásady platí v podstatě dodnes, vyjímaje dobu kolektivizace v totalitním režimu. První paragraf zajišťuje nedotknutelnost hranic takto: „Mezníky, hraničníky, kopce a meze, které od starodávna jsou buď v polích, lukách a lesích, žádný bez přítomnosti druhé strany jimi nehebejte. To se vám pod těžkým trestem přikazuje.“

V dalším paragrafu je přikázáno, aby každý rok v měsíci máji každá obec na mezníky a meze vyšla, staří lidé, kterým hranice dobře povědomy jsou, aby mladým ukazovali hranice v polích, lukách a lesích. Hranice měly být obnovovány, neboť skrze nepovědomost dochází k nedorozumění, ba i k soudům. Kdyby chtěl někdo z okolních sousedů anebo lidí v panství jejich grunty aneb lesy přivlastňovati nebo přiorávati, toho nedopouštějte a též sami nečiňte, nobrž to hned na vrchního a ouřady vzneste. Jestliže by toho kdo neučinil a to zatajil, velikého trestání a těžkosti neujde.

Článek je uzavřen přikázáním, aby do sv. Jiří každý opravil hradby a ploty kolem svého. Též strouhy, příkopy a brázdy v lukách i polích náležitě spravovali. Rychtáři a konšelové na to přihlíďte a kdož toho neučinil, aby obžalován byl a dá do chudé kasy pokutu 1zl.10kr. A to pokaždý!

Článek VI. - O povinnostech zemských daní

V pěti paragrafech tohoto článku jsou nabádáni rychtáři, aby včas odváděli kontribuci k předepsanému úřadu. Použití peněz pro sebe se krutě trestá.

Grunty pozemské a panské opatrujte, pokud je na něm usedlý špatný hospodář, oznamte to vrchnosti a o jiného hospodáře se postarejte. Prázdné grunty včas pronajímejte a užívejte, neboť obec musí z gruntu platit daně. Změny v povinnostech se zapisují do knížek, které jsou u hospodářů na gruntech.

Článek VII. - O povinnostech do důchodu

Slovo důchod znamená druh platby. Každý rychtář je povinen odevzdat každý měsíc za poddané daně a to i za pivo a sůl. Kdo z usedlých obyvatel nezaplatí, půjde do vazby a může přijít i o usazení na gruntu.

Článek VIII. - O důchodu obilném

Tímto paragrafem je zajištěno odvádění obilí, které se má vozit na vykázané špejchary. Na čas potřeby pro nuzné se odvádí každý pátý věrtel a půl druhé měrice obilí.

Článek IX. - O desátku

Rychtáři a konšelé mají dohlížet, aby byl vybírán vyměřený poplatek – desátek pro faráře. Pokud si duchovní vymáhá víc, oznámit vrchnímu.

Článek X. - O clech

Za průjezd obcí se platil poplatek. V tomto článku je obsažen postih takto: „Kdo by se chtěl vyhejbat poplatku v obcích tím, že by jel jinudy než má, toho přiveďte k rychtáři!

Článek XI. - O cestách

Silnice svobodný opravujte. Cest a stezek nesvobodných a neobyčejných přes pole a luka, též skrze lesy začínati nedopouštějte. Pohyb po cestách nesvobodných trestejte právem.

Pozn.: Svobodné cesty byly řádné veřejné cesty. Nesvobodné cesty byly vyšlapané nebo vyježděné cesty a stezky přes pole, luka nebo i v lese.

Článek XII. - O soli

Sůl v bečkách kupujte jen na vašem panství.

Pozn.: Důvodem bylo zřejmě zdanění prodeje, obec by přicházela o poplatek do obecní kasy.

Článek XIII. - O rybnících

Ví-li někdo o tom, že se děje škoda na rybách a zamlčí to, bude potrestán, jako by on sám škodu činil. Valící se deště ohrožující rybníky musí každý pomáhat ochránit motykami, sekerami, lopatami. V čas zimní prosekávat led pomáhejte. Jestliže ryby unikají do struh, ohlaste ihned rychtáři a konšelům . Pokud je rozkázáno jet přepravovat ryby, vypravte vůz. Stane-li se škoda jaká, k hospodáři o to se hleděti bude. Při rybnících a jezerech neškodit ptactvu, trestá se vajec sbírání a líčení na ptáky.

Hospodář ručí za čeled'. Když ona spáchá škodu, hospodář ji hradí. Na Labi, řekách a potocích nečiniti škodu těm, kteří z toho platí.

Článek XIV. - O lesích

Tímto článkem se přikazuje: V lesích škody nečiniti, nechodit do lesa se sekerou! Za neuposlechnutí pokuty! Dále abyste v lesích nepásli, jedině na místech vykázaných fořtem. Kdo si koupí od vrchnosti dřevo, musí je vyvézt do sv. Jiří, jinak platí „mejtný“. Lesy své, zádušní ani obecní neprodávejte. Nechte je růst, v případě vaší potřeby s dovolením vrchního můžete použít.

Článek XV. - O zvěři

S ručnicí žádný nejezdi, nechod' ani z ní nestřílej! Je to zapovězeno.

Článek XVI. – O gruntech

V sedmi paragrafech jsou zachyceny předpisy o prodeji gruntů. Grunt se nesměl prodat bez svolení vrchnosti. Nebylo povoleno přejít na nové panství bez souhlasu vrchnosti. Bylo nařízeno dodržovat osevní plochu a rychtáři měli povinnost sledovat, jak se na gruntu hospodaří. Stavení, střechy a ploty měl hospodář udržovati, aniž by byl napomínán. Tento článek končí ponaučením pro hospodáře: V zimě pamatuj, abys měl co síti.

Článek XVII. – O pádu dobytka

Kde onemocní dobytek, musí se stavení označit slaměným víchem, pošlý dobytek zakopat do hluboké jámy, vše oznámit vrchnosti. Uvázat psy, omezit styk s ostatními hospodáři.

Článek XVIII. – O poručenství neb kšaftu

(Pozn.: článek se týká poručení závěti)

U kšaftu musí býti rychtář a konšel nebo dva sousedé. Nemá u toho být ten, na koho se poručenství vztahuje. Oznámení poručenství provede rychtář až po smrti toho, kdo poručenství učinil. Když někdo zemře, ihned oznamte na zámek a učiňte sepsání pozůstalosti.

Článek XIX. – O soudech gruntovních a purkrechtních

Purkrechtní a gruntovní soudy řešily skládání peněz do císařského důchodu, též do sirotčích kas na nedospělé sirotky.

(Pozn.: *purkrecht je dědičný pacht, zákupní právo*)

Článek XX. – O zádušních a sirotčích penězích

Peníze, jež pozůstávají na gruntech s dvojnásobnou hypotékou, jsou řádně v knihách purkrechtních pojištěny a ouroky z nich musí být při Svátku Všech

svatých každý rok odváděny. Jinak takový dlužník nepůjde z vazby, dokud dluh nezaplatí.

Článek XXI. – O smlouvách svatebních (svadebních)

Smlouvy svadební se musejí řádně sepsat. Co jeden druhému přinese nebo po smrti věnuje nechat vtáhnout do registru, aby tudy skrze to nějaké pletky nenastaly.

(Pozn.: Platilo pravidlo „Co je psáno, to je dáno.“ Tím byli zajištěni zejména sirotci ovdovělých rodičů v případě jejich dalšího sňatku.)

Článek XXII. – O čeládce

Čeládku sjednejte o Vánocích. Platte spravedlivě co jim dlužni jste. Když čeledín neposlouchá, jde do vazby. Přetahování čeládky mezi hospodáři se trestá.

Článek XXIII. – O cizích lidech

Lidi nevolné a svévolné žádný nepřechovávejte ani je k sobě nepřijímejte bez vědomí a povolení vrchního, sirotčího nebo rychtáře.

(Pozn.: nevolní a svévolní lidé – pohybující se v krajině bez vědomí vrchnosti.)

Článek XXIV. – O škodách

Kdyby někdo držel cokoliv vrchnostenského (myslí se pole, luka, lesy) a z toho neplatil, jsou rychtáři a konšelové povinni to oznámit, jinak budou potrestáni. Pastvami nečiňte druhým škodu. Pokud někdo činí úmyslně, musí odejít z gruntu. Pokud způsobí cizopanský dobytek škodu, zajímejte jej. Jestliže škodí dobytek rychtáře, zajměte jej a konšelé rozhodnou o placení pokuty rychtářem.

(Pozn.: Zajmout dobytek znamená zavřít a nepustit až do vyřešení škody a úhrady pokuty.)

Článek XXV. – O psech

Každý hospodář opatří psa, „klíček“ před nohy mu uváže.

(Pozn.: Klíček zabraňoval domácím psům ve volném pohybu.)

Článek XXVI. – O mlejnech

Zde se přikazuje nevozit obilí do cizopanských mlejnů. Následuje nakázání, aby mlynáři spravedlivě dělali, jinak přijde napomenutí a trest ze strany vrchnosti. Hrozí i ztráta mlejna.

Článek XXVII. – O krčmách

Krčmáři mají brát pivo pouze panský, nebrat odjinud, jinak hrozí pokuta. Pokud šenkýř vyšenkuje panský pivo, ihned odveze do pivovaru prázdné nádoby na pivo. Krčmáři musí dávat spravedlivou míru, nemíchat do piva vodu!

Článek XXVIII. – O pracech vrchnostenských

Všichni poddaní vykonávají povinnou práci. Nikdo z díla předčasně neodchází, jinak nemá odpracovaný den a nebude mu placen. Vozíte-li dříví a kámen do zámku nebo k mostům, cestou neodhazujte. Hospodář ručí za čeládku.

V několika pokračováních jsme se ve stručnosti seznámili s Poddanským řádem panství Pardubického. Nejčastěji se zde vyskytují zákazy, příkazy a výstrahy před tresty. Naprostá poslušnost celé řady osob podřízených vrchnosti byla bezpodmínečná. Všechny články rozpracované do paragrafů zaručovaly udržení poddaných v poslušnosti a zachování pořádku v celém panství.

Poznámky k textu:

JM ti C.K. = Jeho Milosti císařské a královské

CM = Císařská Milost

mp. = místopřísežný

slovo důchod = každoroční povinný poplatek pro vrchnost (např. obilný důchod)

serbus, poselač, posílač – posel, nositel zpráv

přediva – z čeho se předlo, zejména len a konopí

píce na hůrách – seno a sláma na půdě

uhlí s sebou pro pastevce – brali si uhlíky z kamen na rozdělávání ohňů na pastvě

milíř – uhlíři pálili dřevo bez přístupu vzduchu, milíř byl utěsněn na povrchu vrstvou hlíny

při prsku – při zatápění

čeládka, čeled' - chasníci a děvečky, kteří pracovali u sedláků

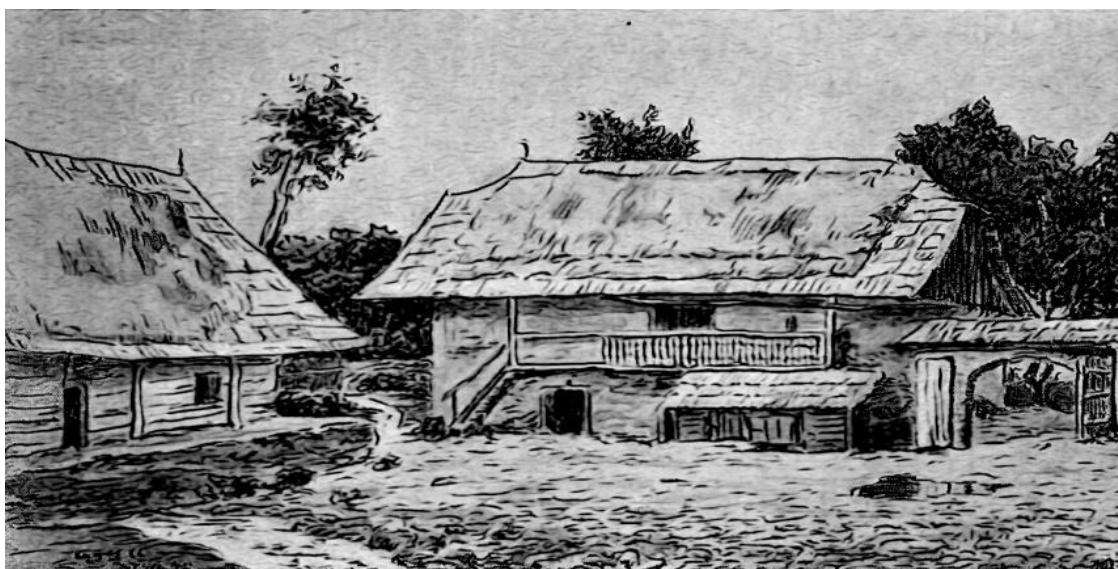
grunt - půda, pozemek, statek, selská usedlost

kontribuce - poddanská daň

věrtel, měrice - objemové míry na obilí

mejtný - poplatek (mýto)

špejchar - sýpka na uskladnění obilí

Selský statek – 18. století

Závěrečná kapitola má název „KONEČNĚ“ v tomto znění: „Všechna napomenutí, abyste poslušně, věrně a pilně plnili a poslušni byli. Jedině tak vám bude CM nakloněna a když to CM pozná, bude vás míti v takové ochraně, abyste od žádnýho – ani od vrchního vašeho – křivdy netrpěli.“

Podepsáni:

Waczlav Ján Wildt mp. vrchní držitel

Francy Brünzer mp. Syrotežj (???) nečitelné

Actu v JM královském zámku Pardubském dne 1. máje 1790

Původní znění přísahy rychtáře na panství Pardubickém z roku 1667:

*„Já, ... (jméno)..., kterýž jsem k tomuto ouřadu rychtářskému povolán:
Přisahám, Pánu Bohu všemohoucímu, Blahoslavené Panně Marii matce boží, též
Jeho Milosti Pánům a Erbům Vrchnosti mé dědičné, že chci a mám v tom ouřadě,
ku kterému jsem povolán, věrně a chvalitebně se chovati, bohatému i chudému,
přespolnímu i domácímu k spravedlivosti dopomáhati, náležitě ortele vynášeti
a jak může můj nejvyšší rozum postačovati, zlé tupiti, dobré velebiti, vdovy
a sirotky ve všem dobrém upřímně zastávati, křivdy žádnému nečiniti ani je
nedopouštěti, nýbrž, což by k dobrému bylo to obmysleti a to pro žádnou přízeň ani
nepřízeň, ani pro žádné dary, schůzek žádných nedopouštěti. Věděl-li bych co
o tom pro přetržení zlého, Vrchnosti své záhy o všem oznámiti. Jako i Jich
Milostem Pánům a Erbům Vrchnosti naší dědičné i také od ní nám představeným
správcům všelikou poslušnost slibuju. K tomu mi dopomáhej Pán Bůh
všemohoucí, Matka boží a všichni svatí, Amen! . “*

Čtení těchto starých textů v nás vyvolává úsměv, ale zároveň vede k zamyšlení, jak byl život v tehdejší době nespravedlivý a přinášel těžkosti. Poddaní měli povinnost pracovat pro vrchnost, mlčet a se skloněnou hlavou snášet všechna příkoří, která život přinášel.

Přijímání sousedů

Aby se přesporní člověk stal sousem, bylo třeba, aby se stal gruntovním vlastníkem zemědělské usedlosti. Stávalo se tak přiřazením nebo koupí. Takový majitel byl do svazku sousedstva přijat po určité době a to při veřejném shromáždění, což byla obecní valná hromada. Nový sousem sliboval „vší obci“ a rychtáři, že splní vše, co jest žádáno. Věnoval dar dle své „mohovitosti“ a štědrosti, např. vědro nebo sud piva, případně peněžitou částku. Vše se zapisovalo a to zvláště sousem z Horní Roudnice a z Dolní Roudnice.

Základní fakta o dvou Roudnicích: Dvě samostatné osady existovaly v letech 1770 – 1853. Každá z těchto osad měla svého rychtáře, ale obě osady částečně hospodařily společně. Příjmy a vydání obcí se zapisovaly do dlouhých úzkých knížek (často velmi sešlých, místy nečitelných) – říkalo se jim „Rejstříky“.

Většina ročních finančních uzávěrek končila deficitem. Roční schodky platili všichni sousem ze svých kapes dle „slušného rozvrhu“ – t.j. dle majetkových poměrů jednotlivců. Obyvatelstvo vesnice bylo rozděleno do společenských vrstev na sedláky, chalupníky, baráčníky, podruhy a čeledi.

Obecní hospodářství podléhalo kontrole vrchnostenských úřadů v Pardubicích, neboť Roudnice byla součástí panství Pardubického. O provádění řádné kontroly svědčí t.j. „vejstavky“ revidujících úředníků. Jednalo se o výroční účetní zprávy. Protože vznikaly „schodky“, měli rychtáři povinnost předčítat obecní počty při valných hromadách celé obce. Vrchnost v Pardubicích kontrolovala, aby se v obcích dobře hospodařilo. Po zrušení roboty nastalo na určitou dobu jisté uvolnění, někde však i nekázeň. Nekázeň je myšlena drobné rozkrádání, zpronevěry a pod. Po zřízení samosprávných okresů v r. 1865 podléhalo roudnické obecní hospodářství Okresnímu výboru v Nechanicích.

Nejvlivnější osobou ve vesnici byl rychtář, který spolu s konšely byl oprávněn vykonávat jistou soudní pravomoc a rozhodovat o podružnějších sporech mezi sousem. Řešil např. urážky na cti, polní pých, spory o meze a podobné záležitosti. Pečoval také o bezpečnost majetku a života v obci. Ku pomoci měl „serbusa“ (obecní strážník) a ponocného.

V době zimní se v obcích konaly obecní valné hromady, jež byly svátkem pro celou obec. Na tento den se těšilo občanstvo celé vesnice. Při valné hradě sousedé buď pochválili „starší obce“ za dobré hospodaření s obecním jměním, někdy také pronášeli ostrá slova kritiky a tlumočili veřejně svá přání či návrhy na uspořádání poměrů v obci. Všichni se však těšili, že po ukončení úředního programu přijde bohatá hostina na účet obce a to bylo pro většinu účastníků to nejdůležitější z celé valné hromady.

Vedle obecních valných hromad konaly se každoročně – také obyčejně v době zimní – t.zv. obecní soudy. Při nich se vyřizovaly hlavně záležitosti týkající se pozemkového vlastnictví, skládaly se gruntovní a sirotčí peníze a prováděly se zápisy do gruntovních knih. Obecní soudy se konávaly buď v újezdni rychtě, která byla pro Roudnici v Osicích, někdy se konaly v Bohdanči nebo v sídle panství na pardubickém zámku.

Rokem 1849 skončili své funkce rychtáři a konšelé obou roudnických osad. V roce 1850 nastoupil v úřad „představený“ celé katastrální obce Roudnice a na místo konšelů nastoupili „radové“ (radní) zvaní také přísežní. Název přísežní proto, že skládali úřední slib – přísahu.

Obecní valné hromady a obecní nebo také gruntovní soudy představovaly v době vrchnostenské dva důležité úseky tehdejšího veřejného života. Obecní valné hromady nesly v sobě znaky pozdější obecní samosprávy a obecní soudy představovaly pravomoc vrchnostenskou, kterou je možno považovat za základ nynější správy státní.

Vesnické stavení 18.-19. stol.

Obecní počty

Finanční hospodaření obce

Při listování v pamětních knihách narazíme vedle výrazu „početvedoucí“ – což je vlastně účetní obce – také na úsměvný výraz „spětohled“. Není to nic jiného než pohled do minulosti.

Dnešní „spětohled“ nám přiblíží záznamy o obecních výdajích. Tyto záznamy mají vedle účetních informací také svoji kronikářskou hodnotu. Jejich znění nám přibližuje život na vesnici v 18. a 19. století. Např. v roce 1851 zaznamenal tehdejší „početvedoucí“ Jan Dašek toto: Byla spáchána krádež u Nováků. Zloději byli chyceni při činu, výlohy spojené s dopravou zlodějů k soudu činily 2 zl. 6 kr.

Dále se dočítáme o roce 1852: Stavělo se 12 rekrutů k odvodu, každý z nich dostal z obecní pokladny na útratu 50 kr. Tři z nich byli odvedeni a ti dostali mimo toho každý 1 zl. 15 kr. Značný obnos je zaznamenán za pohoštění jednatele požární pojišťovny a to 3 zl. 15 kr.

Často se objevují smutné zápisy o pohřbech, které obec vypravila pro obecního pastýře nebo pro žebráka či žebračku, kteří zde zakončili svou životní pouť. Když vyšel zákaz žebroty v r. 1853, pořídila obec sloupky a tabule za účelem veřejného vyhlášení tohoto nařízení. Vydání s tím spojené činilo 12 zl.

Plat pro „kantora“ obce roudnické je poprvé zaznamenán v r. 1858. Činil 28 zl. 62 kr. ročně. V roce 1861 je mimo jiné zapsáno, že obec zaplatila „sobotáles“ za pět chudých dětí.

Zde jsou příklady dalších vydání:

- za ničení housenek na aleji k Libčanům
- almužna pro postižené krupobitím v kraji nad Labem
- za stavbu lávek přes potok v obci a oprava pastoušky za 104 zl.
- zaplacení palivového dříví pro školu 4 zl.
- vyplacení penze vdově po místním učiteli

- pardubskému pohodnému za psy 2 zl.
- obecnímu hlídačovi zaplacený boty

a jiné zápisy různého charakteru. Jsou vykazovány platby i pro farnost v Libčanech. Např. zakoupení korouhví do libčanského kostela, dále přispívání na časté stěhování pátera z Libčan a mše svaté „aby nás pánbůh od pádu ohně ochránil“. Ve všech ročních záznamech se nejvíce opakuje vydání za útratu při požárech. Platily se odměny za obsluhu stříkaček a útrata v hospodě pro zúčastněné. Někde činila útrata až 20 zl., jindy pouhé 4 zl. Často si hospodský stěžoval, že mu radní zaplatili až za rok.

Zajímavý je článek „Uklízení a postavení branek a jejich opravy“. Vesnice bývaly uzavřeným celkem. Na návsi se volně pásli dobytek a drůbež. Aby dobytek nemohl udělat škodu na polích, stávaly na všech cestách dřevěné brány. Každý, kdo tudy projížděl či procházel, byl povinen bránu za sebou uzavřít. Tam, kde nebyla náves uzavřena stavbami, byly postaveny obecní ploty. Obecní brány byly vysazovací, na podzim se uklízely do kůlen a na jaře byly opět postaveny na určená místa. Proto se každoročně objevuje vydání kolem 30 zl. spojené se stavěním, úklidem a opravami obecních bran a plotů. Pokud byla Roudnice Horní a Dolní, měla každá osada vlastní hospodaření a mimo to ještě obecní majetek společný. Většina ročních uzávěrek končila deficitem. Roční „schodky“ platili všichni sousedé ze svých kapes dle „slušného rozvrhu“ – t.j. podle majetkových poměrů jednotlivých společenských vrstev. (Sedlák, chalupník, baráčník, podruh a čeled) Obecní hospodářství podléhalo kontrole vrchnostenských úřadů v Pardubicích. O řádné kontrole svědčí t.zv. „vejstavky“ revidujících úředníků. Vrchnost měla snahu, aby se v obcích dobře hospodařilo. Doba po zrušení roboty přinesla na určitou dobu jisté uvolnění, někde však i nekázeň ze strany obecních samospráv. Po zřízení samosprávních okresů v r. 1865 podléhalo roudnické obecní hospodaření kontrole Okresního výboru v Nechanicích.

Vysvětlivky:

zl. = 1 zlatý „zlatka“ ; **kr.** = 1 krejcar (1zl. = 100 kr.)

sobotáles = plat rodičů učiteli za výuku dítěte – odváděl se v sobotu

rekrut = mladík, který rukoval na vojnu ; **pastouška** = obecní domek pro chudé

Požáry

Jak to bylo s požáry před vznikem hasičských sborů? V době, kdy se obytná stavení i hospodářské budovy stavěly převážně ze dřeva a navíc byly pokryty slaměnými došky, stávaly se požáry doslova metlou pro venkovské obyvatelstvo. Proto bylo jednou z hlavních povinností každého obyvatele vesnice opatrování ohně a sousedská pomoc při požárech. Po zrušení roboty po roce 1848 vydala obec roudnická „Pořádek v pádu ohně v obci Roudnici.“

V tomto nařízení je stanoveno, ve kterých popisných číslech musí být připraven okšírovaný pár koní pro přepřažení: V případě, že by od Nechanic nebo od Dobřenic skrze Dolní Roudnici velká stříkačka jela, týkalo se to čp. 38 a 33.

V pádu, kdyby nablízku v některé obci vznikl oheň a velká stříkačka buď od Syrovátky anebo od Libčan skrze Horní Roudnici jeti musela, na přepřažení do té stříkačky očekávati mají okšírovaní koně venku z čp. 1 a 72. Každý jeden pár.

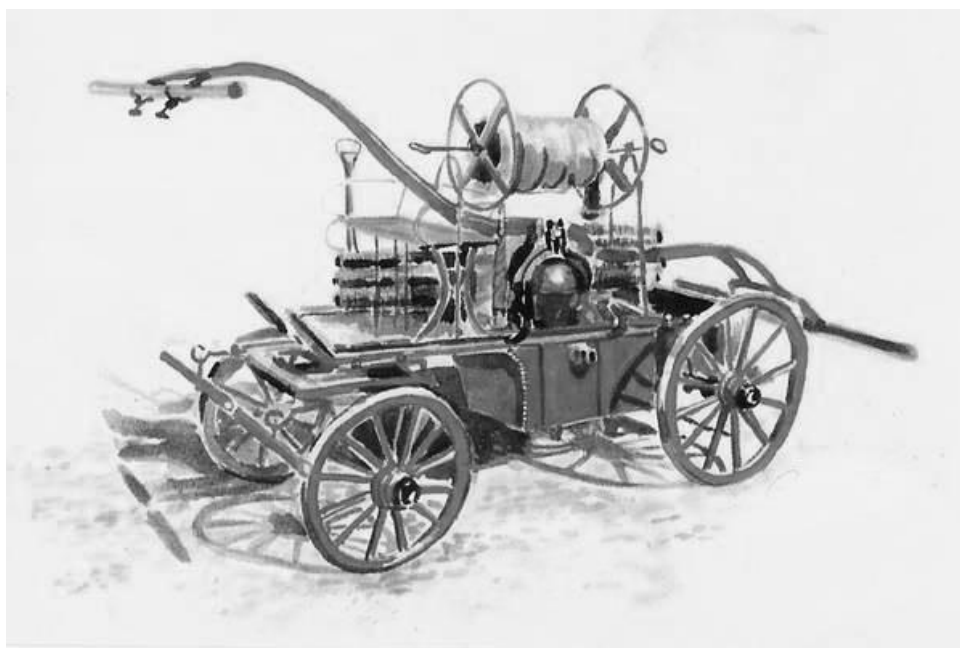

Hasiči – 19. stol.

Dále bylo stanoveno, ze kterého popisného čísla jsou určeni lidé ke stříkácímu soudku, kdo zapřáhne k voznicím na vodu, u koho jsou uloženy košíky k hašení, ze kterých popisných čísel mají povinnost nastoupit k malým ručním stříkačkám,

kde se nacházejí háky a žebříky a kdo k nim nastoupí. K mašinám stříkacím ustanoveno čp. 74. V pádu potřeby kováře určeno čp. 24 a čp. 88 . Na dohlídku při hašení ohně a rozkazovat ustanoveni jsou: Jan Půlpán – představený, Václav Půlpán – radní a Jiří Nosek – radní. Sepsáno v Roudnici 4. ledna 1853.

Z tohoto uvedeného pořádku je patrné, že byla organizována požární svépomoc nejen v obci samé, ale také mezi obcemi sousedními. Vedle vojenských příprží se zaznamenávaly sedlákům také příprže hasičské. Komorní panství pardubické, jehož součástí byla i Roudnice, mívalo dobrou správu, která se starala o ulehčení života svých poddaných. Záslužným činem této správy bylo založení účtu pod názvem „Fond ohenní pro panství pardubické.“ Z tohoto fondu byly poskytovány podpory všem poddaným, kteří byli postiženi požárem. Úroky z tohoto fondu se každoročně vyplácely obcím na pořízení hasičského náradí.

Hasičská stříkačka 19. století

Závěrem ještě zmínka, jak časté požáry byly: Nejvíce ohňů bylo zaznamenáno v r. 1854, kdy vyjeli hasiči k ohni devětkrát, r. 1862 šestkrát a 1863 sedmkrát.

Z tohoto je patrné, že požární opatření v obcích byla nutná. Stávalo se, že vyhořela dvě, někdy i tři hospodářství najednou. Přestože nějaké podpory existovaly, znamenalo to pro postižené pohromu. Nebylo vzácností, že sedlák i s rodinou opustil shořelý grunt, který se mu stal tíživým břemenem.

Co byly přípřeže

Vedle královských berní, farních desátků a roboty byly přípřeže pro venkovský lid těžkým břemenem. Sedláci museli také poskytovat i zápřeže pro obec v zájmu veřejném. Např. svážení kamene na stavbu pastoušky, převoz nemocných žebráků nebo převážení stříkačky k ohni. Byly stanoveny tzv. „povinné míle“, které byly rozepsány podle toho, jak vysokou kdo platil pozemkovou daň. Tato povinnost byla vždy přednější než práce na poli. Zejména v dobách války byli sedláci k dispozici vojenské správě. Mnohdy musel sedlák bez náhrady dát svůj povoz s koňmi i svého čeledína - pokud nejel sám – a véztí vojsku zásoby potravin a píce, často pobrané jemu nebo sousedům. Někdy taková přípřež trvala dlouhou dobu a s potahem se stal součástí vojska, se kterým táhl do daleké ciziny.

Pro dokreslení představy jsou zde zápisy, jak se dochovaly v Okresním archivu Hradec Králové:

Sůra – byl na Hrádku a na Přímě s raněnými vojáky.

Novák – v Jaroměři a Trutnově, tři dny s „magacíny“ (zásoby potravin) Košťál – ve Dvoře Králové

Vosyka – v Olomouci, vrátil se sám domů, pár koní zůstal u vozatajstva
Klapka – s pruským vojskem u Olomouce, ve Vídni, vrátil se sám bez koní.
Půlpán – ve Slaném s jedním koněm, o toho přišel v Praze.

Je uvedeno mnoho dalších zápisů o cestách do Přelouče, Sadské, do Olomouce i do Vídně, do Prahy, Hlinska, k Brnu atd. Jsou zapsány i zmínky jako: „...do Nechanic vezl Sasům pivo“ „...jel s poselstvím“(zřejmě kurýr) „...vezl dopis na Hrádek“.

Při průtazích armády se za vojskem vozily nejen zásoby potravin a píce, ale převáželi se i nemocní vojáci a vojačky, dále pak i rodiny důstojníků a jejich zavazadla.

Poslední přípřež byla v Roudnici zaznamenána r. 1889 s vojskem do Josefova.

Válka 1866 v okolí Roudnice

Válečné události roku 1866 máme spojeny s názvem „Bitva u Hradce Králové.“ Třetího července tohoto roku došlo na výšině u obce Chlum k rozhodující bitvě. Spojená rakouská a saská vojska, čítající 245 tisíc mužů, zde byla poražena pruskou armádou, která měla 220 tisíc mužů. Tato bitva patří k největším, které proběhly v 19. století. Jelikož se válečná vřava přiblížila do našeho kraje, popsal učitel Václav Falta v roudnické školní kronice dění v naší vesnici.

Nejprve podrobně rozebral napjatou situaci mezi Rakouskem a sílícím Pruskem a dále se pak věnoval popisu několika dnů na přelomu června a července r. 1866. Celá stať je velmi obsáhlá, proto jsou zde uvedeny její podstatné části tak, jak byly v kronice zapsány.

„V měsíci červnu 1866 obdržela veškerá obecní představenstva rozkaz, aby vystavila příprěže pro vojsko. Sedláci byli povinni poskytnout potah, vůz a kočího pro potřeby armády nebo na převoz raněných. 26. června přirazil pluk saského vojska do Dobřenic a rozložil zde tábor. Téhož dne byla svedena bitva u Náchoda. Z Roudnice muselo odjet osm příprěží do Jaroměře na odvoz raněných. Když začali Prusové postupovat, nastal všeobecný strach. Lidé, co kde vzácnějšího měli, zakopávali a zazdívali. Potravu a píci nakládali na vozy a připravovali se na útěk před Prušáky. Když se na Petra a Pavla (29. 6.) vrátili roudničtí příprěžníci zpět, přinášeli hrůzné zprávy o mnoha potyčkách a právě dnes že se odbývá bitva u Jičina. Zároveň došla zvěst z Nového Bydžova, že do města dorazili Prusové, rozložili se na náměstí a počali zabírat potravu a píci místnímu obyvatelstvu. Po silnici od Chlumce k Hradci ujíždělo rakouské vojsko s děly a zásobami, jako by nepřítelem pronásledováno bylo. Roudničtí obyvatelé opustili vesnici a prchli do okolí Přelouče. Útočiště našli u dobrých lidí nebo se skrývali v lese.

Druhý den časně ráno vypravili jsme se zvědaví mužští lesy chlumeckými k Roudnici, ale našli jsme všechna stavení liduprázdná. Toho dne se vše utišilo, ale další den pak povozy od Stračova, Sádové a Nechanic oznamovaly, že se obě

vojska chystají k bitvě. Na naše dotazy radili jak Prusové, tak Rakušané, aby se obyvatelstvo vzdálilo, an očekávají tuhoseč. Nejprve hřměla děla od Nechanic. Nato projížděly pikety obilím na kopcích roudnických a po Horkách. Přicházely zprávy, že se bitva zahýbá v naše okolí. Když se blížil lomož válečný, ucoupli jsme na kopečky u Dobřenic. Zástupy cizích lidí prchaly dále k Přelouči. K nim se přidali i roudničtí, bojíce se v noci pronásledování. Další den odpoledne piketovali skrz Roudnici Prusové a drancovali ve všech čelnějších statcích, hledajíce potravu a píci. Zároveň táhly nepřehledné davy Prusů po silnici od Nechanic

k Dobřenicím, od Libčan k Syrovátce, od Hvozdnic k Osicím, táboříce k večeru na návrších osických. Očekávalo se, že zde jenerál Benedek svede bitvu. Veliký zástup Prusů tábořil za humny od čp. 22 počínajíce ku číslu 35. Vojsko zabralo první hon a zničilo celou úrodu. Všechno seno ze statku odnesli Prusové do svého tábora, dříví a ploty spálili při večeři. Podobný tábor byl u Libčan po celém Sůrově a Noskově poli. Druhý den hnuly se tábory k jihu, zanechavše za sebou zpustošené pole. Od toho dne nebylo chvíle, aby postupující Prusové nenocovali v Roudnici, tomu neb onomu nevzali vůz, koně nebo hovězí dobytek. Rolník se nesměl s koněm v polích ukázati, hned mu jej nepřátelé vzali. Vojska se pak přesunula na území chlumské výšiny, která se stala místem rozhodující bitvy prusko-rakouské války. Asi za čtrnáct dní došla zpráva, že mír učiněn jest. Ted' mohl rolník věnovati se polím a úrodě. Když pak obec dostala náhrady vládou poskytnuté, podělení byli občané k uspokojení, jen na roztlučené cesty bylo zapomenuto. Po celý rok a celou zimu lid o ničem jiném nemluvil, než kde byl, co zkusil, kde ho Prusové přepadli a kterak se snažil, aby se dostal domů.

V následujícím roce 1867 se situace zlepšila. Toho roku věnoval se každý svému povolání, aby dohonil, co loňského roku zameškal nebo oč přišel". Tolik k zápisům ve školní kronice.

Od popisovaných událostí nás dělí více než 150 let. Prožívali je pradědové a prababičky dnešních osmdesátníků. Jména mnohých bychom našli na starých pomnících na místním nebo na okolních hřbitovech.

Válečné muzeum na Chlumu je nově přebudováno a stojí za zhlédnutí. Těší se i zájmu cizinců, kteří se o válečnou problematiku zajímají. Pomníky a vojenské

hřbitovy na Turnovsku, Náchodsku, Jičínku, Trutnovsku a zejména na Hradecku připomínají oběti obyčejných lidských životů položených za mocenské zájmy soupeřícího Pruska a Rakouska.

Prusko-rakouskou bitvou roku 1866 připomíná 1400 pomníků

„Horní Roudnice“ a „Dolní Roudnice“

V letech 1770 – 1853 byla Roudnice rozdělena na dvě samostatné osady a to na Horní Roudnici a Dolní Roudnici. Jedním z důkazů je seznam „osedlých“ z roku 1770, kde jsou obyvatelé (osedlí) rozděleni takto:

Dolní Roudnice – sedláků 26, chalupníků 5, baráčníků 11

Horní Roudnice – sedláků 13, chalupníků 7, baráčníci 4

Z téhož roku se zachoval i seznam roudnických robot, kde je zvlášť uváděna Horní Roudnice a Dolní Roudnice.

Jak tyto osady fungovaly, není nám známo. Určité úseky hospodaření byly odděleny, naproti tomu jsou uváděna jména „početvedoucích“ (účetních) pro společné obecní hospodářství obou osad. Zachoval se i jmenný seznam rychtářů z Horní Roudnice a z Dolní Roudnice. Rokem 1849 skončili své funkce rychtáři a konšelé obou osad a v roce 1850 nastoupil představený celé katastrální obce Roudnice. Na místa konšelů nastoupili radové (radní), zvaní také „přísežní“. Tito přísežní skládali společně s představenými úřední slib – přísahu. Celý první obecní výbor samosprávné obce měl devět členů. Tolik nám vypovídají písemné zprávy uložené v Okresním archivu v Hradci Králové.

Do dnešních dnů se dochovaly v naší obci památky, které svědčí o existenci dvou osad. Především jsou to dvě zvonice a dva křížky. Na horním konci jsou na křížku nečitelné zbytky nápisu vytesaného do kamene: „Postavili občané obce“ – rok 1831. Na dolním konci je vytesán těžko čitelný nápis: „Vystavěli nábožní sousedi Dolní Roudnice MDCCCXLIII (1843). Na obou je pak stejný nápis: „Obnovená 26.7. 1863.“ Toto datum je v historických materiálech zaznamenáno jako den, kdy proběhla v obci velká slavnost spojená s obnovením a opravou obou křížků.

Vedle křížku stávala zvonice. Na horním konci se zachovala dřevěná zvonice zvaná „jeřábek“ až do roku 2010. Na dolním konci se původní zvonice nedochovala. Byla nahrazena kovovou, ta vlivem koroze spadla. Obě zvonice byly v roce 2010 vyměněny za kamenné s elektrickým zvoněním v poledne a navečer.

Oba křížky byly oploceny a v bezprostřední blízkosti byly vysázeny lípy, na jejichž místě jsou dnes nízké dřeviny.

Dále měla Roudnice dva obecní domky. Říkalo se jim „pastoušky“. Byly vystavěny kolem roku 1770. Čp. 66 – domek vystavěný pro chudé z Horní Roudnice. Zde žily i dvě rodiny s dětmi společně v jedné místnosti. Později zde v bídě dožívali osamocení staří lidé. Domek nebyl zděný, později byl prodán a demolován. Čp. 45 – domek pro chudé lidi z Dolní Roudnice. Začátkem 20. století byl původní domek zbořen a vystavěn nový. Bydlel zde obecní strážník a později byl využíván pro potřeby obce. Byl zde místní národní výbor, ošetrovna, mandl a „Dům služeb“.

Dalším pozůstatkem po dvou osadách byly dvě roudnické pouti. Na dolním konci se pouť slavila o týden, někdy o dva týdny dříve než na horním konci. Bylo to dáno určitými církevními svátky. Na první pouť přijely houpačky a střelnice. Byly postaveny na okraji dnešního Starého hřiště při silnici ke hřbitovu. V hostinci „Na Kopečku“ se tancovalo a „houpačkáři“ využívali toho, že lidé chodili do hospody. Hned v pondělí se stěhovali se svými atrakcemi na horní konec. Tam přijel i řetízkový kolotoč. Pouťové atrakce zabraly celou návěs před Mencákovými a Štěpánkovými. V neděli odpoledne se tady sešla celá vesnice. Houpačky a kolotoč byly neustále plné, u střelnic nával. Papírové růže, opičky a vycpané balónky na gumičce, frkačky a drobné hračky – to všechno se dalo vystřílet. A v hostinci „Na Sále“ byla taneční zábava odpoledne i večer.

Málokdo tehdy věděl o někdejší existenci dvou roudnických osad, ale pojmy „hoření a dolení konec“, „hořeňáci a doleňáci“ přezívají dodnes.

Dávno jsou zapomenuty spory obou konců při řešení obecních záležitostí, dávno jsou zapomenuty sněhové bitky hořeňáků proti doleňákům, jsou zapomenuty posměšné říkanky, kterými se zejména chlapci vzájemně častovali při cestě ze školy. Jen jedno úsměvné připomenutí nám zůstalo: Při setkání na Starém hřišti o Silvestru závodí dvě družstva v přetahování lana a tradičně jako před dvěma sty lety – hořeňáci proti doleňákům.

Pomník obětem válek – němý svědek lidského utrpení

Obě světové války se krutě dotkly i naší vesnice. Mnohé roudnické rodiny utrpěly ztrátu nejtěžší - ztrátu svých bližních, kteří se z války nevrátili nebo zemřeli následkem válečného utrpení. Pan Josef Charbuský popsal počátek 1.světové války takto: „V neděli 26. července 1914 v poledních hodinách vyvěsil obecní strážník František Pleskot vyhlášku MÝM NÁRODŮM, kterou oznamoval starý rakouský císař vypovězení války. Do 24 hodin nastupovali ke svým vojenským útvarům všichni mladí muži - vojáci. Scény při loučení se ženami a dětmi se nedají ani po létech zapomenout. Později byly povolány další ročníky a nastaly odvody všech mužů od osmnácti do šedesáti let. Několikrát byly za války konány také odvody koní. V červenci 1914 jich bylo zdejšími zemědělci odvedeno 21. Později museli být další koně s povozy v pohotovosti na vojenskou přípru. V prvních dnech se všichni utěšovali, že válka skončí do podzimu, ale trvala až do roku 1918. Odchodem všech schopných mužů nastal veliký nedostatek pracovníků v zemědělství. Sklízně byly malé, předepisované povinné dodávky vysoké, přiděl potravin na lístky byl nedostatečný. Lidé trpěli hladem, bídou a všeobecným nedostatkem po celou dobu války. Jen útěcha, že bude lépe, pomáhala lidem přežít. Až teprve 28.říjen 1918 se stal toužebně očekávaným dnem.“

Zápisy o konci války a o prvních poválečných letech najdeme i v obecní kronice:

PŘEVRAŤ 28. ŘÍJNA 1918

Dne toho vyplnilo se proroctví Komenského a národ náš dosáhl samostatnosti. Radost všech byla veliká. Z místních trafik odstraněny byly znaky bývalé monarchie. Obcí procházela hudba, veselé písně národní a pochody tlumočily radost nad vymaněním národa z třistaleté poroby. Všichni, mládež i dospělí, zdobili se odznaky v barvách národních a slovanských.

ROK 1919

Do vsi se vraceli starší příslušníci armády, mladší ročníky dosud konaly vojenskou službu v německých krajích republiky. Vraceli se i zajatci a příslušníci Československých legií. V prosinci 1919 se jako první navrátil Vincenc Charbuský, který působil jako kapitán Československých legií v Itálii. Po válce byl učitelem na zdejší škole a místním kronikářem.

ROK 1920

Bouře válečné se uklidnily a domů se vraceli ti, kdož dosud byli ve zbrani nebo v zajetí. Navrátili se konečně i ruští legionáři: František Kalvoda, Bohumil Šůra, Josef Oustecký a Bedřich Bekera.

ROK 1921

Dne 11.zář 1921 odhalen byl pomník před školou. Obec jej věnovala památce vojinů padlých ve světové válce nebo zahynulých následkem válečných útrap. Odhalení bylo přítomno obecní zastupitelstvo, zástupci místních spolků, dva důstojníci jako delegáti posádky královéhradecké a značné množství lidí domácích i přespolních.

Tolik ze vzpomínek a záznamů současníků války. Pomník uprostřed obce připomíná, kolik smutku zanechala válka v rodinách. Je zde zapsáno 33 jmen roudnických občanů, kteří zaplatili válku životem. Pomník v Roudnici se stal pro obec památným místem. Konaly se zde oslavy významných událostí, pomník byl pro předešlé generace místem vzpomínek a úcty. Svědčí o tom i vysázení čtyř lip v rozích zahrádky u pomníku a jejich pojmenování: lípa Svobody, Komenského, Masarykova a lípa Československých legií. Nikdo v té době netušil, že po dvaceti pěti letech přibude na pomník deska se jmény obětí další tragédie, kterou nám přineslo dvacáté století - tou byla druhá válka světová.

Pomník obětem válek

Roudnické hostince v 19. a 20. století

V Roudnici byly tři hostince:

„Na Sále“ – Roudnice č. p. 69

„Na Kopečku“ – Roudnice č. p. 56

„U Matějovských“ – Roudnice č. p. 33

Ke známým hostincům v okolí patřil hostinec pana Svatoše Na Sále. Kromě výčepu a lokálu zde byl v patře taneční sál. Probíhaly zde plesy, pouťové a posvícenské zábavy, různé „tancovačky“, hrálo se zde i ochotnické divadlo. V padesátých letech 20. století zde probíhaly „odpolední čaje“. Pořádala je tělovýchovná jednota Sokol Roudnice.

Roudnické čaje byly vyhlášeny po širokém okolí. Skupiny mládeže ze sousedních vesnic směřovaly každou neděli odpoledne „Na Sál“, kde bylo vždy plno. Chodilo se pěšky, nejvíce však na kolech, někteří i na motocyklech. Roznášela se limonáda, kouřilo se minimálně a pilo se sedmistupňové pivo. Kapela to střídala: polka, valčík, tango, foxtrot, občas mazurka.

Hostinec „Na Sále“ foto kolem roku 1900

Hostinec „Na Kopečku“

Při různých kulturních akcích zde účinkovali známí umělci. V roce 1961 tu vystoupila Jiřina Bohdalová, Jiří Štuchal, Bohumil Bezouška, Karel Effa, Ljuba Hermanová, Heda Čechová, Atka Janoušková, Jaroslav Štercl, Josef Zíma, Jan Pixa, Zorka Kohoutová s Jaroslavem Vaňátkem a Yvetta Simonová s Milanem Chladilem. Ani se nechce věřit, co všechno se zde odehrálo. Tyto kulturní akce finančně zajišťovalo JZD a MNV Rudnice.

Další hostinec měl název „Na Kopečku“ (dnes obydlí Novákových), kde probíhalo cvičení Sokola, konaly se zde plesy a taneční zábavy a hrálo se tu ochotnické divadlo. Sál byl menší, na představení se v obou hostincích stavělo přenosné jeviště.

Třetí hospoda byla na křižovatce na dolním konci, a to „U Matějovských“. Později byla na základě pověsti o formanovi, který nedaleko zahynul, pojmenována U Formana.

Všechny hostince byly místními obyvateli navštěvovány, ve všech byly pořádány různé kulturní akce. Přípravovaly je místní spolky a společenské organizace.

Hostinec U Formana foto kolem roku 1992

Kronika obce Roudnice

Kronika Roudnice je krásná, historicky cenná kniha. Je vázána v kůži, desky jsou zdobený vytlačeným ornamentem, nápisy na vrchní desce a na hřbetě knihy jsou provedeny zlatým písmem. Taktéž ořízky listů jsou zlacené. Na desce a na hřbetě knihy je nápis „PAMĚTNÍ KNIHA OBCE ROUDNICE 1924“

Úvodní stránka nás informuje, že kronika obsahuje zápisy od roku 1918. Je opatřena datem, podpisy starosty a představených obce. Razítko zní : Obecní úřad Roudnice, okres Nechanice.

Prvním kronikářem byl v roce 1922 ustanoven pan Vincenc Charbuský, po něm Josef Václavík, dále paní Milada Vaňková a od roku 1980 Marie Doležalová.

Kniha má 586 stran, výška knihy je 34 cm, šířka 22cm, tloušťka 4 cm a váží 2,70 kg.

Několik zajímavostí z obecní kroniky:

Rok 1918

Obchody jsou v Roudnici 3 , hostince 3, kovárny 2, dílny krejčovské 4, obuvnické 4 a truhlářské 3. Průmyslové podniky jsou zde 2 - sušárna čekanky a strojírna na hospodářské stroje bratří Šimůnků.

Rok 1919

11. října 1919 byl na hranicích Roudnice a Lhoty pod Libčany uvítán prezident T.G. Masaryk.

Rok 1920

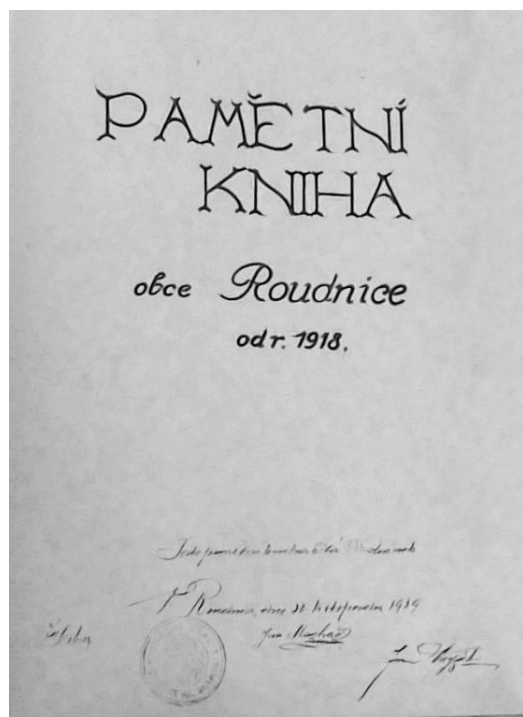
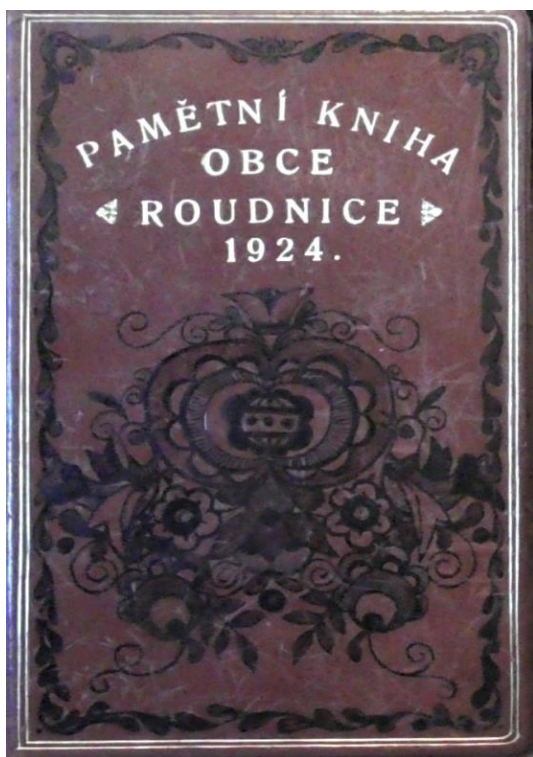
Při sčítání lidu měla Roudnice 864 obyvatel.

Rok 1929

V Roudnici se uskutečnila velkolepá slavnost na počest Matěje Chvojky. Slavnostní průvod tvořilo 16 alegorických vozů a několik set účastníků v krojích celého českého severovýchodu. Promluvil zde ministr zemědělství Otakar Srdínko. Krajský tisk i pražské deníky zveřejnily o této oslavě pochvalné články.

Rok 1931

V tomto roce jsou v obci tyto koncesované živnosti: 3 hostinské, 3 obchody se smíšeným zbožím, 2 řeznické, 2 krejčovské, 1 cementářská, 1 truhlářská, 2 kolářské, 1 obuvnická a 4 prodejny tabáku.

První nadpis v kronice obce Roudnice

Květen 1945 v Roudnici

Jen nejstarší občané Roudnice jsou pamětníky 2. světové války, ve které prožívali své dětství. Nedá se zapomenout na krásné pocity svobody, které prožívali se svými rodinami, kdy všeobecná radost a nadšení ovládly veškeré česky smýšlející obyvatelstvo. Ve vzpomínkovém večeru k 25. výročí osvobození v roce 1970 přednesl pan Josef Charbuský (nar. 1900) projev, kde popsal utrpení českého národa v době války a vzpomínal, jak probíhaly v Roudnici poslední dny před osvobozením. Pro přiblížení atmosféry oněch památných dnů uvádíme část jeho osobních vzpomínek: „K velkému napětí duševnímu, kdy byli lidé svědky ohlašovaných poprav českých vlastenců, dále zprávy o vypálení Lidic a Ležáků a neustálé šikanování českého obyvatelstva, vnesla mezi občany naší obce nejistotu a strach skutečnost, že Němci začínají na polích „Za Humny“ stavět letiště. V lednu 1945 začali vyměřovat a již v únoru se začalo s terénními úpravami. Měla zde být zbudována odpalovací rampa pro záhadnou zbraň FAU 2. Jednalo se o 50 metrů široký pás betonu a po stranách 50 metrů široké pásy trávníku. Betonový pás začínal na poli u č.p. 25 a končil na poli u č.p. 7, tj. asi 2 km délky. V kopcích severně od obce měly být zbudovány pod zemí potřebné sklady. Proslýchalo se též, že obyvatelstvo bude z Roudnice vystěhováno. Práce vykonávali italští a ruští zajatci, kteří byli ubytováni v Libčanech, Kratonohách a v hostincích Na Sále a Na Kopečku. Vedle nich zde pracovali čeští totálně nasazení občané, kteří bydleli v místních rodinách. Ve stodolách v obci bylo skladováno víc než 200 vagónů cementu, potřebný písek se vozil úzkokolejnou drahou z písničku pana Morávka. Práce prováděly tři české firmy. Betonovalo se ve dne i v noci. Obec měla za povinnost dávat k dispozici koňské potahy s kočími. Na letišti se plně pracovalo do 30. dubna 1945. Tento den v odpoledních hodinách projel stavenišťem na koni neznámý muž v uniformě německého důstojníka. Byl to přestrojený partyzán. Zvoláním „Je konec války, nepracujte!“ způsobil takový chaos, že se české dělnictvo ihned rozprchlo a druhý den ráno ani jeden český totálně nasazený dělník v Roudnici nebyl. Od 1. května pracovali na letišti pouze zajatci pod hrozbou kulometů. Nastaly dny, kdy nervy místních obyvatel byly napnuty k prasknutí. Dny plné nejistoty a zároveň plné naděje...

Je sobota 5. května 1945. Podvědomě cítíš, že se ve vzduchu vznáší něco, pro co nemáš slov. Odpoledne při odchodu z práce na letišti byly odzbrojeny stráže, které střežily zajatce. Zbraně museli odevzdat i ostatní Němci, kteří ve vesnici byli. Po celou noc pak konali místní občané hlídky v celé vesnici a na obecním úřadě bylo posloucháno rádio, které vysílalo zoufalé volání Prahy o pomoc. V neděli 6. května bylo po vesnici plno radostného ruchu, neboť lidé tušili, že je konec války na dosah. Odpoledne se však roznesla zpráva, že Němci obklopují vesnici, která má být bombardována. Měl to být trest za odzbrojení Němců, které proběhlo minulý den. Za malou chvíli několikrát přeletělo nízko nad domy letadlo a střílelo z kulometu. Vesnici obklopil řetěz vojáků a projíždělo zde vojenské auto plně obsazené vojskem. K bombardování nedošlo jen díky neshodám mezi říšskými a rakouskými Němci na hradeckém letišti. Nervozita občanů vyvrcholila, když se rozneslo, že v poli „Za Humny“ byl německým vojákem zastřelen místní občan Václav Hrubý a u hostince „Na Kopečku“ byl těžce postřelen mladý ukrajinský dělník. Zemřel po převozu v nemocnici v Nechanicích, je pochován na nechanickém hřbitově. Další obětí byl Ukrajinec, kterého Němci zastřelili u Jarkovského chalupy (dnes obydlí pana B. Novotného). V tehdy neobydleném objektu měli Němci sklad různých vojenských materiálů a pohonných hmot. Zastřelený dvacetiletý hoch má hrob na roudnickém hřbitově. Mrtvé ticho bylo i v pondělí 7. května. Němci neustále hledali zbraně, které jim byly vzaty při odzbrojení a vyhrožovali trestem zástupcům obce. Bylo však na nich možno pozorovat nejistotu, která v úterý 8. května přerostla v paniku, když odpoledne pak pálili na školní zahradě všechny doklady o své činnosti. Týž den navečer z Roudnice zmizeli. Přišla středa 9. května. V ranních hodinách se jako bleskem roznesla zpráva, že ruská Rudá armáda projíždí po státní silnici od Hradce Králové směrem na Chlumec. Občané spěchali ke státní silnici, aby pozdravili svoje osvoboditele, kteří v nepřetržitě řadě tanků a aut spěchali na pomoc Praze. Lidé byli zároveň svědky nepopsatelného útěku ustrašených Němců, kteří zahazovali z aut různé vojenské potřeby. Vraký jejich vozidel v příkopech u silnic ještě dlouho pak vydávaly svědectví o porážce mocnosti, která si chtěla podmanit celý svět. Denně pak přicházely nové události. Obci procházely transporty německých zajatců, z jejichž tváří číselo zklamání

z nesplnění nacistických ideálů. Ve dnech všeobecné radosti bylo smutné odpoledne, kdy se konal pohřeb Václava Hrubého a ukrajinského vojáka na místní hřbitov.“ Tolik ze vzpomínek pana Josefa Charbuského, který zmíněné události jako očitý svědek zapsal. V závěru svého projevu v roce 1970 nabádal přítomné, aby nikdy nezapomněli na to, co tak kruté dny našemu národu připravilo. Opět se dostáváme k památnému místu naší obce – k pomníku padlých vojáků v 1. světové válce, kam přibyla další deska se jmény místních občanů, kteří se stali obětí 2. světové války: František Pulpán (zemřel ve vězení v Terezíně) Václav Hrubý (zastřelen v květnu 1945 v Roudnici) Jaroslav Doležal (padl v dubnu 1945, člen partyzánského hnutí). Na místním hřbitově je hrob, na jehož pomníku je nápis psaný azbukou. Odpočívá v něm Ukrajinec Mudročuk Michajl, který v Roudnici položil svůj mladý život daleko od rodného Dněpropetrovsku.

Hrob Michaila Mudročuka na místním hřbitově

Směrovky z dob okupace

Voda v Roudnici

V roudnických školních kronikách z let 1800-1900 se dočítáme o chorobách, jimiž děti trpěly na počátku 19. století. Vyskytují se zde zmínky o nemocech, které jsou u nás dnes již vymýceny, jako například záškrť, spála, dětská obrna a další. Častým onemocněním býval neustupující dráždivý kašel, který se mezi dětmi rychle šířil a byl příčinou velké absence žáků ve vyučování. Zdravotní stav žactva byl znepokojující pro rodiče i učitele. Tímto problémem se zabýval nejen místní „školdozorce“, ale i obecní zastupitelstvo. Za příčinu nemocnosti byl považován močálovitý charakter obce.

Bylo nutno přistoupit k řešení, což dokládá tento záznam ve školní kronice z roku 1926: „Příznivý vliv na zdraví žáků bude mít uskutečnění úpravy potoka a vysušení močálovitých louží na dolním konci vesnice, jež je pro tento rok projektováno.“

Další zmínka ve školní kronice je až z roku 1935: „Úprava návsi a potoka provedena byla až k božím mukám na horním konci vesnice. (pozn. ke křížku a zvonici). Zřízena byla pěkná nádrž u Buřičových. Proti další úpravě postavili se další občané a docílili, že práce byly zastaveny.“ Po takto způsobené přestávce bylo v úpravách návsi a potoka pokračováno až v roce 1936. Zbudovány byly dvě nové nádrže, bohužel není uvedeno které.

Největší pozoruhodností je zakončení zápisu z roku 1937 v tomto znění: „Učiněny byly též první kroky, aby okresní silnice obcí vedoucí byla vydlážděna a aby byla provedena kanalizace.“

Ze stručných zápisů ve školních kronikách je zřejmé, že zejména západní část obce byla močálovitá a neblaze ovlivňovala zdraví žáků. Tolik školní kroniky.

Nyní otevřeme obecní kroniku založenou 1924 a budeme sledovat zápisy místních kronikářů o úpravách vodního toku v Roudnici. První zmínka o regulaci je v úvodním zápise z roku 1924: „Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 28. listopadu usneseno zahájit jednání o provedení regulace roudnického potoka. I přes nesouhlas mnoha občanů bylo ustaveno regulační družstvo, které muselo

překonávati nesmírné obtíže, jež byly podmíněny povahou půdy, v níž se pracovalo. Obec svým nákladem zavezla většinu ohyzdných zapáchajících louží. Nerovnosti povrchu návsi na dolním konci byly zlikvidovány a terén urovnán.“ Z uvedeného zápisu si uděláme představu, jak asi roudnická návěs vypadala. V dalších letech zápisy v kronice dokladují, o jak velké dílo se později jednalo. V roce 1925 kronikář Vincenc Charbuský zaznamenal, jak těžko se uskutečňovala myšlenka vysušení bažin v obci a provedení regulace. Příčinou byl nezájem občanů o správné řízení a neochota stát se členem vodoprávního družstva. Až konečně v roce 1926 bylo ukončeno komisionelní řízení a propracován projekt regulačním družstvem. Při výběrovém řízení na toto dílo byla z dvanácti nabídek vybrána firma z Ústí nad Orlicí a 18. srpna 1927 bylo s pracemi započato.

V zápise z roku 1927 je uvedeno: „V regulaci potoka pokračováno v nejobtížnějším úseku mezi mostem silnice Dobřenice – Nechanice a Kopečkem (od Hajnových k Johanovým). Ohromné překážky - jako vývařiska spodní vody a rašelinitá bahniska - působily takové obtíže, že podnikatel z Ústí nad Orlicí rozvázal s regulačním družstvem smlouvu. Družstvo však za velkých obtíží pokračovalo vytrvale v regulaci samo.“

V roce 1929 ukončilo družstvo regulační práce a pořídilo nádrž pod Kopečkem. Musely se překonat nesmírné obtíže, které byly podmíněny povahou půdy, v níž se pracovalo.

Poslední zápis v obecní kronice je z roku 1933 pod názvem Nouzové práce pro nezaměstnané – stavba nádrže.

„Pro chudé místní nezaměstnané jsou pořádány nouzové akce. Jednou z těchto prací je stavba vodní nádrže na horním konci obce před čp. 90 (Štěpánkovi). Na stavbě zaměstnání byli nejpotřebnější dělníci zdejší. Bylo vykopáno 1940m³ země, která byla použita k urovnání okolního nerovného terénu. To vše se konalo ručně lopatami, motykami a krumpáči za pomoci koňských potahů, které majitelé zapůjčili zdarma. Písek ze spodní části byl použit k výrobě cementových desek obkládacích. Místní nezaměstnaní dělníci zde na několik týdnů našli práci a zajistili pro své rodiny obživu.“

Letopočtem 1933 se obecní kronika odmlčela, naštěstí přečkala válečná léta, aniž by byla Němci zabavena. Další zápisy pokračovaly po roce 1945. Zde se již zmínky o vodě v Roudnici nevyskytují.

Nezbývá než využít vzpomínek dosud žijících pamětníků. Projděme se pomyslně po toku roudnické struhy od východu k západu.

Voda přicházela z polí nacházejících se na severní straně od obce, kde byly v roce 1931 provedeny meliorační práce. Několika svodnicemi plnila roudnickou struhu, jejíž břehy byly ve vesnici obloženy cementovými deskami. Těmito deskami byly obloženy i stěny nádrží. Na straně jižní začínaly meliorační práce pod Hubenicemi a potok, který protékal „loučkami“ sváděl a dodnes svádí vodu do roudnického potoka (struhy) v blízkosti hřbitova.

Na hořením konci byla zbudována nádrž před čp. 3 (p. Kalvoda), dále pak před čp. 90 (p. Štěpánek), další před čp. 64 (p. Novotný Boh.). Následuje nádrž před čp.16 (p. Vlasák), další pak před čp. 88 (p. Novotný Mil.). Ta byla zlikvidována při budování Starého hřiště. Pod „kopečkem“ u čp. 114 (p. Melichar Mir.) vznikla další nádrž. Pod Skalovými čp. 173 se nachází soutok potoka z louček a roudnické struhy, která se vrací u Mrštíkovy zahrady na roudnickou náves. Mimo potok se nachází „Páclák“, který byl v roce 2021 opravován. (před čp.122 p. Ulrich)

Roudnická struha, v mapách označovaná jako Roudnický potok, si pak západním směrem razí cestu do luk, kde předá vody Bystřici.

Jak vypadala struha a nádrže v Roudnici vzpomínají místní pamětníci: Především tekla ve struze voda a hladina rybníků se zrcadlila proti obloze. V té době se na vesnici chovala v každém stavení drůbež, kterou majitelé pouštěli na náves. Přínosem byly kachny, které se postaraly o to, že se na hladině neuchytil žabinec a jiné vodní rostliny, neboť právě ty kachnám nejvíce chutnaly. V Součáku plavili kočí koně. Nádrže byly zbudovány tak, že měly ze dvou stran vjezdy do vody, takže se dalo rybníkem projet s vozem taženým koňmi. Generace šedesátníků vzpomíná na plavbu po struze a na rybnících v dřevěných neckách. Kluci si stavěli na vodě mlýnky a závodili, kdo hodí nejvíce žabek. V zimě se na struze i nádržích bruslilo a ke konci sezóny majitelé hostinců sekali ledy. Velké

kusy ledu „táfle“ nakládali na vozy a odváželi je do svých lednic. Odměnou pak bylo v létě příjemně vychlazené pivo.

Na závěr ještě povodně: Občas se také stalo, že byla zaplavena roudnická náves. Většinou to bylo způsobeno rychlým táním sněhu na polích, kdy umrzlá půda nedovolila vodě vsáknout. To se pak voda z roudnických kopců valila přes zahrady a dvory na severní straně a zaplavovala náves. Nebyla to však povodeň, která by ničila domy, ploty, auta. V řádu několika hodin voda opadla, aniž by působila ničivou silou, jak to známe dnes z televizních přenosů.

Povodeň v únoru 1985

Názvy vodních ploch v Roudnici

Struha, strouha – výraz pro vodní tok tekoucí vesnicí od východu k západu, v mapách označován jako Roudnický potok, pramení u obce Želí.

Rybníky – vodní nádrže na toku struhy, jména dostaly podle místa, kde se nacházely, rybník před čp. 90 (Štěpánkovi) se nazýval „Součák“, to proto že v blízkosti byla hospodářská usedlost, kde žili Součkovi, dnes Jaromír Žilka (čp. 74). Další pojmenovaný rybník byl „Buřičák“ - to proto, že byl před Buřičovými (čp. 16), dnes obydlí Vlasákových. A dále si děti pojmenovaly „Zachariášák“. Ten je vedle čp. 114, bydleli zde Zachariášovi, dnes Melicharovi. „Páclák“ je vodní nádrž, která má samostatný pramen. Leží v bezprostřední blízkosti struhy, ale nenavazuje na ni. Nachází se před čp. 122, bydleli zde Pacltovi, zjednodušeně se říkalo Páclovi. Dnes je to obydlí Ulrichových. Další pojmenovaná nádrž je „Morávčák“. Je v areálu bývalého Morávкова statku, kde je dnes mléčná farma. Není ve správě obce. Hrával se zde hokej, byly zde zbudovány mantinely a noční osvětlení. Také se chodilo na „Hadincák“. To byla část zaplavené návsi před Hadincovými (čp. 128), dnes zde bydlí Truhlářovi.

Místních názvů se vyskytovalo v Roudnici více. Jako všude jinde vznikaly spolu s historickým vývojem obce. S postupným osídlováním sloužily k určení dané lokality.

Rybník „Páclák“ v roce 2022

Staré názvy v Roudnici

Ve všech osídlených místech vznikaly v historii místní názvy. Sloužily k bližšímu určení dané lokality.

V Roudnici je dodnes nejzachovalejší označení „hoření“ a „dolení“ konec. Toto označení je dáno přirozenou svažitostí obce od východu k západu, což dokládá tok roudnického potoka. Z toho také v letech 1770 – 1853 vyplynulo pojmenování dvou zdejších osad jako Horní Roudnice a Dolní Roudnice. (Podrobnosti jsou uvedeny ve stati Horní a Dolní Roudnice).

Pole na severní straně od vesnice byla označována „Humna“ nebo „Za Humny“. Mírná vyvýšenina na této straně se nazývá „Kopce“ nebo „Na Kopcích“. Půda zde je úrodná. Na jižní straně od vesnice jsou méně úrodná pole. Vznikl zde název „Pražka“ nebo „Na Pražce“. Okolí potoka, který zde mírnou úžlabinou protéká, bylo pojmenováno „Loučka“ (loučky), užíval se zde název „V Loučkách“. Zde bylo i několik míst, kde se nacházel písek. Byly tu malé soukromé písničky, k největším patřil na poli za Svatošovými. „Těžba“, pokud to tak můžeme nazvat, se prováděla ručně, písek se nakládal lopatami na vozy tažené koňmi. Dnes je v tomto místě remízek.

Pojmenování jednotlivých míst v extravilánu obce (mimo zastavěnou část)

Pole „V Hranicích“ – u silnice od Kalouskových k Dobřenicím

„U Sušárny“ – na hranicích Roudnice a Kratonoh, kde bývala sušárna čekanky.

„Záduší“, „Zádušní pole“ – na hranicích s Kratonohami, kde je dnes vodní plocha. Patřilo farnosti v Kratonohách.

„V Proutnici“ – pozemek západně od obce, kde před lety vysázal pan Hadinec dřeviny pro potřeby košíkářského řemesla. Dnes soukromý pozemek.

„U Mlejna“ – okolí Bystřice, kde byl v provozu mlýn poháněný vodou. Koryto Bystřice bylo později odkloněno a vyrovnáno. Ke mlýnu se chodili lidé v létě koupat. Hlubší části toku řeky se říkalo „Koňák“. Ten byl jen pro plavce.

Pojmenování míst v intravilánu obce (v zastavěné části)

„U Křížku“ - okolí zvonice na obou koncích vesnice.

„Na Dolině“ - malý svah podél silnice do Nechanic. Zde děti sáňkovaly a klouzaly se. Dnes je toto místo zastavěno.

„U Sklípku“ - náves v okolí Půlpánova sklípku, kde se chladilo mléko.

„V Lesejčku“ - název vznikl v pozdější době. Původně zde byl Zemanův písničk, kde bylo vybudováno divadlo v přírodě. Bylo otevřeno v roce 1966 a pojmenováno „Chvojčovo divadlo“.

„Na Kopci“ - seskupení domů kolem kulatého prostranství uprostřed obce mimo hlavní silnici.

„U Váhy“ - křižovatka na začátku Roudnice směrem od HK, kde stávala mostní váha pro potřeby místních hospodářů. Bývala zde zastávka autobusu a vážný domek sloužil jako čekárna pro cestující.

Hospody, hostince

„Na Sále“ - Svatošův hostinec – č.p.69“

„Na Kopečku“ - Antonín Novotný – č.p.56

„U Matějovských“ - dnes U Formana – č.p.33

Obchody

„U Klapků“ - krupařství, potraviny - č.p.93

„U Barešů“ - pekařství, potraviny - tehdejší č.p.98

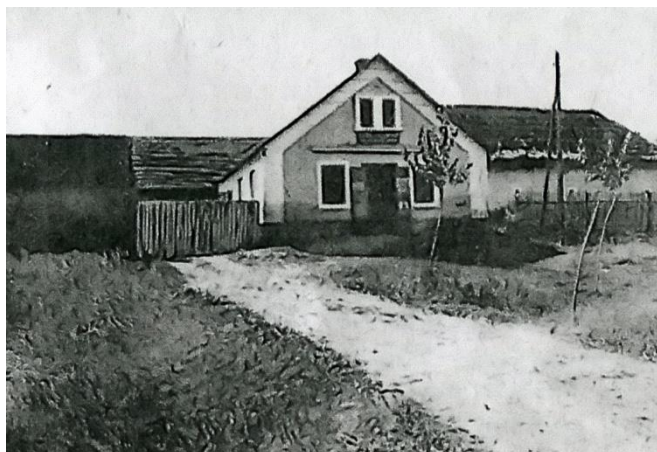
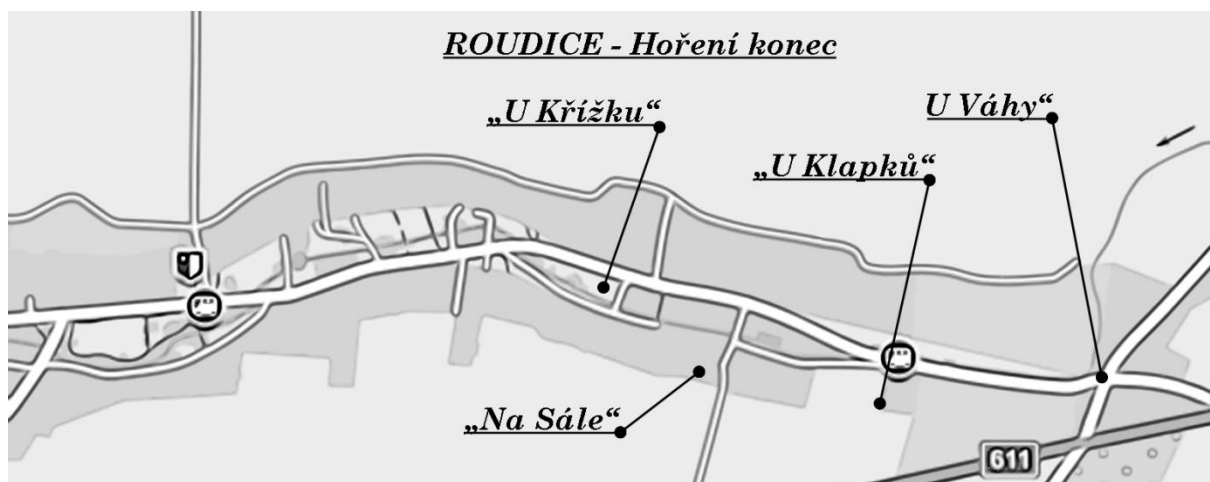
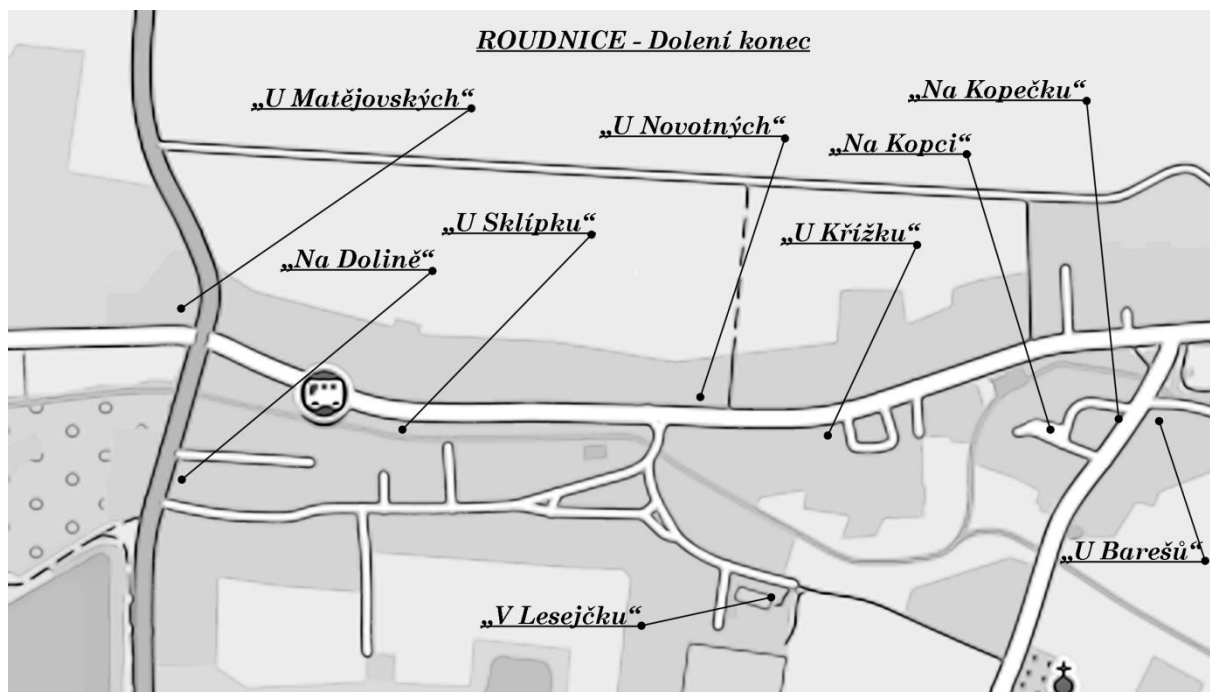
„U Novotných“ - širší sortiment zboží - č.p.26

Rybníky, vodní nádrže v obci

Součák, Buřičák, Zachariášák, Páclák, Morávčák – podrobně bylo popsáno v kapitole „Názvy vodních ploch“.

K zaniklým vodním plochám patří kromě Hadinčáku také Klapčák. To byla zaplavená naves, kde je dnes zbudován Autobazar

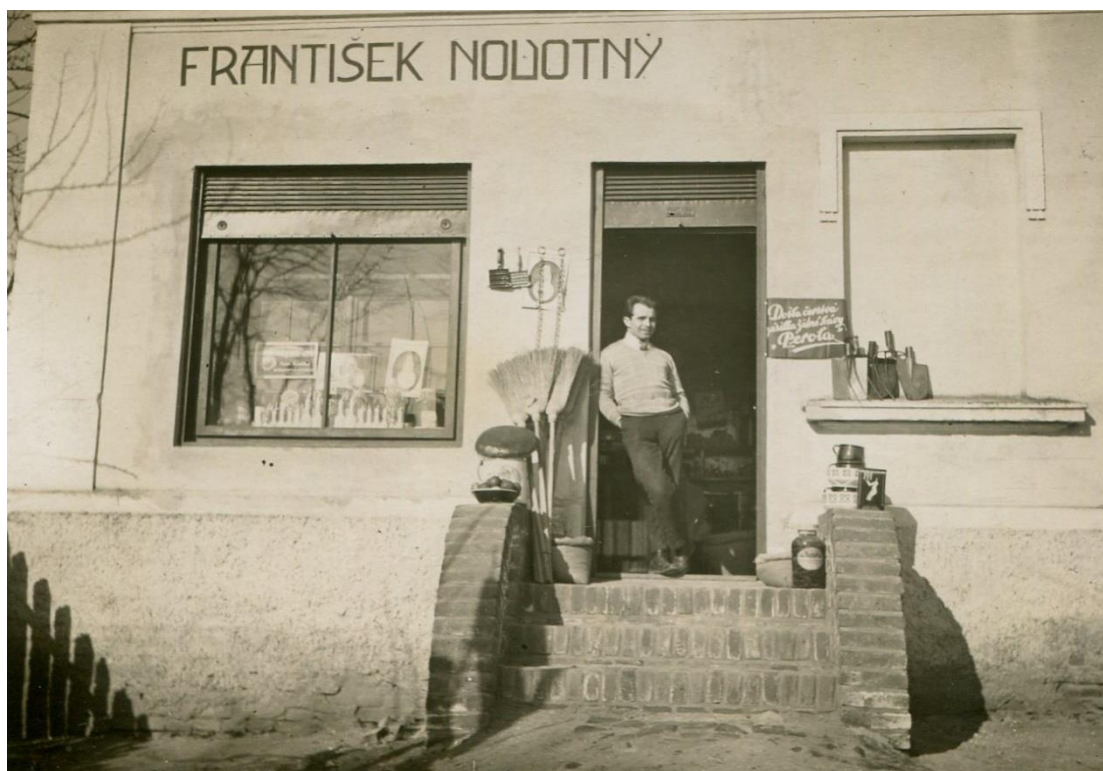
Staré názvy v obci

Pekařství a obchod „U Klapků“ (Hoření konec)

Pekařství „U Barešů”

Obchod „U Novotných”

DOSLOV

Vážení čtenáři,

do tohoto sborníku jsem zvolila články, které nám přibližují, jak naši předkové žili. Je to jen zlomek informací, které nám dokládají, jaký byl život na vesnici v minulých stoletích. Zároveň si uvědomujeme, jak se náš život výrazně změnil. Přestože jde technika mílovými kroky kupředu, važme si toho, co všechno naši předkové dokázali. Naši potomci si budou vyprávět, jak jsme žili my - a tak to má mezi lidmi stále stejné pokračování. Važme si těch, kteří zde byli před námi.

V Roudnici r. 2023

Marie Doležalová - kronikářka